# XVII. SPRAWOZDANIE

ZARZĄDU GŁÓWNEGO

# Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej.



Rok 1901.



W KRAKOWIE,
CZCIONKAMI DRUKARNI ZWIĄZKOWEJ
pod zarządem A. Szyjewskiego.
1902.

## Wydane przez Towarzystwo książki:

W. Pola: *Losy poczciwej rodziny,* cena 20 hal., w oprawie 50 hal.
H. Sienkiewicza: *Za chlebem,* cena 30 hal., w oprawie 70 hal.
J. I. Kraszewskiego: *Kordecki,* 2 tomy, cena 1 korona 20 hal., w oprawie 2 korony.
M. Rodziewiczówny: *Szary proch,* cena 80 hal., w oprawie 1 korona 20 hal.
D. Defoe: *Robinzon Kruzoe,* cena egz. karton. 4 korony.

Są do nabycia we wszystkich księgarniach,

Skład główny w księgarni Spółki wydawniczej polskiej w Krakowie.

**W druku**

Dr. F. Koneczny: *Dzieje Polski za Piastów.*



Nakładem Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej.

„Pracować będziemy w miarę możności, bez oglądania się na „niechętnych, nieufnych, podejrzliwych i obojętnych, pracować bę„dziemy bez zniechęcenia, z przeświadczeniem, że chcielibyśmy jak „najlepiej a robimy w każdym razie nie najgorzej“. Temi słowy zakończyliśmy ostatnie nasze sprawozdanie i w myśl tego postanowienia działaliśmy też w roku ubiegłym, kierując się zasadami, wypowiedzianemi w poprzedniem sprawozdaniu.

## CZYTELNIE.

Nowych bezpłatnych czytelni ludowych założyliśmy 29 w następujących miejscowościach: Chełmek, Kościelec (pow. Chrzanów), Kupienin (pow. Dąbrowa), Kryg (pow. Gorlice), Zarzecze (pow. Jasło), Czarna Wieś (pow. Kraków), Cergowa (pow. Krosno), Tymbark (pow. Limanowa), Jaślany (pow. Mielec), Krzyszkowice (pow. Myślenice), Tarnogóra (pow. Nisko), Gostwica (pow. Nowy Sącz), Dembowa, Łęki Górne (pow. Pilzno), Wrząsowice (pow. Podgórze), Dunajów (pow. Przemyślany), Ubieszyn (pow. Przeworsk), Kozodrza, Nockowa (pow. Ropczyce), Biała (pow. Rzeszów), Liszna (pow. Sanok), Wola Gołego, Tarnobrzeg (pow. Tarnobrzeg), Tarnawa (pow. Wadowice) — oraz na Śląsku: Czechowice, Iłownica, Ligota (pow. Bielsko), Puńców, Zamarski (pow. Cieszyn); nadto założyliśmy w Krakowie przy Związku katolickich stowarzyszeń robotniczych wypożyczalnię książek, złożoną z 676 dzieł, wartości 970 koron, oraz cztery ruchome biblioteki dla nauczycieli szkół ludowych w powiatach: chrzanowskim, krakowskim, podgórskim i wielickim, złożone z 624 dzieł, wartości 1925 koron.

W przeciągu ubiegłych 19 lat, od 1882 do 31 grudnia 1901, założyliśmy ogółem **826** czytelni i 10 wypożyczalni książek. Z założonych upadło czytelni 84 i 5 wypożyczalni, pozostało zaś 742 czytelni, a mianowicie 648 czytelni (88%) w 29 powiatach zachodniej Galicyi, 88 czytelni (12%) w 23 powiatach wschodniej Galicyi, 6 czytelni na Śląsku i 5 wypożyczalni w Krakowie (zob. str. 57).

Dla objaśnienia powyższych liczb dodajemy, że wszystkich polskich czytelni w Galicyi jest 1219, a to: założonych przez nasze Towarzystwo 741 (60%), przez Towarzystwo Oświaty Ludowej we Lwowie 380 (31%) i przez Towarzystwo „Szkoły ludowej" 98 (9%), z czego przypada na Kraków 8 wypożyczalni, na 29 powiatów zachodniej części kraju 717 czytelni (prawie 60%), na miasto Lwów 15 wypożyczalni, na 48 powiatów wschodniej części kraju 480 czytelni (40%); (szczegóły na str. 67).

Podobnie jak w r. 1900, staraliśmy się też i w ubiegłym roku przedewszystkiem o utrzymanie założonych już czytelni, o udoskonalenie ich administracyi, o powiększenie ich bibliotek zapasami nowych książek i **uzupełniliśmy** ich 206, t. j. o 33 więcej, niż w roku 1900 (prawie 28% istniejących). Jest to ilość, od czasu zawiązania Towarzystwa, po raz pierwszy osiągnięta.

Celem założenia nowych czytelni oraz celem uzupełnienia bibliotek czytelni dawniej założonych, rozesłaliśmy w r. 1900 do 236 czytelni 15160 książek, wartości 11732 koron, nadto rozdaliśmy w darze 1005 książek, wartości 689 koron; (szczegóły na str. 45).

Do dnia 31 grudnia 1801 rozszerzyło Towarzystwo nasze **194.201 książek, wartości 130.969 koron.**

Już niejednokrotnie przedstawialiśmy, jak wielką doniosłość pod względem narodowym i społecznym ma prawidłowa działalność czytelni. Doniosłość ta, wszędzie wielka, stokroć jest większa w okolicach, tak na zachodzie, jak i na wschodzie, gdzie grozi polskiej ludności wynarodowienie. Pod względem kulturalnym nie jest wprawdzie rzeczą obojętną, czy czytelnia gdzieś w czysto polskiej wsi, n. p. pod Krakowem, będzie założona dzisiaj lub za lat dziesięć; ale ze względu na nasz interes narodowy opóźnienie takie nie spowoduje tu przecież straty. Natomiast zwlekanie z założeniem czytelni w jakiejś wsi na Śląsku, gdzie polską ludność niemczą, lub we wschodniej części kraju, zwłaszcza w wioskach z ludnością pod względem narodowości i obrządku religijnego mieszaną, gdzie polską ludność brutalnie ruszczą, takie zwlekanie, opóźnianie i nieczynność jest grzechem, jest winą bardzo wielką.

Raz wynarodowiona wieś, stracona dla nas raz na zawsze, powiększa szeregi renegatów, tych najzawziętszych wrogów naszej narodowości. Niestety zakładanie czytelni w tych właśnie okolicach połączone jest z trudnościami niesłychanemi i to tak na Zachodzie, gdzie ludności polskiej około 200.000, jak i na Wschodzie, gdzie tej ludności przeszło 1.200.000.

Pierwszym warunkiem założenia czytelni jest pozyskanie człowieka, któryby chciał i umiał zająć się prowadzeniem czytelni. Otóż ludzi takich brak. Najlepsze chęci nasze nic na to poradzić nie zdołają.

Chcąc przystąpić do zakładania czytelni na Śląsku, rozesłaliśmy w ubiegłym roku odezwy do kilkudziesięciu nauczycieli szkół ludowych, oświadczając gotowość przysłania książek i prosząc o przyjęcie obowiązków kierownika czytelni. Odpowiedź otrzymaliśmy tylko jedną (!) od p. Karola Mazurka w Czechowicach i zaraz też tam za-

łożyliśmy czytelnię. Brak odpowiedzi od innych nauczycieli jest dowodem ich obojętności dla sprawy pod względem narodowym tak doniosłej. Pośrednictwu delegata Towarzystwa na Śląsku, ks. Londzina, sekretarza „*Macierzy szkolnej*“, mamy do zawdzięczenia, że prócz czechowickiej udało się nam założyć w ubiegłym roku jeszcze cztery czytelnie, a to: w Ligocie i Puńcowie, pod kierownictwem proboszczów, a w Iłownicy i Zamarskach, pod kierownictwem nauczycieli. Jeżeli się zważy, że na Śląsku oprócz założonych przez nas 6 czytelni, jest jeszcze 14 założonych przez Towarzystwo „Szkoły ludowej“, a 3 przez Towarzystwo Oświaty Ludowej we Lwowie, to trzeba przyjść do wniosku, że liczba 23 czytelni ludowych wobec około 140 polskich szkół jest świadectwem dziwnej obojętności dla tej tak doniosłej sprawy pośród inteligencyi na Śląsku.

Od lat z górą dziesięciu jest publiczną tajemnicą, że we wschodniej części naszego kraju wynaradawiają się corocznie tysiące polskiej ludności wskutek energicznej zaborczej propagandy unickiego duchowieństwa z jednej a braku łacińskich kościołów i łacińskiego duchowieństwa z drugiej strony, oraz wskutek zapobiegliwości i niestrudzonego działania ruskich nauczycieli ludowych i ruskiej inteligencyi w ogólności. Oto wyjątki z kilku listów, któreśmy w ostatnich czasach z tamtych stron otrzymali:

„Parafia moja rozległa, o piętnastu wsiach o dwie i trzy mile odległych — pisze nam jeden ksiądz — niegdyś można włość Sieniawskich. Przewaga ruskiego żywiołu radykalnego ogromna. Z pięciuset przeszło łacinników mojej parafii, zaledwie może jakaś setka chodzi do kościoła. Ksiądz dziekan unicki N. N. do znużenia mi powtarza: „*zabrały wy lachy paniw, my teper zabierajem chłopiw. Tu wsio Ruś. Jak wy lachy nam, tak dobre wam odpłacajut Nimci.* Każde pojawienie się moje w szkołach uważa tenże ks. dziekan za zamach na ruską narodowość, za czyn latinizowania, wobec czego trudno tutaj należycie opiekować się czytelnią“ i t. d.

„Miasteczko X. — pisze ktoś inny — leży w bardzo miłem górskiem położeniu, o klimacie zdrowym, glebie dość dobrej. Są tu ślady dawniejszej na wskróś polskiej oświaty i dobrobytu. Jak wiadomo, szlachta tej ziemi bawiła się niegdyś dobrze, dziś jej prawie niema, a jej majątki posiedli żydzi. Ludność jest uboga, moralnie i umysłowo stojąca bardzo nisko, pod względem narodowościowym obojętna, pół na pół polska i ruska ale powszechnie używająca ruskiego języka. Polacy i Rusini różnią się jedynie tem, że pierwsi są religii polskiej, drudzy ruskiej, jedni i drudzy mówią jednak tylko po rusku. Dawniej było tu podobno inaczej; dziś ruszczenie postępuje szybkim krokiem. Są tu w okolicy wsie dawniej czysto polskie, dziś prawie wyłącznie ruskie. Wobec takiego stanu rzeczy, jest rzeczą nader wskazaną coś robić, bo szkoda tych polskich ludzi. Myślę, że byłoby niezmiernie korzystnie założyć tu czytelnię Towarzystwa Oświaty Ludowej, choć łatwą to rzeczą nie będzie. Po prawdzie jest tu kilku ludzi dobrej woli, jak notaryusz, lekarz, aptekarz, wszyscy Polacy,

ale zupełnie bierni. Nadto zachodzi ta trudność, że bezwarunkowo niema gdzie pomieścić czytelni, bo niema na to odpowiedniego budynku. Szukałem i pytałem się wszędzie, czyby gdzieś w prywatnym domu nie dało się takiej czytelni pomieścić, ale trudno. Wszyscy boją się Rusinów, aby im nie szkodzili, a są tu i wpływowi Rusini, jak sędzia powiatowy i poborca podatkowy. Na razie mógłbym pomieścić czytelnię tylko u siebie, choć to będzie połączone z różnemi niewygodami“ i t. d.

„Założenie polskiej czytelni w X. okazało się dobrodziejswem nietylko dla tej gminy, ale także i dla okolicznych włościan polskich, dotychczas zupełnie ruszczonych — pisze pewien nauczyciel. — Ci włościanie sami teraz zgłaszają się, aby im pomódz do założenia czytelni; obudzilo się też zainteresowanie i w kołach polskiej nieczynnej dotąd inteligencyi.

„X. Y. przerobili w swojej majętności karczmę, oddając ją na czytelnię; chodzi więc o to, aby tam czytelnię otworzyć. Sprawa jest bardzo nagląca, gdyż moskalofile i ruscy radykali tutejsi, chcąc nam przeszkodzić, z wielkim pośpiechem zakładają tutaj w okolicy ruskie czytelnie. Tak n. p. gdy dowiedzieli się, że mamy zamiar złożenia czytelni w X., już nas uprzedzili i zawiązali z wielką okazałością czytelnię ruską. Tem bardziej więc trzeba tam założyć czytelnię polską. Nie znam stosunków i potrzeb zachodniej Galicyi, ale zdaje mi się, że zarząd Towarzystwa powinien obecnie całą swą działalność zwrócić na wschodnią część kraju, aby ratować resztę niedobitków polskich od ruskiej zachłanności. Rokrocznie setki dzieci polskich chrzci się w cerkwiach, a temsamem przepada dla narodowości polskiej, czego przyczyną jest ciemnota polskiego ludu“.

Tylko trzy listy dla przykładu! Niepodobna wdawać się tu w statystykę narodowości, ale, żeby przekonać, że w tych listach niema żadnej przesady, przytoczymy znowu dla przykładu stan ludności pod względem obrządku religijnego i narodowości choćby tylko w kilkunastu miejscowościach, napotkanych zaraz na początku w wykazie statystycznym *(Orts-Repertorium)* opracowanym przez c. k. centr. Komisyę statystyczną na podstawie spisu ludności z r. 1890.

W kolumnie pierwszej i trzeciej podana jest liczba ludności według obrządku religijnego, w drugiej i czwartej według narodowości. Wszyscy katolicy obrządku łacińskiego byli i powinniby być Polakami, bo Rusinów obrządku łacińskiego nie było i niema, wobec czego liczby w kolumnie pierwszej i drugiej powinny być równe; z porównania liczb kolumny pierwszej i drugiej przekonać się można, ilu Polaków-katolików obrządku łacińskiego się zruszczyło. I tak np. zaraz na pierwszym przykładzie widzimy, że we wsi Burdiakowce jest katolików obrządku łacińskiego 269, a Polaków tylko 19, ubytek 250 osób; natomiast katolików obrządku greckiego 1359, a Rusinów 1636; przybytek 277 osób, powstały ze zruszczenia 250 Polaków i wskutek przystąpienia 27 naszych współobywateli wyznania mojżeszowego do narodowości ruskiej; ci prawie zawsze są po stronie większości polskiej lub ruskiej.

| Nazwa miejscowości | Obrządku łacińskiego | Polaków | Obrządku greckiego | Rusinów |
|---|---|---|---|---|
| **Powiat Borszczów.** | | | | |
| Burdiakowce | 269 | 19 | 1359 | 1636 |
| Cygany | 796 | 146 | 948 | 1671 |
| Dębówka | 96 | 8 | 117 | 214 |
| Głęboczek | 1248 | 146 | 1340 | 2520 |
| Gusztyn | 162 | 16 | 512 | 658 |
| Gusztynek | 64 | 8 | 608 | 670 |
| Jezierzanka | 274 | 39 | 1110 | 1442 |
| Konstancya | 191 | 28 | 232 | 400 |
| Łosiacz | 840 | 126 | 911 | 1710 |
| Muszkarów | 45 | 8 | 455 | 505 |
| Muszkatówka | 492 | 125 | 651 | 1047 |
| Oleksińce | 116 | 63 | 1145 | 1224 |
| Piłatkowice | 355 | — | 690 | 1068 |
| Piszczatyńce | 108 | 4 | 879 | 987 |
| Podfilipie | 47 | — | 281 | 328 |
| Skała stara | 197 | 19 | 768 | 981 |
| Słobódka muszkat. | 435 | 79 | 382 | 770 |
| Słobódka turylecka | 109 | — | 247 | 356 |
| Strzałkowce | 205 | 83 | 1028 | 1167 |
| Szerszeniowce | 205 | 119 | 927 | 1061 |
| Tarnawka | 126 | — | 346 | 481 |
| Trójca | 156 | 23 | 138 | 282 |
| Turylcze | 73 | 12 | 861 | 917 |
| Wierzchniakowce | 303 | 29 | 851 | 1153 |
| Wysuczka | 66 | 1 | 433 | 698 |
| Zielińce | 187 | 80 | 624 | 737 |
| Krzywce dolne | 242 | 22 | 808 | 1043 |
| Michałówka | 225 | 21 | 460 | 664 |
| **Powiat Brody.** | | | | |
| Berlin | 202 | — | 1438 | 1667 |
| Czernica | 510 | 59 | 1172 | 1623 |
| Dubie | 100 | 38 | 1140 | 1206 |
| Folwarki małe | 113 | 86 | 421 | 449 |
| Jasionów | 118 | 74 | 1503 | 1562 |
| Koniuszków | 115 | 15 | 1034 | 1152 |
| Łahodów | 139 | 34 | 215 | 320 |

| Nazwa miejscowości | Obrządku łacińskiego | Polaków | Obrządku greckiego | Rusinów |
|---|---|---|---|---|
| Piaski | 105 | 17 | 747 | 847 |
| Samólno | 242 | 185 | 375 | 493 |
| Mikołajów | 111 | 39 | 1535 | 1621 |
| **Powiat Brzeżany.** | | | | |
| Chorobrów | 237 | 4 | — | 237 |
| Kotów | 108 | 34 | 780 | 874 |
| Kuropatniki | 854 | 379 | 704 | 1243 |
| Litiatyn | 295 | 72 | 446 | 660 |
| Mieczyszczów | 206 | 124 | 1199 | 1353 |
| Olchowiec | 56 | 3 | 644 | 704 |
| Podwysokie | 207 | 158 | 170 | 255 |
| Raj | 68 | 21 | 462 | 516 |
| Rohaczyn | 319 | 270 | 133 | 202 |
| Rybniki | 111 | 37 | 696 | 802 |
| Trościaniec | 136 | 40 | 961 | 1078 |
| Urmań | 153 | 112 | 563 | 624 |
| Żołnówka | 26 | 4 | 451 | 492 |
| **Powiat Buczacz.** | | | | |
| Browary | 163 | 46 | 578 | 704 |
| Ćwitowa | 118 | 8 | 640 | 792 |
| Dźwinogród | 609 | 577 | 336 | 382 |
| Medwedowce | 202 | 160 | 835 | 889 |
| Nowostawce | 199 | 100 | 664 | 767 |
| Osowce | 426 | 68 | 1120 | 1483 |
| Petlikowce nowe | 212 | 75 | 323 | 465 |
| Petlikowce stare | 861 | 522 | 1006 | 1451 |
| Piława | 169 | 11 | 404 | 562 |
| Pomorce | 40 | 11 | 631 | 660 |
| Pyszkowce | 356 | 40 | 620 | 962 |
| Rzepińce | 164 | 67 | 631 | 759 |
| Trybuchowce | 817 | 110 | 2578 | 3387 |
| Zaleszczyki małe | 147 | 32 | 456 | 578 |
| Komarówka | 162 | 7 | 344 | 521 |
| Lackie | 167 | 31 | 798 | 951 |
| Międzygórze | 143 | 62 | 616 | 701 |
| Pużniki | 607 | 38 | 43 | 627 |
| Słobódka dolna | 102 | 15 | 39 | 132 |

Dość tych przykładów, bo wymowa przytoczonych tu liczb jest aż nadto przerażająca; zapowiada zagładę polskiej ludności w wioskach o zaludnieniu mięszanem pod względem narodowości! Wszak liczby te mówią, że **w 70 wyliczonych wyżej wsiach** na 17816 katolików obrządku łacińskiego pozostalo tylko 5009, t. j. nie cała trzecia część Polaków, a **12.807 wynarodowiło się! zruszczało!**

Pisaliśmy w przeszłorocznem Sprawozdaniu o nieodzownej konieczności jak najspieszniejszego wystąpienia z ochroną miliona z górą

polskiej ludności we wschodniej części kraju, zagrożonej zruszczeniem, które z każdym rokiem przybiera większe i groźniejsze rozmiary. Jedyną ochroną to rozbudzenie narodowej świadomości, a to — w danych warunkach — jeszcze najłatwiej i najprędzej zapomocą dobrej książki, zapomocą czytelni da się przeprowadzić. Pisaliśmy, że rzecz to niesłychanie przykra, że tam, gdzie chodzi już nie tyle o rozwój, ile raczej o ochronę od grożącego już wynarodowienia setek tysięcy polskiej ludności, niema jednolitego obmyślanego planu działania, niema łączności, niema wreszcie poparcia ze strony tych, którzy, mieszkając w tych zagrożonych okolicach, mogliby niejedną cenną oddać usługę narodowej sprawie, a którzy tak ze względu na swe społeczne stanowisko, jak i na swą większą zamożność powinniby przedewszystkiem poczuwać się do obowiązku wystąpienia w obronie i tej narodowości i tej kultury, której mają do zawdzięczenia to, co mają.

To nasze odezwanie się nie wywarło jednak żadnego skutku pomimo, żeśmy sprawozdanie nasze rozesłali bardzo wielu osobom we wschodniej części kraju. Brak ludzi! Nietylko zakładanie nowych czytelni napotyka na trudności właśnie z powodu tego braku ludzi, ale nawet utrzymanie tego, cośmy tam już założyli, jest wątpliwe wobec obojętności inteligencyi, wobec tego braku ludzi. Oto we wschodniej części kraju założyliśmy dotąd 88 czytelni. Z tych jest obecnie 27 nieczynnych z powodu braku kierowników. Ci, którzy starali się pierwotnie o założenie czytelni, przeważnie poprzenosili się do innych miejscowości, a na ich miejsce niepodobna znaleźć następców, pomimo, że zwracamy się o to z prośbą do osób, któreby mogły i które powinny obowiązku tego się podjąć; zazwyczaj nawet nie odpowiadają na nasze listy. Z tego to powodu n. p. na 11 czytelni w powiecie brzozowskim 5 jest nieczynnych, na 4 w powiecie mościckim 3 nieczynne, a w powiecie buczackim i nadworniańskim wszystkie 9 są nieczynne. W pozostałych 61 czytelniach nauczyciele są kierownikami w 38, księża w 20, w jednej organista, w jednej włościanin, a tylko w jednej właścicielka wsi (Morawsko w powiecie jarosławskim). Z tych 61 kierowników atoli tylko 40 nadesłało nam sprawozdania za rok ubiegły, a 21, to jest trzecia część, tego nie uczyniła, co jest wskazówką, że nienależycie pełnią swe obowiązki. Wynika z tego, że na 88 czytelni we wschodniej części kraju zaledwie 40 rozwija prawidłową działalność! Nie są to okoliczności wyjątkowe i nie dotyczą wyłącznie tylko czytelni, założonych przez nasze Towarzystwo. Oto według sprawozdania Wydziału Towarzystwa Oświaty Ludowej we Lwowie za czas od 15 czerwca 1900 do 15 czerwca 1901 na 328 czytelni, założonych i utrzymywanych przez to Towarzystwo w 45 powiatach wschodniej Galicyi, zaledwie 84 (25%) kierowników nadesłało sprawozdanie! Przykłady smutne, zawstydzające!

I znowu trzeba powtórzyć, cośmy już w przeszłorocznem sprawozdaniu powiedzieli. Mogąc działać, nie korzystamy z możności i nie działamy, jakkolwiek nie wiemy, czy i jak jeszcze długo wolno nam będzie korzystać z tej

prawnej możności działania. Oby to zaniedbanie sposobnej chwili dało się jeszcze powetować. To, coby się dzisiaj dało zrobić małym wydatkiem kilku dziesiątek tysięcy — zaniedbane nie da się kiedyś odrobić nawet milionami. Co o współczesnem powiedzą kiedyś przyszłe pokolenia? Zaiste nic nie potrafi usprawiedliwić wobec historyi tej nieczynności, tej obojętności! Jako nauczonych już smutnem doświadczeniem, sądzić nas będzie przyszłość o wiele surowiej, aniżeli my naszą przeszłość za grzech egoizmu, obojętności i niedołęstwa.

Oprócz obowiązków działania na zachodzie i wschodzie cięży na współczesnem pokoleniu równie wielki obowiązek działania i w okolicach z czysto polską ludnością. W bardzo wielu miejscowościach jest tu jeszcze mnóstwo do zrobienia, a niemal wszędzie trzeba zająć się wychowaniem, umoralnianiem i uszlachetnianiem młodzieży. Oto znowu dla przykładu list pewnej nauczycielki, nadesłany nam w ostatnich czasach, zadanie to dosadnie malujący:

„Doprawdy zgroza zbiera patrzeć, jak ten lud wiejski każdy cent niesie do karczmy na wódkę, jak włóczy się po jarmarkach, wstępując do wszystkich karczem po drodze, jak obchodzi chrzciny i wesela. Skutkiem tego jest okropna nędza, dzieci na pół nagie, a już ani myśleć o jakiej książce lub gazecie. Na wódkę są pieniądze, na jarmarki, chrzciny, wesela jest czas, ale niema pieniędzy na przybory szkolne i na odzież, ale niema czasu dziecka przypilnować, aby się uczyło, aby było umyte i uczesane, aby miało odzież czystą i całą. Przedstawienia i prośby są głosem wołającego na puszczy. Najgorszem jest to, że czuli rodzice biorą wszędzie ze sobą swe dzieci. A jak to wpływa na ich moralność, to już lepiej nie mówić. Starych już poprawić trudno, chodzi o to, aby młode pokolenie oduczyć tych szkaradnych zwyczajów. Pracuję jako nauczycielka, ile mi sił staje, ale co pomoże nauka wobec złego przykładu i demoralizacyi, jaka dzieci otacza. Dopóki dziecko chodzi na naukę codzienną, to jeszcze ma choć trochę wstydu i ambicyi, ale jak skończy, traci wszystkie lepsze przymioty. Jak to miło nauczycielce usłyszeć takie n. p. zdanie: „teraz chodzę na codzień, to muszę sprawować się spokojnie, ale niechno skończę“! I rzeczywiście, najlepszego chłopaka na nauce codziennej, tak jakby kto odmienił, bo na nauce dopełniającej trudno z nim wytrzymać. Gdy się go spytać, co mu jest, dlaczego tak dokazuje, odpowiada zuchwale: „co pani chce, abym jeszcze i teraz cicho siedział“? Długo już jem ten gorzki chleb, ale praca czem raz trudniejsza, bo młodzież czem raz gorsza. Przyczyna tego leży w tem, że młodzież w lecie przy paszeniu a w zimie wieczorami nic nie robi, nic nic nie czyta, próżnuje. Nie wiem, czy to co pomoże, ale żal mi tego ludu, a choć mi nieraz dobrze dokuczył, radabym, ile mogę, robić mu dobrze, choć on tego nie rozumie, i dlatego prosiłabym bardzo o łaskawe przysłanie dla mojej szkoły trochę książek. Sama prowadząc całą szkołę, mam ciężką pracę, bo dzieci jest dużo; mimo to chcę jeszcze przyjąć na siebie obowiązek kierowania czytelnią i biblioteką“.

Tak tedy szerzy się przekonanie o pożytku, jaki prawidłowa

działalność czytelni przynosi i o konieczności zakładania ich, jako instytucyj, mających dalej prowadzić i uzupełniać to, co szkoła rozpoczęła.

Nieraz już przedstawialiśmy, jak wielki pożytek przynosi prawidłowa działalność czytelni, kierowanej rozumnie, z poświęceniem, jednak nie w celach agitacyi politycznej, nie w interesie politycznych stronnictw, nie w celu oddziaływania na wybory.

Obecnie, nie mogąc zbyt rozszerzać objętości niniejszego sprawozdania, przytoczymy choć kilkanaście wyjątków z nadesłanych nam przez kierowników czytelni sprawozdań, aby w ten sposób dać poznać ich zdanie o czytelniach, któremi kierują.

## Powiat Brzesko.

Czytelnia ludowa w Wojniczu, założona w roku 1893 przez krakowskie Towarzystwo Oświaty Ludowej, rozwinęła się z biegiem czasu i dziś już ma pokaźną liczbę czytelników, wynoszącą z górą 100 osób, złożoną przeważnie z dorastającej młodzieży obojga płci, w wieku od 15 do 25 lat, i kilkunastu starszych w wieku od 25 do 50 lat. Liczba przeczytanych przez nich książek wynosi przeciętnie 1000 do 1500. — W wielu domach, szczególniej porą zimową, odbywa się czytanie głośne; jedno z młodszych czyta, a inni słuchają. Najchętniej czytują książki treści historycznej, opowiadania na tle dziejów ojczystych osnute, powiastki moralne i książki treści religijnej. Najmniejszą poczytnością cieszą się książki treści przyrodniczej i gospodarczej, co za szczególny objaw uważam, bo przecież tak czytelnicy z miasteczka, jak wsi okolicznych mają z gospodarstwem wiejskiem do czynienia, więc wiadomości z tej dziedziny wiedzy nie powinny im być obojętne.

Wiadomości wyniesione ze szkoły ludowej są za szczupłe; młodzież więc sama uznaje potrzebę dalszego kształcenia się, dlatego po ukończeniu szkoły ludowej chętnie garnie się do czytelni, a rozmiłowawszy się w czytaniu, chętnie szukać będzie pokarmu duchowego i w późniejszym wieku. Dlatego czytelnie ludowe słusznie uważać należy jako zakłady dalszego kształcenia dla ludu. Czytelnicy poznawszy przez czytanie odpowiednich książek dzieje swego narodu, jego dawną sławę i wielkość, upadek niepodległości, dzieje walk o niepodległość, poczuwają się i otwarcie przyznają, że są Polakami czyli nabierają ducha narodowego. Ale nietylko w tym kierunku czytelnia dodatni wpływ wywiera. Wpływa ona znakomicie na umoralnienie swych czytelników. Wiadomo bowiem, że młodzież szczególniej rzemieślnicza lubi przepędzać wolne od pracy chwile w szynkowniach. Otóż ci, którzy korzystają z czytelni, wszystek czas wolny od pracy poświęcają czytaniu książek, stronią od szynkowni, wskutek czego nie marnują grosza ciężko zapracowanego, zwykle odznaczają się trzeźwością i pracowitością. Mam tu na myśli moich młodych czytelników, dobrze mi znanych, z którymi każdej niedzieli się widuję. Młodzież

ta służy za wzór dla innych. I cóż ją skierowało na dobre tory? Nic innego, tylko dobra i ciekawa książka, a przy tem łatwość otrzymania tej książki.

Z tego, co powyżej wyraziłem, wypływa, że czytelnie ludowe wywierają korzystny i zbawienny wpływ na ludność; potrzeba tylko, aby były ze świadomością celu kierowane.

Wojnicz, w grudniu 1901. *W. Natoński*
kierownik czytelni.

## Powiat Brzozów.

Przejęty ważnością i doniosłem znaczeniem, a więcej jeszcze pomyślnym skutkiem, jakie niektóre czytelnie ludowe w całej pełni i w najściślejszem tego słowa znaczeniu osiągają, uważam sobie za obowiązek jako kilkunastoletni kierownik czytelń ludowych (przez lat 7 w Klimkówce, a następnie od roku w Mrzygłodzie), wyrazić Zarządowi Towarzystwa imieniem przynajmniej tej czytelni, którą obecnie kieruję, najwyższe a niekłamanie szczere podziękowanie, za nieocenione dobrodziejstwo, które Zarząd w pierwszym rzędzie założeniem czytelni w Mrzygłodzie, a następnie kilkakrotnem zasilaniem tejże nowemi książkami, gminie Mrzygłód, względnie jego mieszkańcom wyświadczył.

Na niespełna 800 mieszkańców, odliczywszy do 75 dzieci niżej lat 10, starców, żydów i analfabetów, przeważnie służących z obcych gmin, umie czytać i pisać do 450 mieszkańców, a wszyscy ci z bardzo małymi wyjątkami korzystają z biblioteczki tutejszej czytelni, a korzystają z prawdziwym pożytkiem tak starsi jak i młodsi. W porze jesiennej i zimowej jestem nieustannie zajęty wypożyczaniem i odbieraniem książek, które wieczorami w domu albo pojedynczo, lub też w gronie liczniejszych słuchaczy czytają. Starsi czytają i słuchają chętnie książki treści religijnej i treści gospodarskiej, gdy przeciwnie młodsi czytają chętniej książki treści powieściowej i historycznej. Skutki czytania książek widoczne w każdym kierunku, tak pod względem wyrabiania poczucia narodowego, jak moralnym i ekonomicznym, co uwidacznia się bardzo w gospodarstwie rolnem i domowem.

Mrzygłód, w grudniu 1901. *Rudolf Pochmarski*
kierownik czytelni.

## Powiat Chrzanów.

Z czytelni ludowej w Krzeszowicach. W dniu 26 września r. 1901 minęło 10 lat od chwili, gdy w tutejszej gminie za staraniem byłego miejscowego nauczyciela Stefana Zaleskiego, otwarło krak. Tow. Oświaty ludowej czytelnię. W rok niespełna po jej założeniu objął kierownictwo jej podpisany, który do dnia dzi-

siejszego obowiązki kierownika i bibliotekarza pełni. Oczywiście dziesięcioletni okres czasu w pracy nad oświatą ludu jest stosunkowo bardzo krótkim, aby na takiej podstawie wykazać można skutki, jakie ta czytelnia, względnie działalność jej ograniczająca się przez większą część owego dziesięciolecia do wypożyczania książek i ich wymiany tylko, osiągnąć mogła dla miejscowej ludności pod względem naropowym, moralnym i ekonomicznym. Na to dłużej musimy czekać, a to tem więcej, że do czytelni i wypożyczania książek garnęło się i garnie przeważnie młode pokolenie, które później dopiero ziścić może te nadzieje, jakie w niem dzisiaj pokładamy. Rok 1891 był już chyba najsposobniejszym do podjęcia tutaj działalności o celach takich, do jakich T. O. L. dąży.

Ludność miejscowa złożona z ludzi różnolitych zawodów, a w mniejszej części z drobno-zagonowych rolników, wyzyskiwana przez czynniki, mające na oku cele wyłącznie osobiste, zamknięta dwiema pobliskiemi granicami politycznemi, pozbawiona zarobku i sposobu do życia, przytem nieporadna i oglądająca się ciągle na pomoc od strony pałacu hrabiego, przedstawiała obraz ogromnie smutny. Nie widząc wreszcie nigdzie w pobliżu dla siebie ratunku, zaczęto emigrować do Prus w charakterze dziennych wyrobników, tracąc tam wszystkie zasoby duchowo-moralne, przywożąc natomiast zarazki skażonego języka, spaczonej wiary, wstręt do ojczystego ubioru, zwyczajów i obyczajów, a zarazem zgubne nałogi pychy, pijaństwa i tego wszystkiego, z czego dzisiaj pruska słynie kultura.

Gdy takie ludowi zagrażało poważne niebezpieczeństwo, pierwsze z pomocą pospieszyło Tow. Oświaty Lud., zakładając tu ludową czytelnię. W pierwszym roku musiała ona ciężko walczyć z niechęcią i wstrętem do czytania; sumienna jednak i pełna poświęcenia praca mojego poprzednika potrafiła wszystkie przezwyciężyć trudności; ludność powoli zaczęła garnąć się do czytania, liczba wypożyczających książki wzrastała z każdym rokiem. O skutkach jakiejkolwiek natury nie mogło na razie być jeszcze mowy, ale to już jest niewątpliwą a wielką zasługą tej czytelni, iż stała się ona podstawą założenia Kółka rolniczego. Te dwie instytucye, wspierając się wzajemnie przez szereg lat, naprawdę oddziałały na lud, pierwsza wyłącznie pod względem moralnym i narodowym, druga, ekonomicznym.

Obecnie czytelnia tutejsza liczy 186 członków, którzy stale co tygodnia zmieniają książki do czytania; między tymi w wieku do lat 15 było czytelników 64, od 16—24 lat 70, od 25—40 lat 33, a wyżej 40 lat 19. Ogólna liczba książek przez tych 186 członków przeczytanych wynosiła w jednym tylko 1901 r. pokaźną liczbę 1979; w tej liczbie książek treści religijnej przeczytano 351, historycznej 327, powieściowej 1223, a gospodarskiej i przyrodniczej 78. Najznaczniejsza liczba przeczytanych książek treści powieściowej (1223) dowodzi, że tutejsza ludność najwięcej w lekturze tej formy zasmakowała; najmniej natomiast lubi książki treści naukowej. Pod tym względem zarząd czytelni pozostawia czytelnikom n a r a z i e swobodę, nie narzucając im dziełek, których czytać nie chcą, w tej nadziei, że

z czasem, gdy do czytania nabiorą większego zamiłowania, chętnie czytać będą i te, które dzisiaj wydają się im „nieciekawe“.

Mam sposobność od czasu do czasu przebywać w różnych stronach powiatu, a że jako ludowy nauczyciel interesuję się wszystkiem co dla dobra ludu w naszym kraju powstało, nabrałem przeto pewnej wprawy w ocenianiu naszego włościanina i już po pierwszej z nim pogadance poznaję, czy i w jakim stopniu rozwija się czytelnia ludowa danej miejscowości. Z rolnikiem, który z swojej czytelni wypożycza książki i czyta je, rozmowa płynie gładko i gładko przychodzi z nim do porozumienia; ten człowiek z wykształceniem takiem, jakie dała mu ta sama szkoła ludowa, co innemu, jest naprawdę inteligentny i wyraża się tak, że pomówiwszy z nim kilka minut na pewne twierdzić można, iż on z tej wsi, gdzie czytelnia rozwija się i działa na lud w sposób należyty. To samo a nawet w wyższym stopniu zauważyłem u dzieci szkolnych podczas rocznych popisów. Gdzie niema czytelni, albo jest, ale książki spoczywają w szafie, tam to najstarsza młodzież, co to sześcioletnią naukę już kończy, taka jakaś... nierozwinięta umysłowo, tak najprostszego pytania zrozumieć nie może, taka nawet wystraszona, gdy się do niej mówi. A tymczasem w sąsiedniej zaraz szkółce dzieci te zupełnie są inne; ośmielone, pewne siebie, zdaje się, że patrzą nawet inaczej, słowem przeczuwa się u nich inteligencyę, która wygląda im z oczu, widnieje w każdem słowie, nawet w ruchach jakichś swobodniejszych.

Nie moje to tylko spostrzeżenia, ale wszystkich tych, którzy mają sposobność stykać się z ludem w różnych miejscowościach powiatu. Czytelnia ludowa więc przedewszystkiem czyni naszego chłopka inteligentniejszym, a do dalszej nad taką jednostką pracy warto się już wziąć, bo ona łatwiej nas zrozumie, usiłowania nasze oceni sprawiedliwie i — za nami pójdzie! Tego żadna inna instytucya, prócz ludowej czytelni, nie zdziałała i nie zdziała!

Krzeszowice, w styczniu 1902.

*Stanisław Polaczek*
nauczyciel ludowy, kierownik czytelni.

## Powiat Gorlice.

W gorlickim powiecie jest 11 czytelni, z których większa część pod chętną i pilną opieką kierowników rozwija się pomyślnie; są one ważnym czynnikiem w kierunku podniesienia oświaty ludowej. Ogółem było w roku ubiegłym 1130 czytających, przeważnie z dzieci szkolnych i młodzieży dorastającej w wieku 12—18 lat. Najwięcej poczytne są książki treści powiastkowej, również treści religijnej, między któremi Żywoty Świętych zajmują pierwsze miejsce — i treści historycznej. Książek z zakresu gospodarstwa prawie nikt nie czyta. Da się to wytłómaczyć młodym wiekiem czytelników; z drugiej strony świadczy, że lud w czytaniu więcej szuka rozrywki, niż nauki. Mimo to czytelnie wywierają wielki wpływ. Największą klęską co

do ekonomicznej i moralnej strony jest brak dla ludu w porze zimowej stałego zarobku. Stąd po wsiach rozwielmożnia się wówczas próżniactwo, a w ślad za tem bezcelowe wałęsanie się, nieodpowiedne zabawy i zebrania towarzyskie, gdzie pijatyka i zepsucie. Dobrym przeciw temu środkiem ochronnym jest książka, która podając odpowiedni umysłowy pokarm, działa dodatnio na umoralnienie i przyczynia się do wyrobienia narodowego poczucia.

Natomiast na stan ekonomiczny wpływ, jak dotąd, prawie żaden. Tylko wyjątkowo spotkać można włościanina, któryby posiadał w tym stopniu inteligencyę, ażeby zdołał naukę w książce podaną zużytkować w praktyce życia. Ogół nie posiada obecnie tej dojrzałości umysłowej, ale jest na tej drodze. Należy tylko wyzyskać ciekawość i ochotę do czytania, podawać ludowi dobry materyał duchowy, którego tak potrzebuje i łaknie, a czas dokona reszty.

Pozwalam sobie wskazać dwa momenta, któreby należało wyzyskać: 1) wydanie dobrego a nie drogiego kalendarza dla ludu, którego rozpowszechnieniem mogłyby się zająć czytelnie; 2) na rozwój czytelni i ruch umysłowy u ludu wpłynęłoby wydawnictwo popularnego tygodniowego dla ludu pisemka, któreby otrzymywała każda czytelnia. Sądzę, że zczasem zwabiliby się we wsi chętni prenumeratorowie. W takiem czasopiśmie kwestye z zakresu gospodarstwa podawane obok innych artykułów peryodycznie w odpowiedniej porze roku prędzej znalazłyby posłuch u ludu. Czytelnia byłaby wówczas łącznikiem między czytającymi a głównym Zarządem co do wymiany myśli — czego obecnie brak — jej zadanie zyskałoby na wzmocnieniu i działalność Towarzystwa coraz więcej doznałaby utrwalenia.

Gorlice, w styczniu 1902.

*J. Ciejka*
c. k. inspektor szkolny okręgowy.

---

Czytelnia w Siarach zaopatrzona jest w 200 książek różnej treści, które nie pleśnieją w szafie, lecz przechodzą często z rąk do rąk czytelników, których w roku 1901 było 130.

Czytelnikami jest przeważnie młodzież szkolna płci obojga tak z nauki codziennej jak i dopełniającej. Ze starszych zaledwie kilkoro wypożycza książki, co się tem naturalnie tłumaczy, że niemal wszyscy w wieku powyżej 20 lat wyszli w świat za zarobkiem, a z ludzi liczących wyżej 50 lat żaden prawie czytać nie umie.

Tych 130 czytelników przeczytało w r. 1901 następującą ilość książek: z działu religijnego 286, z działu historycznego 204, z działu powieściowego 909, z działu przyrodniczego, gospodarskiego i spraw społ. 41, co czyni razem 1440 książek.

Czytelnia wywiera wpływ dodatni na ludność tutejszej wioski, a w szczególności rozbudza zamiłowanie i chęć do czytania, a także przeszkadza marnowaniu drogiego czasu i zapobiega próżniactwu,

bezcelowemu wałęsaniu się, swawoli, albo spędzaniu czasu na kleceniu jakichś głupstw, lub gorszących mów, gdyż teraz przeważnie w każdej chacie spędzają domownicy czas wolny od pracy i długie wieczory zimowe na pożytecznem czytaniu i w ten sposób, pośrednio a daleko skuteczniej, niż bezpośrednie moralne przestrogi, powstrzymuje ich się nieraz od niemoralnych uczynków, a równocześnie kształcą się i uszlachetniają. Czytelnia obudza także narodową świadomość pośród włościan i miłość kraju rodzinnego.

Pod względem ekonomicznym nie widzę polepszenia, a dziełka o tem traktujące nie mają wzięcia.

Przeszkód w rozwijaniu się w czytelni niema, jednakże o wiele lepszą korzyść przyniosłaby czytelnia, gdyby można doprowadzić do tego, aby ludność zgromadzała się na odczyty, do czego pomimo usilnych starań nie udało mi się ich zachęcić.

Siary, w styczniu 1902.

*Franciszek Gabryel*
nauczyciel.

Czytelnia ludowa w Binarowej, założona przez krakowskie Towarzystwo Oświaty Ludowej w roku 1890. Rozwój jej, szczególniej w ostatnim roku, jest bardzo pomyślny. Ogólna liczba czytelników wynosi 96. Najwięcej i najliczniej garną się do czytania starsze dzieci szkolne, szczególniej z nauki dopełniającej, było ich bowiem 47. Licznie także pożycza młodzież dorastająca, która naukę szkolną już ukończyła, szczególniej parobczaki, ogółem 29. Średnio chętnie garną się do czytania żonaci, 14, a już najmniej starzy, w wieku ponad lat 40, ogółem tylko 6. Liczba czytających powiększa się z każdym dniem, a na półkach w szafie coraz większe pustki tak, że zachodzi obawa, aby w krótkim czasie nie zabrakło dzieł do wypożyczania. Towarzystwo Oświaty Ludowej w chwili założenia czytelni nadesłało sto książek; uzupełniając czytelnię cztery razy, wzbogaciło ją w 379 dzieł. Najchętniej bywają czytane treści religijnej i moralnej, jak: „Żywot Pana Jezusa“ w rozmaitych wydaniach, „Żywoty Świętych“, „Nauka wiary i obyczajow“. To też w biblioteczce zauważyć można wszystkie te dziełka od ciągłego czytania i używania bardzo zniszczone. Ludność tutejsza jest przekonaną o tem, że jak nie może być dobrym katolikiem, kto nie zna pacierza i prawd wiary tak też nie może zwać się ten dobrym Polakiem lub Polką, kto nie zna dziejów ojczystych. To też nierzadko spotyka się tu wieśniaka, który lepiej zna historyę polską, niż nie jeden, niby wykształcony i inteligentny. Szczególniej młodzież czyta z zajęciem ojczyste dzieje. Chętnie także bywają czytane powieści i opowiadania; mniej chętnie poezye: „Pan Tadeusz“, „Pisma Karpińskiego“, Wincentego Pola, a już najmniej, rzecz dziwna, dzieła o gospodarstwie, z nauk przyrodniczych i t. d.

Skutek czytelni jest pomyślny, i tak zacznijmy od najmniejszych, to jest od młodzieży szkolnej. Ta zaciekawiona treścią książki stara się ją przeczytać i zapamiętać. Czytając, nabiera młodzież wprawy w poprawnem czytaniu. To też zauważyć można w szkole, że nawet dzieci słabszych zdolności, lub mniej pilne, czytają przecież wcale dobrze. Czytając, nabiera wprawy w wyrażaniu się ustnem, to też mało czuć tu mazurowania, mniej daleko niż w innych miejscowościach, gdzie czytelnia jeszcze do tego czasu nie rozpięła swych dobroczynnych skrzydeł.

Wreszcie czytaniem rozwijają się i władze duszy, a w szczególności kształci się wyobraźnia i pamięć. Młodzież starsza, obracając swój zbyteczny czas na czytanie odpowiednio dobranych dzieł, bądź przypomina sobie to, czego się w szkole nauczyła, bądź też nabiera nowych wyobrażeń z różnych dziedzin umiejętnoęci, a w każdym wypadku chroni się od czynności i zabaw nieodpowiednich. Gospodarze zaś i gospodynie, zajmując czas czytaniem książek lub przysłuchiwaniem się, jak ich dzieci czytają, mają coraz mniej sposobności „z nudów“ uczęszczać do karczmy, a dowiedziawszy się o racyonalnem postępowaniu w gospodarstwie, pragną ten postęp i u siebie zastosować (hodowla bydła, szczególniej koni, uprawa jarzyn, cebula). Słabe jest tu także wychodźtwo do Ameryki lub Prus, dzieki energii księdza miejscowego, a nie mało także i pożytecznym książkom. Loterya prawie ustaje.

Wiele jeszcze skutków i silniejszych wywierałaby czytelnia, gdyby miała swój lokal, gdzie, zamiast w karczmie, mogliby wieśniacy zimowe wieczory i inne wolne chwile przepędzać na czytaniu pożytecznych rzeczy. Dobrze byłoby, gdyby tu było kilka czasopism ludowych niezatrutych jadem nienawiści. A największy rozwój czytelni i jej pomyślna działalność między ludem wzmogłyby się, zdaniem mojem, przez urządzanie odpowiednich przedstawień amatorskich, albo choćby tylko przez odpowiedne odczyty.

Wkońcu zaznaczyć wypada, że i powiększona liczba dzieł, dałaby możność lepszego wyboru i zastosowania ich do czytelników, a temsamem działałaby i na liczbę czytelników i na rozwój samej czytelni.

Binarowa, w styczniu 1902. *Ludwik Gajewski*
nauczyciel.

## Powiat Grybów.

Czytanie książek, dostarczanych przez tutejszą czytelnię ludową, wywiera na ludność miejscową wpływ tak pod względem narodowym jak i ekonomicznym oraz moralnym dodatni. Lud poznaje, czem jest, zaczyna kochać swój kraj, swój zagon ojczysty, i nie daje się porwać w obecnie nurtujące prądy.

Przed założeniem czytelni młodzież marnowała wiele czasu na zabawach karczemnych, obecnie są to wyjątki; młodzi ludzie pozostają w domu, bawiąc się czytaniem.

Ludność tutejsza teraz lepiej ziemię uprawia, jak dawniej, sprowadza sztuczne nawozy, zajmuje się sadownictwem, a nawet w miejscu jest tu kupiec, który skupuje owoce w jesieni, wywożąc je do Nowego Sącza, Gorlic i Tarnowa. Gospodarze sami suszą owoce, smarzą powidła i t. d. i są tacy, którzy po 10 cetnarów suszonych śliw sprzedają, a otrzymaną gotówką podnoszą swe gospodarstwa.

Przez te 22 lat upadły dwa szynki żydowskie, te miejsca zepsucia naszego kochanego ludu, a przy pomocy Bożej i ludzi dobrej woli powstała czytelnia ludowa, Kółko rolnicze, a obecnie buduje gmina tutejsza dom gminny, w którym ma się mieścić sklep chrześcijański. Przed 17 laty zbudowano tu dość piękny budynek szkolny, przed którym jest dość ładny sad z ogrodem. Chociaż te notatki nie wchodzą w zakres mego sprawozdania, lecz je kreślę dlatego, aby Zarząd główny przekonać, że czytelnie ludowe, zakładane przez Towarzystwo, są doniosłego znaczenia i podnoszą lud tak moralnie, jak i materyalnie.

Lipnica Wielka, w grudniu 1901. *W. Michalik*

kierownik szkoły.

## Powiat Kraków.

W czytelni ludowej w Czyżynach jest 98 czytających w wieku od 12 do 50 lat. Zazwyczaj pożyczają młodzi z polecenia starszych i rodziców, wymieniając tytuł dziełka, które chcąc czytać i to czyta jeden lub kilku z kolei, lub sam ojciec rodziny, a reszta słucha.

Ilość przeczytanych książek wynosi 321. Najchętniej bywają czytane książki treści moralnej, religijnej, historycznej i powieściowej. Książki treści rolniczej nie są czytywane.

Już przed laty pisałem, że postęp jest ogromny. Ani podobieństwa do tych czasów, jak tu przed 25 laty przybyłem; wtedy przejść przez wieś nie było można, bo było się napastowanym. Lud tutejszy jest inteligentny, trzeźwy, pracowity i chciwy wiedzy. Książki, które czytelnia posiada, bywają po kilkanaście razy czytywane.

Czyżyny, w listopadzie 1901.

*Tadeusz Holcer*

kierownik czytelni.

## Powiat Krosno.

Czytelnia ludowa w Turaszówce założoną została w roku 1891, t. j. 10 lat temu; posiada 246 książek, wartości około 160 koron. Początkowo liczyła 16 stałych czytelników; stopniowo liczba czytelników wzrastała, aż obecnie wzrosła do liczby 53. W ubiegłym

roku przeczytano 732 książek, a to: treści religijnej 118, treści historycznej 181, treści moralno-powieściowej 401, a treści przyrodniczej i gospodarskiej 32 książek. Porównując liczbę przeczytanych książek z inwentarzem, przekonujemy się, że książek treści religijnej jest 33, a przeczytano tej treści książek 118, to znaczy, że każda książka była 4 razy w obiegu; treści historycznej mamy 47 tomów, a przeczytano 181, zatem każdy tom był 4 razy w obiegu; książek treści moralno-powieściowej mamy 124, a przeczytano 401, zatem także prawie każda książka była 4 razy w obiegu. Najmniej zaś były w ruchu książki działu IV., t. j. treści przyrodniczej i gospodarskiej, ponieważ na 47 przeczytano tylko 32, a powodem tego jest to, że to są książki więcej naukowe, i wymagające dokładnych objaśnień, i że czytane bywają przez starszych gospodarzy, a takich, którzyby czytać umieli, jest bardzo mało, bo szkoła niedawno założona, to też dużo jeszcze znajduje się analfabetów w gminie.

Książki treści religijnej i powieściowej czytane bywają prawie przez wszystkich czytelników; książki treści historycznej czytają młodsi gospodarze i młodzież, zaś książki religijnej treści kobiety i dziewczęta.

Czytanie książek wywiera wielkie wpływy i przynosi korzyści w tym kierunku, w jakim książki są pisane. Przyszedłszy do gminy, pytałem niejednych, czem są? Cysarscy — brzmiała zawsze odpowiedź, a teraz wstydzą się tego i mówią, że są Polakami. Cóż więc zmieniło przekonanie ludności, jeżeli nie czytanie książek i czytelnia? Odbywały się tu dawniej wesela w żydowskiej karczmie, teraz gmina wybudowała w tym celu kancelaryę gminną. Nie uświadczył tu dawniej drzewek owocowych przy chatach, a tylko wierzby ogrodzone stały, a teraz zaczynają zakładać sady. a niektórzy pozakładali szkółki drzewek owocowych na wzór „Jasia Gadowskiego“. Obawiano się też sztucznych nawozów, a szczególnie kości, gdyż mniemano, że zboże wyrosłe na nich ziarno zatrute i cuchnące wyda, a teraz wszyscy prawie używają kości, a Zwierzchność gminna posiada nawet skład własny, dając gospodarzom na spłaty. Z tych kilku zdań widzimy, jaki zbawienny wpływ wywiera czytelnia ludowa na tutejszą ludność, odwodzi ją od próżniactwa i obmów i śpiewów nieprzyzwoitych, natomiast pięknymi przykładami podanemi w książkach nakłania do pobożności, pracowitości i roztropności.

Turaszówka, w listopadzie 1901. *A. Sankiewicz*

nauczyciel i kierownik szkoły.

## Powiat Limanowa.

W r. 1900/01 było w tutejszej gminie wypożyczających książki z czytelni ludowej 125 osób. Przeważną ilość czytelników stanowiły dzieci szkolne z wyższych stopni nauki, oraz młodzież, która niedawno ukończyła naukę szkolną. Starsi bowiem nie umiejąc czytać, przysłuchują się, gdy im dzieci w święta lub wieczorami czytają. Każdy

z czytelników przeczytał w ciągu roku najmniej 4 a najwięcej 30 książek, wobec czego przypada na jednego czytelnika przeciętnie 17. Ogólna więc liczba przeczytanych książek wynosi 17 × 125 = 2125.

Najchętniej bywają czytane książki treści religijnej, patryotycznej i moralnej, jak n. p. żywoty świętych, historya Polski, życiorysy sławnych mężów i opowiadania różnych zdarzeń. Skutki czytania tych książek są tu już znaczne tak pod względem religijnym, jako też i pod patryotycznym i moralnym. Czytelnicy rzadziej już szukają rozrywki po karczmach, a natomiast wolne chwile spędzają na czytaniu. Ciemnota ustępuje coraz bardziej, a w ludzie budzą się uczucia religijne, moralne i patryotyczne tak, że przeważnie każdy, korzystający z czytelni, zapytany „kim jesteś“? odpowie: „Jestem chrześcijaninem katolikiem i Polakiem“.

Kasinka Mała, w grudniu 1901. *J. Durbas*
kierownik czytelni.

## Powiat Mielec.

Gdyby mi postawiono pytanie: coby należało zaprowadzić na razie w każdej gminie, a szczególniej wiejskiej, odpowiedziałbym bez wahania, że czytelnię. Skutki, jakie czytelnie wywierają na lud, oceni najlepiej, kto tą instytucyą się zajmuje, mieszka śród ludu i objawy jego życia śledzi.

Podpisany, jako kierownik czytelni ludowej w gminie Chrząstów, z całą przyjemnością i zadowoleniem może stwierdzić, że czytelnia tutejsza w przeciągu 8 lat istnienia zdziałała bardzo wiele. Lud, dawniej apatyczny, leniwy do książki, zacofany, dziś chętnie się skupia około swej czytelni, stale wypożycza książki lub schodzi się na wspólne czytanie i odczyty.

Przez czytanie książek treści historycznej ludność uświadomiła się pod względem narodowym, otwarto oczy na przeszłość, na wspaniałe postaci i wiekopomne wydarzenia historyczne, a tem samem stworzono świadomość łączności narodowej i samoobrony wobec żywiołów obcoplemiennych.

Przez czytanie powieści rozwijają się wszelakie cnoty. Znać dziś na tutejszych mieszkańcach pewną inteligencyę, objawianą przez miłość i zgodę sąsiedzką, usłużność w niesieniu wzajemnych usług, litość nad nieszczęściem bliźnich, a szczególniej przez w s t r z e m i ę ź l i w o ś ć.

Czytelnia oddziałała na urządzenie i utrzymanie mieszkań. Z niechlujnych nor, powstają z każdym rokiem wcale przyzwoite mieszkania ludzkie, miejscami nawet wzorowe dążenie do porządku ujawnia się też w sposobie utrzymania podwórzy, ogródków, schowków i t. p.

W gospodarstwie rolnem znać także postęp. Wymienić tu wypada rozumne obecnie urządzanie gnojowni i obchodzenie się z nawozem i racyonalniejszą hodowle bydła.

Na podstawie dat statystycznych za rok 1901 z czytelni tutejszej na 640 mieszkańców korzystało 70 osób, w czem 38 kobiet i 32 mężczyzn. Młodzież obojga płci w wieku od 13 do 25 lat przeważa, między starszymi czytelnikami przeważają mężczyźni. Ilość przeczytanych książek w ostatnim roku wynosi 250. Z tych najchętniej bywają czytane książki powieściowe i historyczne, następnie religijno-obyczajowe, a najsłabiej treści gospodarskiej, chociaż i tu od pewnego czasu widać żywsze zainteresowanie. Na zakończenie niniejszego sprawozdania niech mi wolno będzie imieniem tutejszych czytelników wyrazić najgłębsze podziękowanie wszystkim tym, którzy bądź to ofiarami, bądź pracą przyczyniają się do powstawania tak szlachetnych instytucyj.

Chrząstów, w listopadzie 1901. *Piotr Rec*

nauczyciel ludowy.

## Powiat Myślenice.

Z czytelni w Trzemeśni. W r. 1900/01 wypożyczono 194 książek między 36 czytelników i czytelniczek, złożonych: *a)* z 23 chłopców i dziewcząt, uczęszczających na naukę dopełniającą, w wieku od 13 do 15 lat; *b)* z 6 dziewcząt i parobków w wieku od 16 do 24 lat; *c)* z 3 gospodarzy w wieku od 25 do 40 lat i *d)* z 4 gospodarzy, mających ponad 40 lat. Dzieł religijnych przeczytali czytelnicy pierwszej grupy 39, drugiej 9, trzeciej 2, czwartej 6. Dzieł historycznych wypożyczyły podrostki 28, młodzież 6, gospodarze 1, starcy 5. Książki powieściowe rozdzielają się na liczby: 54, 18, 6, 11; wreszcie dzieła innej treści mają liczby: 8, 1, 0, 1. Najbardziej garnie się do czytelni młodzież z nauki dopełniającej, bo w miejscu niema biblioteki szkolnej. Ponieważ jest tu zwyczaj, jak zresztą prawie wszędzie po wsiach, że do pewnych domów schodzą się sąsiedzi wieczorami na pogawędkę, przeto w takie miejsca wypożyczam książki najchętniej, a to sprawia, że czytelnia tutejsza rozpada się na tyle prawie drobnych czytelni, ilu jest czytelników, bo każdy z nich czyta głośno, a kilkanaście osób słucha i potem o treści książki rozmawia. Na takie czytanie przeznaczam przeważnie książki religijne lub historyczne, rzadziej powieściowe, bo te nie zawsze są stosowne dla dziatwy, która się przysłuchuje lub sama czyta. Dla zachęty z początku daję najczęściej książkę z ilustracyami, o treści ile możności rozśmieszającej, jak n. p. Historyę o Beldonku A. Dygasińskiego. Jaka szkoda, że tego rodzaju książek jest tak mało, a nasz wieśniak tak bardzo lubi dowcipy, połączone z opisami podróży! Książki bardzo poważne i większą część powieści pożyczam dorosłym do czytania cichego.

W ten sposób czytelnia tutejsza działa równolegle z kościołem i szkołą dla dobra mieszkańców. Lud tutejszy otarł się w ostatnich latach o różne społeczne prądy, ale wnet powracał do zdrowego rozumu. Ziemia tu nieurodzajna, wskutek czego po kilkadziesiąt osób

wychodzi corocznie za zarobkiem do Saksonii i Pesztu, skąd jednak zwykle nie przynoszą zepsucia a często nawet pisują do tutejszego księdza proboszcza rzewne listy z prośbą o odprawienie nabożeństwa w obecności ich krewnych. Z tego się pokazuje, że miejscowe czynniki dobrze wpływają na lud tutejszy i że czytelnia spełnia należycie swoje zadanie. Oby tylko książek odpowiednich było coraz więcej!

Trzemeśnia, w styczniu 1902.

*Piotr Rabczyński*
kierownik czytelni.

---

Czytelnia ludowa w Woli Radziszowskiej założoną została w r. 1892 pod kierownictwem miejscowego nauczyciela. Ludność wiejska z zimną krwią, a nawet, że tak powiem, z pewną antypatyą przyjęła to do swej wiadomości, nie chcąc z niej wcale korzystać. Znaleźli się też fałszywi doradcy ludu, którzy ostrzegali, aby z czytelni nie brać książek, gdyż później trzeba będzie płacić podatki za czytanie książek. Czytelnia więc leżała odłogiem a ludność miejscowa, sławna z heroizmu w r. 1846, nie myślała wcale o podniesieniu się moralnem i ekonomicznem. Karczmy miejscowe zapełnione były co dnia tłumem ludu, zgnilizna moralna wsiąkała w jego szpik i kości, a żydzi arendarze chciwie chwytali łup, sprzedawanej za napoje ojcowizny. Nad rolniczem, poetycznem życiem, pełnem niewinnego uroku dla nieskażonej duszy, pełnem zawsze świeżych wrażeń, tchnącem miłą prostotą, nikt się nie zastanawiał. O przywiązaniu do wsi rodzinnej, do zagonu ojcowskiego, o języku ojczystym, pozostawionym w spuściznie po praojcach, o wypadkach historycznych ludu polskiego, nikt ani pomyślał. Nic też dziwnego, że łatwowierny lud wiejski, idąc za namową podżegaczy, bez zastanowienia się, sprzedawał ostatni zagon ziemi i emigrował na robotę do Węgier, Prus, a nawet za ocean. Powracając z emigracyi, nieraz o kiju żebraczym, przynosił z sobą zamiast zarobku zgubne zasady antireligijne i antispołeczne. Taki stan rzeczy byłby niewątpliwie trwał dotąd, gdyby nie czytelnia ludowa, obudzona do życia w r. 1894 przez następcę jej kierownika. Przez ciągłe nawoływania ludności miejscowej do korzystania z czytelni, przez zachęcenie młodzieży nauki dopełniającej do wypożyczania książek, niespodziewany rezultat osiągnięty został. Stosunki w gminie zmieniły się do nie poznania. Lekarstwo na zastarzałe wady ludu przyniosła czytelnia. Starzy i młodzi wzięli się z pewną namiętnością do czytania, a wykłady zimowe z historyi ojczystej i gospodarstwa wiejskiego, dawane przez kierownika szkoły, gromadziły w niedzielę po nieszporach tłumy ludu do miejscowej szkoły. Wkrótce też powstało w gminie Kółko rolnicze, które założyło swój handel towarów mięszanych, obracając czyste zyski na cele gminy i kościoła. Ludność przejrzała na oczy, żydzi zwinęli swoje sklepy, a nawet wyemigrowali. Z biegiem lat stan gospodarstwa rolnego i domowego zmienił się nie do poznania, a co

najważniejsza, ludność zaprzestała pieniactwa, obracając swe dochody na zakupna nawozów sztucznych i lepszej rasy bydła. W uznaniu zasług położonych dla ludności miejscowej, Walne Zebranie Kółka rolniczego w dniu 5 stycznia b. r. mianowało podpisanego kierownika szkoły i czytelni głównym zarządcą swego majątku. Członkowie zatem Kółka rolniczego są zarazem członkami czytelni w liczbie 171. Że poczytność książek Towarzystwa Oświaty Ludowej jest zdumiewającą, świadczą zapiski z ubiegłej pory zimowej, podczas której przeczytano 1184 egzemplarzy ze wszystkich działów, a przedewszystkiem z działu religijnego, historycznego, powieściowego. Wielu z gospodarzy jedne i tesame książki czytali po dwa i trzy razy. Taka poczytność książek i wykładów popularnych wpłynęła bardzo dodatnio na ludność. Dowodem tego jest, że w bieżącym roku założono drugi sklep w gminie, sprowadzono 2 wagony żużli Thomasa, 1 wagon kości, 3 wagony węgli, a oprócz tego założono przy Kółku rolniczem kasę oszczędności na sposób kas Raffeisena. Obecnie Towarzystwo wynajmuje osobny lokal na czytelnię ludową.

Cześć i najgłębsza podzięka należy się zatem Towarzystwu Oświaty Ludowej, które rozumie potrzeby ludu wiejskiego, umie z nim czuć, co go boli, dolega i gniecie. Krakowskie Towarzystwo Oświaty Ludowej, zasilając czytelnie co roku książkami doborowej treści, spełnia najważniejsze zadanie, jakiem jest oświecanie i uobyczajanie najniższych warstw w społeczeństwie.

Wola Radziszowska, w listopadzie 1901.

*Stanisław Bernady*
kierownik czytelni.

---

Czytelnia nasza liczy czytelników 108. Książek w czasie od 1 marca do 21 listopada 1901 przeczytano 252. I tak dziewczęta czytały książki treści religijnej i moralne powiastki, młodzież treści historycznej, opisy, wynalazki i podróże, zaś starsi różnej treści, przeważnie gospodarczej. Największą usługę jednak oddają czytelnie dopiero w zimowe wieczory. Że czytelnia nasza od czasu założenia oddała ważne usługi, dość popatrzeć na ludność tutejszą. Dawniej zalewali się gorzałą — dziś prawie wszyscy ślubowali od tejże. Lud tutejszy budzi się i przychodzi do narodowej świadomości. Ludność pojmując swe zadanie, założyła Kółko rolnicze, a i kasa Raiffeisena znalazła tu miejsce. A na ostatek niech mi i to wolno podnieść, że tam, gdzie przedtem stały nieużytki, dziś wszędzie pola orne, a nawozy sztuczne zastępują nawozy zwierzęce. Oby to krótkie sprawozdanie odsłoniło oczy tym, którzy nie widzą ważności zakładania czytelń szczególnie po wsiach.

Aby zaś czytelnia mogła się pomyślnie rozwijać, potrzeba częstszego zasilania czytelń nowemi a doborowemi książkami, zaś częste

zasilanie wymaga większych wydatków czyli większej ofiarności ze strony Szanownej Publiczności, o którą to ofiarność wszyscy kierownicy czytelń prosimy.

Bieńkowka, w listopadzie 1901. *Bedronek*
kierownik czytelni.

## Powiat Nowy Sącz.

Po latach 11 istnienia czytelni w Świniarsku, przesyłam obok rocznego sprawozdania moje ogólne uwagi tak o rozwoju tutejszej czytelni, jak również i o skutkach, jakie czytelnie ludowe i w ogóle oświata w naszym powiecie nowosądeckim wywierać zaczynają.

Czytelnia ludowa w Świniarsku należy prawie do najstarszych naszego powiatu, bo pierwszą założono w r. 1889 w Nowym Sączu, a w roku następnym 1890 założono: w Maszkowicach, Rdziostowie, Falkowej, Wielogłowach, Jazowsku i Świniarsku. Ponieważ obok tutejszej czytelni niema tu blisko żadnej innej w okolicy, dlatego w pierwszych latach jej istnienia korzystali z niej nietylko mieszkańcy gminy Świniarska i Podrzecza, ale zgłaszali się także po książki i z innych gmin dalszych, jak z Brzezny, Chochorowic, Gostwicy, Podegrodzia i innych. Z powodu jednak, że z gmin dalekich trudno było książki odebrać i że tam nawet ginęły, ograniczył obecnie kierownik pożyczanie książek na gminy najbliższe. Ale mimo to czytających tu nigdy nie braknie. Najwięcej zapału do czytania jest między podrastającą młodzieżą, wychodzącą ze szkoły, i młodymi gospodadarzami. Młodzież najchętniej czyta powiastki moralne, religijne, żywoty świętych, podróże i opowiadania historyczne. Gospodarze zaś czytają wogóle wszystkie książki, a także i gospodarskie, w których szukają rad i wskazówek w zawodzie koniecznie potrzebnych. Kto znał powiat tutejszy przed dwudziestu laty, a zna go obecnie, ten przyznać musi, że oświata szerzona tu zapomocą szkoły, czytelni i pism ludowych, zrobiła tu pod każdym względem wielkie postępy. O wszystkiem pisać niepodobna, boby to przechodziło ramy niniejszego listu, ale wspomnę jeszcze choćby tylko o niektórych korzyściach, jakie bezpośrednio przynoszą czytelnie Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej. Czytelnie te w pierwszym rzędzie budzą między młodzieżą ducha narodowego. Dawniej trudno było spotkać wieśniaka, któryby miał chociażby najogólniejsze wiadomości o Polsce, jej królach i bohaterach. A jeżeli kto coś wiedział z ustnego podania i drugiemu opowiadał, to fakta dziejowe i historyczne tak były w ustach tego ludu przekręcane i wrogo dla historyi polskiej usposobione, że o jakimkolwiek patryotyzmie nawet mowy być nie mogło. Rok bowiem 1846 tak potrafił nasz poczciwy, ale ciemny ludek górski, obałamucić, że przez długie lata „Lacha“ uważał za największego nieprzyjaciela swego pod słońcem. Teraz dopiero szkoły wiejskie i czytelnie ludowe otwierają temu ludowi oczy. W nich dowiaduje się, że wszyscy jesteśmy „Lachami“ i że wszyscy powinniśmy

się kochać i wzajemnie sobie pomagać. Ponieważ zaś książki nasze szkolne nie obejmują wielu faktów historycznych i dla braku miejsca i czasu w zupełności historyi polskiej nie wyczerpują, wynagradzają to najzupełniej czytelnie ludowe. Prócz tego czytelnie nasze przyzwyczajają młodzież polską do czytania, a przez to zmniejszają liczbę analfabetów. Kto bowiem po wyjściu ze szkoły nic nie czyta, ten wkrótce sztuki czytania zapomina i staje się analfabetą.

Z tego przeto powodu społeczeństwo nasze powinno dołożyć wszelkich starań, aby czytelnie takie istniały przy każdej szkole i w każdej gminie. Każdy z nas powinien je w miarę sił swoich popierać, według słów poetki naszej, która powiada:

„Budujmy wszyscy, bo każdy, co zdoła
Myśl dobrą przelać w gorliwe działanie:
Współpracownikiem wszechwieków się stanie
Przyniesie dar swój do prawdy kościoła".

Świniarsko, w grudniu 1901.

*Adam Czajka*
nauczyciel i kierownik czytelni.

## Powiat Nowy Targ.

Najwięcej czytelników między młodzieżą w wieku od lat 12 do 20; więcej jednak i chętniej czytających znajduje się między dziewczętami, co się tłómaczy tem, że te więcej mają zajęcia na miejscu w domu (mężczyźni chodzą w zimie ścinać drzewo po lasach, zarabiają siekierą jako pomocnicy ciesielscy i t. p.).

Książki treści historycznej i powieści najchętniej są czytane. Książki treści naukowej, przyrodniczej lub gospodarczej mniej, ale nie z braku zamiłowania, lecz dlatego, że książka taka bardziej nuży, zwłaszcza mniej przygotowanego. Za to lubią na ten temat rozprawiać i słuchać takiego, który rzecz rozumie i umią go trafnie interpelować.

Że młodzież garnie się do czytania, zwłaszcza książek treści historycznej lub powieści historycznych, to najlepszym znakiem, że dzieje ojczyste ją interesują, zaciekawiają i że w przyszłości będziemy się mogli pochlubić ludem naszym pod względem patryotycznym wyrobionym. Pod względem moralnym lud tutejszy od pewnego czasu ciągłe robi postępy. Pracowitość, oszczędność, zapobiegliwość, wstrzemięźliwość, zanik do pieniactwa, głos ogólny, potępiający zdrowo złe — jakieby się tu i ówdzie przytrafiło, to fakta, uderzające w oczy.

Będąc pracowitym i oszczędnym, ciuła grosz i na gorszą chwilę jest przygotowanym.

Rzuca się chętnie do handlu; sami już obecnie sprowadzają koleją kukurudzę i nawozy sztuczne i wyzbywają się dawnej nad sobą opieki!

Młodsi i zdrowsi w ostatnich latach rzucili się na zarobki do Ameryki północnej, oszczędzają grosz i przesyłają na zakupno ziemi.

Nie powiem, by jedynie czytelnia ludowa była przyczyną tego zwrotu na lepsze, ale każdy musi przyznać, że znacznie przyczynia się do zwrotu ku lepszemu.

Nowebystre, w grudniu 1901. *Bieniasz*
kierownik czytelni.

## Powiat Pilzno.

W czytelni ludowej w Zwierniku jest 204 książek. W ostatnim roku było 60 stałych członków czytających, ktorzy przeczytali razem 912 książek; nie biorę tu w rachubę takich, którzy przeczytali 1 do 4 książek.

Najchętniej były czytane książki treści powieściowej i religijnej. Książki te czytali chętnie tak młodsi jak i starzy obojga płci, jednak młodzież przeważała. Oddały one tutejszej ludności znakomite usługi tak pod względem moralnym, ekonomicznym, jak i narodowym.

Dzisiaj gospodarz wiejski, gdy przyjdzie niedziela lub święto, nie zostawia dzieci bez opieki w domu, nie idzie do karczmy i nie traci ciężko zapracowanego grosza, ale pozostaje w domu i albo sam jaką książkę czyta, albo któremu dziecku czytać kazuje, a wszyscy domownicy siedzą i słuchają, i mile i pożytecznie czas przepędzają.

Przez czytanie książek podnosi się w gminie gospodarstwo przez lepszą uprawę roli, przez nabywanie nawozów sztucznych, przez oczyszczanie zboża do siewu zapomocą tryerów, przez sprzątanie tego zboża kosą, gdzie i robota sporsza i nawozu więcej.

Książki to sprawiły, że włościanin teraz nie wstydzi się nazywać Polakiem, gdy przedtem tylko ze wstrętem nazywał tych Polakami, którzy w 1846 roku upominali się o swoje prawa i swój kraj: i takie pojęcie przechodziło z ojca na syna.

Zwiernik, w listopadzie 1901. *Jakób Gawroński*
kierownik czytelni.

## Powiat Podgórze.

W czytelni w Radziszowie wypożyczało książki w r. 1901 187 osób. Ze względu jednak, że po domach, w których są książki wypożyczone z czytelni, zgromadza się po kilka lub kilkanaście osób, i czytanie odbywa się głośno, przeto nie 187 osób, lecz cała gmina, licząca przeszło 1500 mieszkańców korzysta z nauk, zawartych w wypożyczanych książkach. Czytają je starzy, czytają młodsi i dorastająca młodzież, kobiety i mężczyźni.

Jak chętnie czytają, niech świadczy ilość przeczytanych książek w roku 1901.

Z działu treści religijnej i moralnej wypożyczono 1227 książek, z działu treści historycznej 883 książek, z działu treści powieściowej

3048 książek, z działu treści przyrodniczej 563 książek, razem 7621 książek.

Starsze osoby, zwłaszcza kobiety, czytają najchętniej książki z działu pierwszego i drugiego; osoby średniego wieku i młodzież z działu drugiego i trzeciego; z działu czwartego korzysta również wiele osób. Z każdym rokiem książki tego działu bywają czytywane coraz chętniej, a obecnie jest już wielu młodszych gospodarzy, których tylko książki działu czwartego najwięcej zajmują, a szczególniej książki traktujące o gospodarstwie, jak n. p. „Uprawa roślin pastewnych“, „Wzorowy rolnik“, „Sad przy chacie“, „O chowie inwentarza“ i t. p. i z nich ważniejsze rady sobie notują. Korzyść z czytania książek jest wielka. Po weselach i zabawach słychać śpiew: „Patrz Kościuszko na nas z nieba“, „Bartoszu“ lub „Jeszcze Polska nie zginęła“. Wieczorami, zamiast włóczyć się po wsi lub wysiadywać po karczmach, schodzą się do czytelni lub gromadzą po domach i czytają głośno. Staranniejsza uprawa roli, sianie koniczyn w połączeniu z różnemi trawami, wapnowanie gruntu, używanie sztucznych nawozów, umiejętne obchodzenie się z obornikiem, przysypywanie go ziemią, nabywanie doborowych nasion, początki osuszania mokrych pól i łąk, początki drenowania, staranniejsze żywienie i właściwe leczenie bydła. Dziś w Radziszowie nikt nie będzie zrzynał bydlęciu paskudnika, gdy je zedmie, ani też mu soli lub pieprzu do oczu sypał, lecz leczył je będzie według wskazówek książek z działu czwartego. Sadownictwo również postąpiło naprzód.

Na każdem polu jest postęp. W jednym kierunku większy, w innym mniejszy, ale jest, a przyczyniły się i przyczyniają do tego bezwątpienia książki i wykłady w czytelni, prowadzone według przepisów Tow. Oświaty Ludowej w Krakowie.

Radziszów, w styczniu 1902. *J. Depowski*

kierownik szkoły i czytelni ludowej.

---

Czytelnia w S w o s z o w i c a c h, założona przez krak. Towarzystwo Oświaty Ludowej w roku 1891, rozciąga swój zakres działania na ludność czterech gmin pod samym Podgórzem-Krakowem położonych: Swoszowic, Wróblowic, Kurdwanowa i Siarczanej Góry. Książki z czytelni bierze do czytania starsza młodzież z nauki codziennej, z nauki dopełniającej i młodzież, która już wszelką naukę w szkole ludowej ukończyła, gdyż ta zdobyła sobie klucz do oświaty, t. j. sztukę rozumnego czytania. Starsi nie mieli sposobności nauczyć się czytać, gdyż przed dwudziestu jeszcze laty w całej tutejszej okolicy na kilkanaście kilometrów wokoło szkoły nie było; rzadko więc można znaleźć człowieka starszego, któryby się w niedzielę „z książki modlił“. Choć młodzież książki z czytelni pożycza, nie można twierdzić, że czytelnia tutejsza nie wywiera zbawiennego wpływu i na starszych. Chłopiec lub dziewczyna przyniosłszy książkę do domu, czyta ją głośno a domownicy słuchają, a wiem, że czyta ją dobrze i słu-

chający treść należycie rozumieją. Nieraz się już zdarzyło, że ojciec takiego dziecka, choć czytać nie umie, pamięta doskonale, co słyszał, bo przyszedłszy na zebranie Kółka rolniczego powtarza obecnym treść słyszaną. Ale przedewszystkiem działa czytelnia na młode umysły i serca i ja, jako kierownik czytelni, staram się, by tak było i na to największy nacisk kładę.

Biorących książki z czytelni jest 100 tak, że cała „książka wypożyczających", przysłana przez Szanowny Zarząd Towarzystwa, jest zajęta, lecz przypuścić można stanowczo, że 400 osób co najmniej korzysta z wypożyczonych książek czy to przez słuchanie, czy też przez powtórne czytanie u sąsiadów. Między starszą młodzieżą są tacy, którzy przeczytali wszystkie książki w czytelni, jakie im stosownie do wieku i potrzeby dać mogłem. Przy udzielaniu przerzucam kilkadziesiąt książek i zawsze słyszę: „Ja znam tę książkę", „Ja tę książkę już czytałem". Że i starsi, umiejący jako tako czytać, chętnie i pilnie czytają, niech posłuży jedno tylko następujące zdarzenie. W rozmowie chwalił się przedemną tutejszy kowal, że dostał bardzo ciekawą książkę do czytania od swego sąsiada. Byłem bardzo ciekawy, co to za książka i prosiłem go, by mi ją pokazał. Kowal pobiegł z kuźni do domu i przyniósł ją. Była to „Prawdziwa historya o pijaku Urbanie", którą przed paru dniami pożyczyłem dziecku szkolnemu, a kowal ją wziął od niego do przeczytania. Rozumie się, że objaśniłem, iż ta książka pochodzi z czytelni, i że podobnych książek jest wiele do wypożyczenia każdej chwili i bezpłatnie. Pomimo, że instrukcya zakazuje, aby raz pożyczona książka nie wędrowała z rąk do rąk, ale na to rady niema, a gniewać się o to niema powodu, bo w swoim czasie oddaje ją ten, kto pożyczył.

Książki wypożyczam dwa razy tygodniowo: starszym we środę, młodszym w sobotę, a ilość wypożyczonych tygodniowo książek wynosi od 40 do 60 i więcej egzemplarzy. W porze zimowej jest daleko większy popyt o książki. Czytelnię ogłaszam za otwartą w całej pełni, gdy rozpoczynam naukę dopełniającą, 15 października, a zamykam, choć niezupełnie, gdy naukę dopełniającą kończę, t. j. 15 kwietnia, każdemu jednak służę książkami, gdy się po nie tylko zgłosi, o ile mam czas wolny od nauki w szkole.

Najchętniej czytane są książki, zawierające powiastki i opowiadania na tle historycznem, żywoty świętych, książki treści religijnej, opowiadania z dziejów ojczystych i te bywają w ciągłym obrocie. Książki, traktujace o nawozach, o chowie zwierząt domowych i t. p. rzadziej bywają wypożyczane i to przez starszych. Później przyjdzie i na te kolej.

Dziesięć lat w pochodzie oświaty ludu na znaczniejsze rozmiary, a więc i pod względem uświadomienia narodowego szerszych mas przez czytelnie, to początek, wielki wprawdzie, ale tylko początek, to nie cała droga, to jej część znaczna.

Tak czytelnie czynić winny, by na polskich książkach wykształcona młodzież stała się taką, jak ci mali bohaterowie w Poznańskiem. Czytelnia tutejsza spełnia to zadanie powoli, ale statecznie.

Do podniesienia moralności u ludu w pierwszym rzędzie są powołani duszpasterze, a dzielnym pomocniczym środkiem w ich działaniu jest czytanie dobrych książek; człowiek bowiem uczy się nietylko żywem słowem, ale i słowem zaklętem na kartach papieru. Te przyczyny, umoralniające lud nasz, działały i działają jeszcze, a skutek ich jest widoczny na każdym kroku. Praca zacnych kapłanów tutejszej parafii Wróblowickiej i częste czytanie pożytecznych książek sprawiły, że dzisiaj nie tak tłumno i gwarno w karczmach, których tu więcej niż gdzieindziej, nie słychać śpiewów pijaków po drogach, jak to było przed kilku laty. Wielu ze starszych zamiast do karczmy przychodzi do czytelni, aby się uczyć kościelnego śpiewu. Dotychczas nauczyłem ich kilka mszy, pieśni adwentowych, kilkadziesiąt kolęd, pieśni postnych, wielkanocnych i wiele różnych innych podług śpiewnika ks. Mioduszewskiego i te podczas sumy w niedziele i święta poprawnie śpiewają. Młodzież uczona w szkole, w kościele, napominana przez rodziców, czytająca budujące książki, staje się moralniejszą, wyzbywa się dzikich a przyjmuje łagodniejsze obyczaje czy to w obchodzeniu się ze zwierzętami, czy też z ludźmi, szanuje cudzą własność.

Moralność ma to do siebie, że stwarza dobrobyt. Moralnego, poczciwego człowieka, chętniej do roboty przyjmują i grosz ciężko zapracowany zostaje w kieszeni człowieka moralnie się prowadzącego. Pogrążeni w pijaństwie i długach tutejsi gospodarze i zarobnicy zrozumieli dziś, że tak dalej być nie może i dźwigają się z upadku. Niejeden widział w „Pijaku Urbanie“ wierny własny obraz, niejeden słuchał „Nawoływań do wstrzemięźliwości“ ks. Jackowskiego i zaczął nowe życie, a to przyniosło mu i jego dzieciom kawałek chleba i odzież na grzbiet. Wielu szukało pomocy i porady w „Podręczniku weterynaryi popularnej“ dla chorego bydlęcia, wielu pouczyło się, jak chodować króliki, kury, żeby dużo jaj niosły, wielu, jak obchodzić się z nawozem w oborze i w polu. Wogóle pod względem ekonomicznym także jest postęp widoczny przez czytanie książek z tutejszej czytelni.

Swoszowice, w grudniu 1901. *Floryan Kotowski*
kierownik szkoły i czytelni.

## Powiat Ropczyce.

W czytelni w Brzezinach było w r. 1901 czytelników 65. Ci wypożyczyli książek 425. Młodzież czyta przeważnie książki treści moralnej i powieściowej, zaś dojrzalsi i starsi pożyczają książki treści historyczno-powieściowej i gospodarskiej. Wpływ, jaki czytelnia wywarła na ludność, jest widoczny. Patryotyzm przebija się w rozmowie, w piosenkach przy pracy i zabawach, jako też w chęci czytania książek historyczno-powieściowych. Młodzież i dojrzalsi nie marnują czasu w karczmach, lecz zabawiają się pod okiem rodziców pogawędką lub czytaniem książek i gazet. Gospodarze starają się wycią-

gnąć z gospodarstwa jak największy zysk przez należytą uprawę roli, używanie do siewu celnego zboża i chów ulepszonej rasy koni, bydła i trzody.

Wobec takiego stanu zajęcie się czytelnią sprawia mi przyjemność i tę błogą nadzieję, że czytelnia posłuży ludności do poznania Stwórcy, rozbudzi w niej zamiłowanie do pracy i przywiązanie do ziemi ojczystej.

Brzeziny, w grudniu 1901. *T. Śliwa*
kierownik czytelni.

## Powiat Rzeszów.

Gdy czytelnię w Łące założono w r. 1893, rzuciła się ludność miejscowa a nawet sąsiednich wiosek do wypożyczania książek, ale niestety nie wszyscy umieli je szanować, więc ograniczono wypożyczanie na samą gminę Łąkę. Ponieważ w gminie tutejszej szkoła dopiero od lat 20 istnieje, dlatego dotąd przeważnie tylko młodsi z czytelni korzystają; lecz i kilku starszych gospodarzy, chociaż nie znają sztuki czytania, wypożycza książki, aby słuchać czytania bądź dzieci swoich, bądź pastuchów. Między czytelnikami są i tacy, co rocznie po 30 książek oprócz czasopism czytają, a inni znów korzystają z czytelni w porach wolnych od zajęć rolniczych. Wszyscy zachwalają powieści historyczne, powiastki, starszym podobają się żywoty świętych, a obecnie już i dzieła naukowe są poszukiwane. Czytelnia została uzupełniona i obecnie liczy 180 książek, obudziła chęć do czytania, do oświaty, czego dowodem prenumerata pism ludowych przez członków czytelni, większe i rozumne zajęcie się sprawami publicznemi, czytelnicy czują się Polakami, obywatelami, a podczas świąt szukają rozrywki i nauki w książce, i dlatego czytelnia wspiera dzielnie tutejsze Kółko rolnicze, a i kasa Raiffeisena, która od roku tutaj powstała, także jej coś zawdzięcza, zaś szkoła cieszy się nią, bo wie, że czytelnia jej pracę wspiera, utrwala, rozszerza i pracuje dalej nad podniesieniem moralności, oświaty i dobrobytu na pożytek ojczyzny.

Łąka, w styczniu 1902.

*J. Tatkowski*
kierownik czytelni.

## Powiat Tarnobrzeg.

Ruch w czytelni w Zaleszanach trwa od listopada do kwietnia. Liczba zgłaszających się po książki w powyżej oznaczonym okresie czasu r. 1900/01 wynosiła 49. Czytelnikami byli przeważnie uczniowie i uczenice szkoły tutejszej, uczęszczający na naukę dopełniającą, w wieku od 13 do 16 lat. Książki wypożyczone czytali wypożyczający w domu głośno wobec rodziców i starszego rodzeństwa. Liczba wypożyczonych i przeczytanych książek wynosiła 554, prócz książek

wypożyczonych z biblioteki szkolnej. Najliczniej i najchętniej były czytane książki działu II. historyczne 170, i książki działu III. powieściowe 250. Przyczyną tego obok większego zainteresowania się treścią tych książek była i ta, że tych książek było najwięcej w czytelni. Pożytek z czytania książek, wypożyczonych z czytelni, ujawnia się tu coraz widoczniej, a to pod względem patryotycznym; tutejszy wieśniak nabiera świadomości, że jest Polakiem, o czem niezbyt dawno nic zupełnie nie wiedział, a nawet wypierał się tego; pod względem ekonomicznym o tyle stosunki się polepszyły, że uprawa roli i chów bydła racyonalniej są prowadzone, niż dawniej. Na osiągnięcie powyżej oznaczonych dodatnich rezultatów wpływa tutejsza czytelnia pośrednio wobec wpływu kościoła, szkoły. Bezpośrednia korzyść z czytelni jest ta: młodzież ćwiczy się w czytaniu po opuszczeniu ław szkolnych i nabiera coraz większego zamiłowania w czytaniu, czego dowodem jest to, że liczba zgłaszających się obecnie po książki jest znaczna; starsza młodzież i inne osoby z domowników przysłuchując się z zajęciem czytaniu książek, chętnie przepędzają długie wieczory zimowe w domu, zamiast uczęczczania — jak dawniej bywało — do miejsc mniej odpowiednich lub wprost gorszących.

Zaleszany, w listopadzie 1901.

*J. Choroszy*
kierownik szkoły i czytelni.

## Powiat Tarnów.

W czytelni w Rzuchowej było w r. 1900/1 wypożyczających książki do 50 osób, z tych najwięcej młodzieży obojga płci od lat 15 do 25.

Przeczytano książek 662, jednak gdy zważymy, że nieraz tasama książka w domu przechodziła przez ręce 3 do 4 osób, to wypadnie o wiele większa liczba. Najwięcej wypożyczano książek z działu III-go, bo 410, najmniej zaś z działu IV-go, bo zaledwie 50, lecz i tu zaczyna wzrastać poczytność. Młodzież czyta chętniej książki treści historycznej lub powieści moralne, starsi zaś religijne lub gospodarcze.

Ruch czytelni rozwija się coraz więcej i ochota do czytania bardziej wzrasta i nikt nie zaprzeczy, że wpływ czytelni przyczynia się dużo do podniesienia oświaty ludu. Czytający nabierają większej biegłości w czytaniu i rozumieniu czytanych dziełek, mogą dość dokładnie zdać sprawę o treści i celu przeczytanej książki. W obejściu między sobą staje się lud mniej szorstki, w wyrażeniach delikatniejszy, dba więcej o czystość koło siebie, o ochędóstwo w domu, o ład i porządek koło zabudowań.

Pijaństwo prawie znika, nie słychać teraz po wieczorach krzyków i wrzasków pijackich, lud stał się pracowitszym, oszczędniejszym i moralniejszym; dzieci posyła chętniej i regularnie do szkoły umyte, uczesane i schludnie ubrane. Także uprawa roli jest teraz staranniej-

sza, niejedną wskazówkę, wyczytaną z książki, starają się w praktyce zastosować, kupują przeto sztuczne nawozy, sieczkarnie i młocarnie ręczne, sprowadzają nasiona i t. d. Bydełko swoje hodują staranniej, sadzą buraki pastewne i sieją mięszanki, a około domów zakładają ogrody, nawet domy budują obszerniejsze z oknami większemi i pokrywają dachówką.

Także pod względem narodowym staje się lud więcej świadomy, że jest Polakiem, jest więcej przywiązany do swej ziemi ojczystej i zaprzestaje myśleć o Ameryce.

Rzuchowa, w listopadzie 1901. *Jan Frączkiewicz*
kierownik czytelni.

---

Czytelnia w Siedliskach ma 201 książek. W r. 1900/1 korzystało z nięj około 100 osób, zarówno mężczyzn, jak i kobiet od 12 do 50 lat życia. Przeczytano ogółem około 500 książek, najwięcej treści powieściowej i religijnej. Książki treści historycznej i gospodarskiej także licznie były pożyczane. Najwięcej czytelników było w wieku od 15 do 30 lat. Korzyści z czytania są widoczne. Przez czytanie książek treści historycznej i poznanie dziejów swego narodu, lud czuje się być Polakiem, z dumą wspomina o czynach bohaterskich swych przodków, a na zabawach coraz częściej słyszeć się daje śpiew o Bartoszu, Kościuszce i t. p. Książki treści historycznej i gospodarskiej są czytane z wielkim pożytkiem przez młodzież, która ukończyła szkołę ludową. Pod względem moralnym niesie czytelnia znaczne korzyści. Pouczające przykłady wpływają dodatnio na zgodę w rodzinach, czytanie ciekawych książek, szczególnie w długie zimowe wieczory i święta, zatrzymuje gospodarza i służbę w domu i ci coraz więcej stronią od karczmy. Rodzice o wiele chętniej teraz młodzież do szkoły posyłają, bo przekonali się, ile to dobrych i pożytecznych rzeczy nabywają ci, którzy czytać umieją. Pod względem ekonomicznym także znać postęp, bo młodsza generacya czytając książki treści gospodarskiej, tu i owdzie zaczyna coś nowego zaprowadzać i ulepszać swe gospodarswo, a pomyślne próby zachęcają innych.

Byłoby bardzo pożądaną rzeczą, aby co roku, bodaj kilkoma nowemi książkami można zasilić czytelnię, bo nowość bardzo pobudzająco działa.

Siedliska, w listopadzie 1901. *Władysław Gawroński*
kierownik czytelni.

---

## Powiat Żywiec.

W ubiegłym 1900/1 roku było w czytelni ludowej w Suchej 107 czytelników, którzy przeczytali 2.238 książek, czyli przeciętnie przypada na jednego czytelnika blisko 20 książek. Z 107 czytelników było 53 mężczyzn i 54 kobiet; z nich w wieku do 15 lat 35 osób,

od 16 do 24 lat 32 osób, od 25 do 40 lat 22 osób i wyżej 40 lat 18 osób. Co do zajęcia było: 15 zajmujących się gospodarstwem, 10 wyrobników, 31 rękodzielników, 15 utrzymujących się z handlu i 36 pensyonistów, zatrudnionych przy kolei. Z działu książek treści religijnej przeczytano 400 dzieł, z działu historycznego 322, z działu powieściowego 1.336, a z działu gospodarczego 180 dzieł.

Skutki czytelni są widoczne. Książka gromadzi w zimowe wieczory całą rodzinę przy domowem ognisku, chroni od włóczenia się po szynkach, gry w karty, od prowadzenia gorszących rozmów itd. Książka wskazuje promienną przeszłość naszych czasów, uczy kochać Boga i ojczyznę, rodzi w duszy patryotyczne uczucia, a te wielkie w dziejach naszych sprawy, komuż w sercu nie obudzą tych iskier brylantowych, których ani ogień nie spali, ani woda nie zabierze? Książka jest tu dobrym i życzliwym przyjacielem, który nie zawstydza nieumiejętnego, ale go poucza; nie hańbi, nie zbeszczeszcza niemoralnego, ale go podnosi i uzacnia, obudza w nim dobre chęci, uczy jak je w czyn wprowadzić, a czyni to cicho, spokojnie, nawet bez pretensyi do jakiejś wdzięczności. Czytelnicy tutejsi oceniają wartość książki i proszą o nie tak młodzi, jak i starzy, — a jeżeli nasz wieszcz nietylko swe dzieła miał na myśli, gdy mówił, by one weszły pod strzechę i tam swój kącik znalazły, to dzisiaj przez Krakowskie Towarzystwo Oświaty Ludowej życzenie wieszcza naszego narodu spełnia się i daj Boże, aby ani jednej miejscowości nie było, gdzieby to Towarzystwo nie rozwinęło swej błogiej, w skutki pożytecznej, działalności.

To, co piszę, słyszę w prostszej formie od czytelników, a słyszę to i we wsi i w miasteczku, a wszędzie widzę z szlachetnego posiewu naszej czytelni złote plony, dla uzyskania których nie żal człowiekowi poświęcić pracy i trudu.

Sucha, w listopadzie 1901. *Szymon Gonet*

kierownik 5 kl. szkoły i czytelni.

Wcale nie widzimy potrzeby tajenia, że nie wszystkie czytelnie w ten sposób się rozwijają. Jest przedewszystkiem pewna ilość nieczynnych z powodu chwilowego braku kierowników. Są następnie i takie, o których nie można powiedzieć, by się pomyślnie rozwijały, a to z przyczyn najrozmaitszych. Nic dziwnego — wszak działalność czytelni zależy wyłącznie od ofiarnej pracy ludzi dobrej woli. Pamiętajmy zaś zawsze o tem, że ogromna większość tych ludzi dobrej woli, to nauczyciele szkół ludowych, nieraz nad siły obarczeni pracą zawodową i nieraz nad miarę stroskani o materyalny byt swej rodziny, często, zwłaszcza młodzi, z miejsca na miejsce przenoszeni. W podobnych wypadkach nie można stawiać zbyt wygórowanych wymagań od kierownika czytelni, który i tak tylko z miłości dobra i pożytku ogólnego każdą tę godzinę pracy daje, jaką czytelni poświęca.

Aby dać wyobrażenie o stanie czytelnictwa ludowego dawniej, przytaczamy tu głos doświadczonego w tym kierunku inspektora szkolnego okręgowego p. Seweryna Udzieli.

## Dawniej a dziś.

Przypatrując się rozwojowi wydawnictw i czytelni ludowych w dzisiejszej dobie, mimowolnie przypominamy sobie czasy z przed lat dwudziestu pięciu, kiedy to usiłowania szerzenia oświaty wśród najszerszych warstw ludności walczyły z wielkiemi trudnościami i rozbijały się o niepokonane przeszkody.

Byłem wtedy nauczycielem przy szkole 4-klasowej w Ropczycach. Czytelni ani dla młodzieży szkolnej, ani dla osób starszych nie było żadnej, nikt też w mieście nie czytywał czasopism, jakie wychodziły dla ludu, a znana była tylko literatura odpustowa, rozwożona i rozszerzana przez kramarzy wędrownych, w której skład wchodziły takie dzieła: „Żyd wieczny tułacz“, „Proroctwa królowej Saby“, „Historya o pięknej Helenie, córce króla Antyochii“, „Deoklecyan, czyli siedmiu mędrców ze Wschodu“, „Dyskurs dwunastu mężatek i jednej wdowy“, „O Kiwoniu, męczenniku żydowskim“, „Wojna żydowska“ i t. p.

Rozglądnąwszy się w tych stosunkach, powziąłem myśl założenia biblioteki dla młodzieży szkolnej i drugiej dla ludu. Ze swojej skromnej biblioteczki wyłączyłem to, coby się mogło przydać dla dzieci i ludu, potem rozpocząłem kwestę. Prosiłem nauczycieli, księży, urzędników, w mieście, w okolicy i gdzie tylko z nimi spotkałem się o książki. Rozpisałem kilkadziesiąt listów do redakcyj pism, pisarzy ludowych, większych księgarń z prośbą o książki. Inteligencya miejscowa odwodziła mię od tego przedsięwzięcia. Wszędzie słyszałem zdania! „Dla kogo pan to robisz? Niewdzięcznością panu za to zapłacą? Na co im się to zda? Nie odrywać ich od pracy na chleb, przecież tu nędza“! Słyszałem i różne drwiny z mego przedsięwzięcia.

Nie zrażałem się tem, ale zbierałem książki i w kilku miesiącach miałem ich już przeszło sto. Równocześnie czytałem napływające dziełka, aby wiedzieć, dla jakiego wieku czytelników będą odpowiednie. Prawie trzecią część książek, pochodzącą z darów, trzeba było odrzucić, bo nie zdały się ani dla starszych ani dla młodzieży. Przekonałem się, że wiele osób, chcąc się mnie pozbyć, obdarzało mnie byle plewą, nawet broszurami rozrzucanemi przez zagranicznych spekulantów, zalecającymi pewne towary, nawet broszurą o skuteczności używania „pain expeller“. Ha, cóż było robić, trzeba było przyjąć wszystko z wdzięcznem sercem! Każdy początek jest trudny.

Książki ponumerowałem, spisałem, odpowiednie dla dzieci szkolnych oddałem dyrektorowi szkoły, podejmując się bibliotekarstwa, a „bibliotekę dla ludu“ zatrzymałem u siebie, zapowiedziałem o jej istnieniu przez dzieci szkolne, wreszcie opowiadałem o niej każdemu obywatelowi miejskiemu, z którym się gdzie spotkałem.

Biblioteka dla młodzieży nie próżnowała. Dzieci z czwartej klasy i z nauki dopełniającej chętnie wypożyczały książki i czytały. Ale ze starszych nikt nie zgłaszał się po książki. Biblioteka była, ale nie było czytelników! I tu napotkałem znowu na nieprzewidzianą trudność.

Gdym mieszczanom o założeniu biblioteki dla nich opowiadał i zachęcał ich do czytania, odpowiadali mi: „Panie, u nas niema czasu na czytanie. Człowiek napracuje się przez dzień cały, to rad wieczorem jak najprędzej spać się położyć“. — „A w niedzielę?“ — „W niedzielę idziemy do kościoła, a po nieszporach w zimie już ciemno, a w lecie trzeba to wyjść za robotnikiem, to zobaczyć, jak tam w polu wszystko rośnie. Człowiek musi pilnować tego, z czego żyje“. Inni znowu mówili: „Mnie oczy bolą, nic nie widzę na książce.“ „U nas nie świeci się wieczorami“. „U nas niema kto czytać“. — Wreszcie poważniejsi mieszczanie zaczęli mnie wygadywać: „A kto to panu kazał taką bibliotekę robić? Przecież to nie może być, aby pan sam zabrał się do tego, bo czemuż tego nie robi nikt inny, czemuż takiej biblioteki nie zakładają gdzie w okolicy? Co panu z tego przyjdzie? Co panu do tego, że ludzie nie czytają? Jeszcze nam każą za to płacić!“ — Moje tłómaczenia o potrzebie większej oświaty, o korzyściach z czytania nie trafiały do przekonania. Nie czytywali nigdy, nie czuli potrzeby czytania i nie mogli pojąć, że ktoś obcy im mógłby zrobić coś dla nich bezinteresownie, nie rozumieli pracy dla idei.

Cóż robić? Trzeba dopiero nauczyć ich czytać, trzeba dać im poznać, jak przyjemnej rozrywki dostarczyć może książka.

Wpadłem na pomysł.

Wziąłem książeczkę o zajmującej treści do kieszeni i wyszedłem z domu. W miasteczku znali mię wszyscy, więc w drodze tego i owego pozdrowiłem, z tym i owym przemówiłem słów kilka, wreszcie zatrzymałem się przed kołodziejem, który właśnie zajęty był jakąś robotą około domu. Zagadnąłem go, zapytując, jak praca idzie; zaciekawiony wypytywałem o różne szczegóły, dotyczące kołodziejstwa. Rzemieślnik, młody człowiek, zaprosił mię do pracowni, aby mi wszystko dokładnie pokazać i objaśnić. Rozmawiając, we właściwej chwili zauważyłem, że mam książkę do czytania bardzo ładną, jeżeliby posłuchali obecni w pracowni, to im przeczytam. Zgodzili się. Więc czytałem. Książeczka była bardzo zajmująca i zastosowana do stopnia umysłowego rozwoju słuchaczy. W miarę rozwijania się opowiadania wzrastała ciekawość słuchających, a ja czytałem i czytałem, aż gdy doszedłem do miejsca, gdzie powieść była najbardziej zajmująca, spojrzałem na zegarek i oświadczyłem, składając książkę, że muszę iść, bo mam inne pilne zajęcie. Wszyscy w prośby: „Zostań pan jeszcze chwilę! Przeczytaj pan jeszcze, co się dalej stało? To takie ładne, takie ciekawe“! — Ale ja nie dałem się uprosić. Więc znowu: „To niech nam pan zostawi kstążeczkę, sami przeczytamy do końca“. — „Nie mogę, to nie moja, moglibyście powalać, a książka dużo kosztuje“. — „Nie powalamy, będziemy pilnować“. —

„Nie mogę, ja tu przyjdę znowu kiedy, to wam dokończę“. — „To takie ciekawe, nie wytrzymamy z ciekawości, niech nam pan pożyczy“! — „No, kiedy już koniecznie chcecie, to wam pożyczę. ale żebyście książki nie poplamili lub nie podarli. Nikomu też nie pożyczajcie, boby mi książke zniszczyli, ani nawet nie mówcie sąsiadom, żem wam zostawił taką ładną książkę, boby mi ludzie nie dali spokoju, prosząc też o nią“. — Zostawiłem książkę, obsypany podziękowaniami i zadowolony wyszedłem. Tak zrobiłem w kilku stronach miasta i skutek był cudowny. Zaczęli czytać książki i w tajemnicy przedemną pożyczali je dalej sąsiadom. Po roku miałem 36 czytelników, na drugi rok było ich sześćdziesięciu kilku, a trzeciego roku liczba ich wynosiła przeszło 150 osób.

Teraz pomyślałem o otwarciu czytelni. Nie obeszło się i tutaj bez trudności, ale nieporównanie poszła rzecz łatwiej. Czytelnia rozwijała się powoli, ale bezustannie, liczba słuchaczy wzrastała ciągle, wykłady odbywały się każdej niedzieli po południu po nieszporach, sala szkolna bywała przepełnioną.

Wreszcie zawiązało się w Krakowie Towarzystwo Oświaty Ludowej, które i moją czytelnię wzięło w opiekę i znakomicie zasiliło książkami i czasopismami. Zaczęły powstawać coraz liczniejsze ogniska oświaty, coraz gęściejszą siecią obejmować kraj cały.

Teraz już ludzie sami proszą o książki, czytają chętnie i korzystają wiele. Teraz nie wystarczają już czytelnikom po wsiach i małych miasteczkach same drobne powiastki, pisane wyłącznie dla ludu, ale wyciągają oni chciwie rękę po dzieła Sienkiewicza, Kraszewskiego, Orzeszkowej, Prusa. Czasopisma bywają rozchwytywane i to nietylko pisemka ludowe, ale nawet poważne dzienniki.

I kto to wszystko zrobił?

Ludzie gorącego ducha, ludzie pełni miłości Ojczyzny, którzy połączyli się w Towarzystwo Oświaty Ludowej, i ci, którzy po za niem stojąc, popierali jego pracę i dążenia. Wiele było trudów i zawodów, ale wytrwałość pokonała je, a idea, jaka przyświeca Towarzystwu, prowadzić będzie dalej dzieło rozpoczęte, wzbogacać wiedzę szerokich mas ludowych, kształcić uczucia szlachetne i rozwijać patryotyzm, miłość do wszystkiego, co nasze.

Pisałem w Podgórzu 14 stycznia 1902. *Seweryn Udziela*

inspektor szkolny.

## Ruchome Biblioteki.

Według statutu zakres działania Towarzystwa nie ogranicza się wyłącznie tylko do zakładania czytelni ludowych. Z powodu atoli braku dostatecznych funduszów nie można było działania Towarzystwa rozszerzyć odrazu tak, jak na to statut pozwala. Według § 2 lit. *d)* statutu do zakresu działania Towarzystwa należy także popieranie kształcenia się nauczycieli szkół ludowych przez dostarczanie im książek i innych środków naukowych. Otóż w roku ubiegłym przy-

stąpiliśmy do wykonania tego ustępu statutu i postanowiliśmy zakładać stopniowo, w miarę możności, ruchome biblioteki dla nauczycieli szkół ludowych i wydziałowych, złożone z doborowych dzieł treści powieściowej, historycznej i przyrodniczej. W każdym powiecie administracyjnym zachodniej części kraju oraz na Śląsku, starać się będziemy założyć taką ruchomą bibliotekę, t. j. co roku przesyłać będziemy do tego samego powiatu inną seryę doborowych książek, zmieniając je co roku. Na początek założyliśmy cztery takie biblioteki w powiatach: chrzanowskim, krakowskim, podgórskim i wielickim. Każda obejmuje do stu sześćdziesięciu książek, z czego na powieść i historyę literatury przypada 65%, na historyę, pamiętniki, podróże, geografię 29%, a 9% na książki przyrodnicze i innej treści. Dla dania pojęcia o doborze książek przytaczamy nazwiska autorów: Bałucki, Bolesławita, Cervantes, Chmielowski, Chodźko, Czajkowski, Fredro, Hoffmanowa, Junosza, Kaczkowski, Korzeniowski, Krasiński, Kraszewski, Krechowiecki, Łoziński, Mickiewicz, Orzeszkowa, Pol, Prus, Rawita, Radziewiczówna, Rzewuski, Siemieński, Sienkiewicz, Słowacki, Szymański, Tretiak, Zych, Balcer, Jul. Bartoszewicz, Bełza, Falkowski, Jełowicki, Kalinka, Kołaczkowski, Morawski, Skarbek, Szajnocha, Szumski, Tarnowski, Wężyk, Wodzicki, Wybranowski, Wysocki i inni.

Delegatami Zarządu Towarzystwa, uproszonymi do zorganizowania i administrowania temi bibliotekami są inspektorowie szkolni: w powiecie chrzanowskim p. Jan Bieroński, w powiecie krakowskim p. Józef Spis, w powiecie podgórskim p. Seweryn Udziela, w powiecie wielickim p. Stanisław Pallan. Dalsza organizacya tego rodzaju bibliotek zależeć będzie od doświadczeń tegorocznych. W roku bieżącym mamy zamiar zorganizować takie biblioteki na Śląsku oraz w powiatach bialskim, żywieckim i wadowickim. Jak tego rodzaju biblioteki były potrzebne i jak przez nauczzcieli zostały przyjęte, świadczy następujący list:

„Zdaje się, jakoby nie było odpowiedniejszej chwili do otwarcia w naszym (chrzanowskim) powiecie ruchomych bibliotek nauczycielskich, jak obecna. Powiat nasz liczy blizko 160 sił nauczycielskich; należałoby mniemać, że dla tak znacznej liczby pracowników na niwie ludowego szkolnictwa istnieje już od dłuższego czasu biblioteka, złożona nietylko z dzieł treści fachowej, więc pedagogicznej i dydaktycznej — ale i treści lżejszej, powieściowej. A tymczasem, takiej biblioteki w naszym powiecie niema i nie było. Nauczycielstwo tu i ówdzie radziło sobie jak mogło; gdzie można było wypożyczyć książkę do czytania — jeżeli to tylko było możliwe — tam nauczyciel przeczytał wszystko, co do czytania się nadawało; gdzie takiej szczęśliwej sposobności nie było, tam skołatany nauczyciela umysł zniewolony był pokrzepiać się lekturą, jakiej dostarczyły mu stare gazety lub nowe, ale przeznaczone dla ludu. Szczęśliwym mienił się wreszcie ten, kto pod ręką miał książki, przeznaczone dla czytelni ludowej. Wszystkie zresztą usiłowania nauczycieli w tym kierunku rozbijały się o przeszkody natury finansowej. Ruchome bi-

blioteki nauczycielskie, założone przez Zarząd Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej w trzech okręgach sądowych tego powiatu, za jednym zamachem zaspokoiły te, tak dawno odczuwane potrzeby duchowe ludowych nauczycieli. Jak pomoc ta była potrzebną, dowodem puste szafy tych bibliotek, bo książki wszystkie są w rękach nauczycieli. Czas trwania tych bibliotek (od 1 listopada 1901 r.) jest zbyt krótki, abym na podstawie pewnych danych mógł szczegółowo zdać z nich sprawę. Ograniczam się więc tylko na tem ogólnikowem doniesieniu, że uradowane, obdarzone nauczycielstwo przy każdej sposobności wyraża za mojem pośrednictwem Zarządowi szczerą podziękę za to prawdziwe, wyświadczone im dobrodziejstwo. Obfity dobór dzieł najpierwszych naszych mistrzów posłużyć może nauczycielowi do pracy nad własnem kształceniem, do rozszerzenia i pogłębienia nabytych dawniej wiadomości, a częstokroć do uprzyjemnienia chwil samotności, na jaką nauczyciel tylekroć jest skazany.

Krzeszowice, w styczniu 1901. *Stanisław Polaczek.*

## Biblioteczki przy seminaryach nauczycielskich.

Działalność kierownika czytelni wtedy dopiero można uważać za odpowiadającą zadaniu w zupełności, gdy, znając treść książek w biblioteczce, odpowiednio do tej treści dziecku da do czytania książkę, stósowną dla dziecka, wyrostkowi dla wyrostka, dorosłemu dla dorosłego, a przy każdem z nich znowu uwzględni stopień umysłowego rozwoju czytelnika i systematycznie dawać mu będzie pewien dobór książek, od przystępniejszych zaczynając. Pod tym względem zachodziła dotąd ta trudność, że, zwłaszcza przy założeniu nowej czytelni, było rzeczą prawie niepodobną, aby kierownik oddał się pierwej studyowaniu treści książek, zanim do czytania dawać je zacznie. Potrzeba było na to pewnego czasu. Chcąc temu zapobiedz, zważywszy, że prawie 70% kierowników czytelni, to nauczyciele i nauczycielki, postanowiliśmy pozakładać przy seminaryach nauczycielskich biblioteczki zaopatrzone we wszystkie książki, do czytelni ludowych przesyłane, aby w ten sposób dać możność kandydatom nauczycielskim stopniowego poznania treści tych książek. Na prośbę naszą c. k. Rada szkolna krajowa zezwoliła na założenie takich biblioteczek przy sześciu c. k. seminaryach nauczycielskich: w Krakowie, Krośnie, Przemyślu, Rzeszowie i Tarnowie. Żywimy nadzieję, że w ten sposób damy nową podwalinę do prawidłowego rozwoju naszych czytelni ludowych.

## Wydawnictwa.

W ubiegłym roku wydaliśmy słynną książkę p. t.: „*Życie i nader osobliwe a zadziwiające przygody Robinzona Kruzoe*“, napisaną przez Daniela Defoe. Książka ta od lat 180 cieszy się w całym

świecie wielkiem powodzeniem, to też wydanie jej przyjęto powszechnie z wielkiem uznaniem.

„Wydawnictwo to wypełnia lukę w naszem piśmiennictwie. Książka wydrukowana prześlicznie, ozdobiona 120 artystycznymi obrazkami słynnego angielskiego rysownika W. Paget'a, może być śmiało zaliczoną do najpiękniejszych wydawnictw polskich... dorównywa wydaniom angielskim, francuskim i niemieckim“ — pisze *Czas* (Nr. 294 z 21 grudnia 1901).

„Wydając to dzieło, które niemal do genialnych zaliczyć można (pisze *Głos Narodu* w Nrze 286 z 1901 r.), wywiązało się Towarzystwo z zadania swego niezmiernie sumiennie. Książka wydana wytwornie. Wdzięczność należy się za wybór ilustracyj, który dowodzi, że chodziło o rozwinięcie w czytelnikach dobrego smaku przez postawienie im przed oczy rysunków, posiadających rzeczywistą artystyczną wartość. Z dzieła tego wieje duch jasnej, niewykręconej etyki, który bez żadnego, zdaje się, z góry obmyślanego planu, bez chęci moralizowania, działa przecież dodatnio i umoralniająco. Dzięki tym zaletom książka ta cieszyć się będzie długie jeszcze lata uznaniem i trwałem powodzeniem, wobec czego wznowienie całkowitego wydania uważamy za pomysł bardzo szczęśliwy“.

*Nowa Reforma* (Nr. 295 z roku 1901) pisze: „Towarzystwo Oświaty Ludowej powzięło bardzo szczęśliwą myśl nowego zupełnego wydania tej starej a zawsze zajmującej powieści i ozdobiło ją rycinami, jakich dotąd żadne polskie wydanie nie miało“.

Pismo ludowe *Prawda* (Nr. 3 z r. 1902) pisze: „Pod względem religijnym i moralnym odznacza się ta książka zdrowemi chrześcijańskiemi zasadami. Czytanie tej książki może wpływać korzystnie na czytelnika, a liczne bardzo piękne obrazki rozbudzą w niem poczucie i smak piękna; wyrażamy wdzięczność za dostarczenie książki zdolnej pouczyć i zabawić.“

Zapowiedzianej w przeszłorocznem sprawozdaniu książki, p. t.: „*Dzieje Polski*“, nie mogliśmy wydać z przyczyn od Zarządu Towarzystwa niezależnych. Obecnie atoli część jej: „*Dzieje Polski za Piastów*“ w objętości około 25 arkuszy jest już w druku i prawdopodobnie w czerwcu b. r. będzie wydana. Czy druga i trzecia część tej książki będzie mogła być w roku bieżącym wydaną, to będzie zależało od jej autora p. Dra Feliksa Konecznego. Na podstawie zezwolenia, udzielonego nam łaskawie przez WP. Dra Zygmunta Celichowskiego, jako właściciela księgarni pod firmą: „J. K. Żupański“ (za które uprzejmie dziękujemy) przystępujemy do druku części słynnych „Pamiętników Rufina Piotrowskiego“, które pod tytułem „*Rufina Piotrowskiego ucieczka z Syberyi*, przez niego samego opowiedziana“, wkrótce wydamy z funduszu (2000 koron), dostarczonego nam na ten cel przez „O d d z i a ł  P a ń“ naszego Towarzystwa.

Wydawnictwo dzieł, odpowiadających celom Towarzystwa, to dalsza forma rozwoju naszej działalności. Znaczna już liczba czytelni powiększa z każdym rokiem już teraz bardzo poważne zastępy czytelników, z każdym przeto rokiem dotkliwiej będzie się dawał uczu-

wać brak książek, w sposób odpowiedni dla tych czytelników wydanych. Uczynić zadość tej potrzebie będzie wkrótce obowiązkiem bardzo naglącym. Będzie to możliwe tylko wtedy, gdy Towarzystwo rozporządzać będzie mogło dostatecznym, umyślnie na ten cel przeznaczonym funduszem; dlatego to ponownie zwracamy się do ludzi dobrej woli z prośbą o pieniężne poparcie tej właśnie działalności Towarzystwa.

Jednorazowymi darami do powiększenia funduszu wydawnictwa przyczynili się w roku ubiegłym pp.: Dadlezowie, Bol. Strusiewicz, Witold Kl. i inni.

Rachunek wydawnictwa przedstawiony jest na str. 44.

## Wykłady popularne.

W sezonie zimowym 1901/2 urządziliśmy w Krakowie 6 wykładów popularnych. Wygłosili je: prof. Dr. Stanisław Kozłowski, p. t.: „O Stefanie Czarnieckim“ (2 wykłady), Prof. Dr. Kazimierz Nitsch, p. t.: „O Słowianach nadbałtyckich“, Prof. Roman Zawiliński, p. t.: „O Chorwatach“, „O Serbach“, „O Słowakach“ (3 wykłady).

## Szkoła dla sług w Krakowie.

Wydatki na szkołę dla sług płci żeńskiej na Smoleńsku w Krakowie, szczegółowo wyliczone na str. 42, wyniosły ogółem 815 K. 69 h.

W jedenastym roku istnienia tej szkoły, zostającej pod dyrekcyą właściwego jej twórcy i kierownika pana dyrektora Juliana Maciołowskiego, udzielali nauk religii, języka polskiego, rachunków, gospodarstwa domowego i śpiewu pieśni kościelnych: katecheta ks. A. Leszczyński i nauczycielki panie: A. Kozubska, B. Kulówna, J. Misiągowa i J. Wandasiewiczówna. Zapisało się do szkoły uczennic w wieku niżej 20 lat 70, wyżej 20 lat 151, razem 221. W ciągu roku przestało uczęszczać 102. Z pozostałych 119 uczyniło dobry postęp w naukach 99 (83%). Nauki udzielano w czasie od 30 września 1900 r. do 16 czerwca 1901 r. w niedzielę popołudniu od godziny 3 do 5 w czterech oddziałach. Na uroczystem zamknięciu roku szkolnego w dniu 16 czerwca 1901 r. rozdano uczennicom 18 nagród pieniężnych w łącznej kwocie 100 kor. z funduszu dostarczonego przez Radę m. Krakowa, oraz 72 nagrody w książkach do nabożeństwa, oraz treści gospodarczej i moralnej, dostarczonych przez nasze Towarzystwo.

## Fundusze.

Dochód z wkładek członków przyniósł ogółem 2633 kor. 60 hal. (mniej o 1651 kor., aniżeli w r. 1900). Z subwencyi otrzymaliśmy

ogółem 4980 kor. (znowu mniej o 678 kor., aniżeli w r. 1900). Odsetki funduszu zapasowego przyniosły 568 kor. 08 hal. Ogółem dochody mniej więcej stałe przyniosły w roku ubiegłym tylko 8.181 kor. 68 hal., t. j. o 2457 kor. (z górą 23%) mniej, aniżeli w r. 1900. Doznaliśmy więc pod tym względem przykrego zawodu i trzebaby było albo działalność bardzo znacznie ograniczyć, albo też rok zamknąć bardzo znacznym deficytem, gdyby nie nadspodziewane wsparcie, jakiegośmy doznali ze strony obywatelskiej ofiarności WP.: Ks. Dra Chotkowskiego, Dra Konstantego Górskiego, Adama Krechowieckiego, Dra Józefa Milewskiego, Dra Kazimierza Morawskiego, Sławomira Odrzywolskiego, Ks. Dra Pawlickiego, Eksc. hr. Stan. Tarnowskiego, Dra Maryana Zdziechowskiego. Dziewięć odczytów, wygłoszonych przez tych panów w Krakowie na dochód naszego Towarzystwa, przyniosło nam na czysto 3138 kor. 84 hal., co łącznie z darami: JW. Henryka hr. Tyszkiewicza (1000 kor.), prof. Dra Leona Mańkowskiego (200 kor.), WP. Franciszka Macharskiego, właściciela firmy „A. Hawełka“ z powodu jubileuszu tejże firmy (100 kor.) i innych osób w mniejszych kwotach (54 kor. 42 hal.) powiększyło nasze bardzo szczupłe dochody o 4493 kor. 26 hal.

Znany filantrop, gorliwy krzewiciel oświaty ludowej, długoletni członek naszego Zarządu, ś. p. Ignacy Ogończyk Żółtowski, pozostawił na cele naszego Towarzystwa zapis 2000 koron, a na nagrody dla uczenic „Szkoły dla sług“ 200 koron. Obydwa te zapisy wpłynęły w roku ubiegłym do kasy naszego Towarzystwa. Otrzymaliśmy też nareszcie zapis 4000 koron zmarłego przed kilku laty śp. Adama Prus Wiśniowskiego, niestety zredukowany do 2918 koron 84 hal. Ponieważ wolą było zmarłego, aby zapis ten stanowił fundusz żelazny, przeto utworzyliśmy z sumy 2918 koron 84 hal. nowy „fundusz żelazny“.

Wszystkie przychody i rozchody wyliczone są szczegółowo na str. 41, i wykazują, że rok ubiegły zamknęliśmy deficytem kasowym 1337 koron 4 hal., które pokryliśmy chwilowo pożyczką z funduszu żelaznego, ponieważ fundusz zapasowy składa się z akcyi Banku ziemskiego w Poznaniu, których nie można było bez znacznej straty zrealizować.

Na rok 1902 pozostaje do spłacenia należytość za książki kupione 1901 r. 4326 koron 97 hal., za druki administracyjze 343 koron 66 hal., deficyt kasy podręcznej na wydatki kancelaryjne 62 koron 50 hal., i pożyczka z funduszu żelaznego 1337 koron 4 hal. Razem długi wynoszą 6071 koron 17 hal.

Kończąc zprawozdanie z działalności naszej w roku ubiegłym, składamy najserdeczniejsze podziękowanie wszystkim, którzy bądź to osobistym trudem i pracą, bądź też pieniężną ofiarnością pomocną podali nam rękę i przyczynili się w jakibądź sposób do ogólnych usiłowań Towarzystwa.

Kraków, 18 kwietnia 1902.

# Zestawienie rachunków za rok 1901.

## I. Fundusz obrotowy.

### **Przychód:**

| | K | h | K | h |
|---|---|---|---|---|
| I. Wkładki członków: | | | | |
| za rok 1901 . . . . . . . . | 2.496 | 60 | | |
| zaległe za lata poprzednie . . . | 137 | — | 2.633 | 60 |
| II. Subwencye: | | | | |
| *a)* Sejmu krajowego . . . . . . . | 3.000 | — | | |
| *b)* miast: Krakowa . . . . . . . | 500 | — | | |
| Krakowa dla szkoły sług . . . . | 600 | — | | |
| Oświęcimia, Starego Sącza, Wadowic po 10 K. . . . . . . . . . | 30 | — | | |
| Chrzanowa . . . . . . . . . | 5 | — | | |
| *c)* Wydziałów Rad powiatowych: | | | | |
| w Wieliczce . . . . . . . . | 200 | — | | |
| w Białej, Bochni po 100 K. . . . | 200 | — | | |
| w Krośnie . . . . . . . . . | 80 | — | | |
| w Przemyślu . . . . . . . . | 50 | — | | |
| w Nowym Sączu . . . . . . . | 40 | — | | |
| w Brzesku . . . . . . . . . | 30 | — | | |
| w Bohorodczanach, Nowym Targu, Pilźnie, Sanoku po 20 K. . . . . | 80 | — | | |
| w Łańcucie, Mielcu, Rohatynie, Rudkach, Samborze po 10 K. . . . . | 50 | — | | |
| w Trembowli . . . . . . . . | 5 | — | | |
| *d)* Towarzystw Zaliczkowych: | | | | |
| w Chrzanowie . . . . . . . . | 50 | — | | |
| w Krzeszowicach . . . . . . . | 40 | — | | |
| w Tarnobrzegu . . . . . . . . | 20 | — | 4.980 | — |
| III. Odsetki funduszu zapasowego | | | 568 | 08 |

| | | K | h | K | h |
|---|---|---|---|---|---|
| IV. | Zapisy: | | | | |
| *a)* | ś. p. Ignacego Żółtowskiego . . . | 2.000 | — | | |
| | ś. p. Ignacego Żółtowskiego na nagrody dla szkoły sług . . . . . | 200 | — | | |
| *b)* | ś. p. Adama Prus Wiśniowskiego 4.000 K., zredukowany na . . . | 2.918 | 84 | 5.118 | 84 |
| V. | Dary: | | | | |
| | JW. Henryka Hr. Tyszkiewicza . . | 1.000 | — | | |
| | Prof. Dra Leona Mańkowskiego . . | 200 | — | | |
| | WP. Franciszka Macharskiego . . | 100 | — | | |
| | innych osób w mniejszych kwotach | 54 | 42 | 1.354 | 42 |
| VI. | Zwroty za książki . . . . . | | | 153 | 96 |
| VII. | Z odczytów na dochód Towarzystwa (brutto) . . . . . . | | | 3.395 | 66 |
| | Przychód w r. 1901 . . . . . | | | 18.204 | 56 |
| | Pozostałość kasowa z 1900 r. . | | | 43 | 17 |
| | Pożyczka z funduszu żelaznego na pokrycie niedoboru kasowego 1901 | | | 1.337 | 04 |
| | Razem . . . . . . . . . . | | | 19.584 | 77 |

## Rozchód.

| | | K | h | K | h |
|---|---|---|---|---|---|
| I. | Wydatki na czytelnie i biblioteki ruchome: | | | | |
| | Dług z 1900 r. za książki . . . | 4.783 | 68 | | |
| | W 1901 r. kupiono książek za . . | 7.894 | — | | |
| | Razem należytość za książki . . . | 12.677 | 68 | | |
| 1. | W 1901 r. spłacono za książki . . . | 8.350 | 71 | 8.350 | 71 |
| | Pozostaje dług na 1902 rok . . . | 4.326 | 97 | | |
| 2. | Oprawa książek . . . . . . . . . | | | 1.865 | 66 |
| 3. | Koszt dostawy książek zakupionych . | | | 136 | 53 |
| 4. | Koszt przesyłki książek do czytelni . | | | 337 | 06 |
| | Razem wydatek na czytelnie . . . | | | 10.689 | 96 |
| II. | Wykłady popularne: | | | | |
| | Honoraryum prelegentów . . . . | 120 | — | | |
| | Służba . . . . . . . . . . | 27 | 28 | | |
| | Druk i rozlepianie afiszów . . . | 103 | 08 | 250 | 36 |
| III. | Szkoła dla sług w Krakowie: | | | | |
| | Honoraryum pp. nauczycielek . . | 500 | — | | |
| | Przybory naukowe . . . . . . | 100 | — | | |
| | Nagrody pieniężne dla uczennic . | 100 | — | | |
| | Druk i rozlepianie afiszów . . . | 20 | 20 | | |
| | Razem . . . | 720 | 20 | | |
| | Dług z 1900 roku . . . . . . . | 95 | 49 | 815 | 69 |

| | | K | h | K | h |
|---|---|---|---|---|---|
| IV. | Prenumerata czasopism dla Zarządu | | | 60 | 40 |
| V. | Dyplomy dla kierowników czytelni . | | | 228 | 50 |
| VI. | Podatek ekwiwalentowy za 1901 rok . | | | 69 | 68 |
| VII. | Opłaty rządowe od zapisów i stemple | | | 245 | 68 |
| VIII. | Koszt urządzenia 9 odczytów na dochód Towarzystwa (służba, druk i rozlepianie afiszów) . . . . . . . . . . . . | | | 256 | 82 |
| IX. | Wydatki na administracyę: | | | | |
| | 1. Papier, pióra etc. potrzeby kancelaryjne, oraz druki kancelaryjne . . | 299 | 95 | | |
| | 2. Opłaty pocztowe od listów i przesyłek pod opaską . . . . . . | 467 | 83 | | |
| | 3. Czynsz najmu biura, opał, światło, usługa . . . . . . . . . . . | 569 | 35 | | |
| | 4. Pomoc kancelaryjna . . . . . . | 548 | — | | |
| | 5. Koszt zbierania wkładek . . . . | 63 | 99 | | |
| | 6. Druk XVI. Sprawozdania i koszta Walnego Zgromadzenia . . . . . | 497 | — | | |
| | 7. Różne drobne wydatki . . . . . | 75 | 88 | | |
| | Razem . . . | 2.522 | — | | |
| | Dług z 1900 roku . . . . . . . | 862 | 14 | | |
| | Razem . . . | 3.384 | 14 | | |
| | Spłacono . . . . . . . . . . . . . | 2.976 | 98 | 2.976 | 98 |
| | Pozostaje na 1902 rok dług: Drukarni . . . . 344 66; Do kasy podręczn. 62 50 | 407 | 16 | | |
| X. | *a)* część zapisu ś. p. Ignacego Żółtowskiego do funduszu wydawnictwa . | | | 892 | 50 |
| | *b)* zapis ś. p. A. Wiśniowskiego do funduszu żelaznego . . . . . . | | | 2.918 | 84 |
| | *c)* zapis ś. p. J. Żółtowskiego dla szkoły dla sług (po potrąceniu należytości prawnej) . . . . . . . . . . . | | | 179 | 36 |
| | Razem . . . | | | 19.584 | 77 |

## II. Fundusz zapasowy.

| | | |
|---|---|---|
| Pozostałość z 1900 roku . . . . . | 17.000 | — |
| Odsetki wydane do funduszu obrotowego . . . . . . . . . . . . . . | 568 | 08 |

## III. Fundusz żelazny.

| | K | h | K | h |
|---|---|---|---|---|
| Z zapisu ś. p. Adama Prus Wiśniowskiego utworzony . . . . . . . . | 2.918 | 84 | | |

## IV. Fundusz wydawnictwa.

| | K | h | K | h | K | h |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 1. Ze sprzedaży książek . . | 2.130 | 20 | | | | |
| 2. Dary . . . . . . . . . | 58 | 20 | | | | |
| 3. Odsetki . . . . . . . . | 1.028 | 36 | | | | |
| 4. Zapis ś. p. Żółtowskiego 892·50 Koron z odsetkami 33·11 Koron = . . . . | 925 | 61 | | | | |
| Razem przychód . . . | | | 4.142 | 37 | | |
| 5. Pozostałość z roku 1900: | | | | | | |
| *a)* w papierach wartościow. | 18.220 | 50 | | | | |
| *b)* w gotówce . . . . . | 8.388 | 01 | 26.608 | 51 | | |
| Razem . . . | | | | | 30.750 | 88 |
| Wydano: | | | | | | |
| 1. Na wydawnictwa . . . | 3.501 | 65 | | | | |
| 2. Na administracyę . . . | 14 | 76 | | | | |
| Razem . . . | | | | | 3.516 | 41 |
| Pozostałość na rok 1902: | | | | | | |
| *a)* w papierach wartościow. | 18.220 | 50 | | | | |
| *b)* w gotówce . . . . . | 9.013 | 97 | | | | |
| Razem . . . | | | | | 27.234 | 47 |

## V. Długi.

| | K | h |
|---|---|---|
| Należytość za książki kupione w r. 1901 | 4.326 | 97 |
| Za druki administracyjne . . . . . | 344 | 66 |
| Do kasy podręcznej . . . . . . . . | 62 | 50 |
| Do funduszu żelaznego . . . . . . | 1.337 | 04 |
| Razem . . . | 6.071 | 17 |

Komisya kontrolująca przejrzała w dniu dzisiejszym pozycye dochodów i rozchodów w r. 1901 i znalazła je, jak niemniej wszystkie walory, w zupełnym porządku.

Kraków, 5 marca 1902.

***Henryk Müldner***
przewodniczący.

***W. Aleksandrowicz.*** ***W. Anczyc.***

# WYKAZ SZCZEGÓŁOWY

## = Bezpłatnych Czytelni Ludowych =

(ułożony alfabetycznie według powiatów).

*a)* **30** w roku 1901 **nowo założonych,** następnie

*b)* **206** dawniej założonych, **których biblioteczki w roku 1901 uzupełniono** zapasem nowych książek,

*c)* oraz szczegółowy wykaz ilości i wartości **15.160 książek** w roku 1901 **do** tych **czytelni przesłanych.**

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|

### Powiat Bialski.

*Uzupełniono 12 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 45. | Porąbka | 70 | 52 |
| 48. | Wilamowice | 187 | 147 |
| 106. | Jawiszowice | 81 | 57 |
| 111. | Biała | 20 | 18 |
| 171. | Kozy | 30 | 21 |
| 227. | Osiek | 50 | 35 |
| 256. | Janowice | 45 | 37 |
| 258. | Komorowice | 26 | 18 |
| 278. | Leszczyny | 31 | 22 |
| 283. | Włosienica | 80 | 56 |
| 655. | Polanka wielka | 39 | 28 |
| 679. | Czaniec | 21 | 25 |
| | Razem | 680 | 516 |

### Powiat Bocheński.

*Uzupełniono 11 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 126. | Okulice — Bratucice | 71 | 50 |
| 136. | Gierczyce | 61 | 42 |
| | Do przeniesienia | 132 | 92 |

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|
| | Z przeniesienia . . . | 132 | 92 |
| 176. | Nowy Wiśnicz . . . . . . . . . . . | 89 | 68 |
| 428. | Siedlec . . . . . . . . . . . . | 75 | 50 |
| 378. | Brzezie . . . . . . . . . . . . | 98 | 69 |
| 463. | Cikowice . . . . . . . . . . . | 100 | 80 |
| 464. | Pierzchów . . . . . . . . . . . | 15 | 10 |
| 497. | Buczków . . . . . . . . . . . | 16 | 12 |
| 693. | Trzciana . . . . . . . . . . . . | 67 | 53 |
| 698. | Żegocina . . . . . . . . . . . . | 40 | 30 |
| 733. | Baczków . . . . . . . . . . . . | 23 | 23 |
| | Razem . . . | 655 | 487 |

## Powiat Brzeski.

*Uzupełniono 16 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 78. | Paleśnica . . . . . . . . . . . | 41 | 30 |
| 83. | Ruda kameralna . . . . . . . . | 60 | 42 |
| 231. | Uszew . . . . . . . . . . . . | 38 | 27 |
| 233. | Olszyny . . . . . . . . . . . . | 100 | 70 |
| 267. | Sufczyn . . . . . . . . . . . . | 11 | 10 |
| 297. | Domosławice . . . . . . . . . . | 81 | 56 |
| 343. | Strzelce wielkie . . . . . . . . . | 101 | 70 |
| 455. | Czchów . . . . . . . . . . . . | 110 | 77 |
| 505. | Szczepanów . . . . . . . . . . . | 72 | 50 |
| 507. | Wielka wieś . . . . . . . . . . | 80 | 56 |
| 537. | Wojnicz . . . . . . . . . . . . | 52 | 40 |
| 551. | Porąbka uszewska . . . . . . . . | 39 | 28 |
| 598. | Bogumiłowice . . . . . . . . . . | 18 | 15 |
| 632. | Łętowice . . . . . . . . . . . | 106 | 74 |
| 644. | Maszkienice . . . . . . . . . . | 45 | 32 |
| 687. | Wola przemykowska . . . . . . . . | 57 | 40 |
| | Razem . . . | 1011 | 717 |

## Powiat Brzozowski.

*Uzupełniono 5 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 114. | Golcowa . . . . . . . . . . . . | 110 | 88 |
| 336. | Wesoła . . . . . . . . . . . . | 57 | 40 |
| 451. | Wydrna . . . . . . . . . . . . | 16 | 18 |
| 452. | Dydnia . . . . . . . . . . . . | 65 | 46 |
| 480. | Niebocko . . . . . . . . . . . | 12 | 9 |
| | Razem . . . | 260 | 201 |

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|

## Powiat Chrzanowski.

*Założono 2 nowe czytelnie w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 763. | Chełmek | 126 | 88 |
| 767. | Kościelec | 40 | 28 |

*Uzupełniono 10 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 140. | Rudawa | 68 | 54 |
| 184. | Jeleń | 21 | 15 |
| 250. | Nawojowa Góra | 28 | 20 |
| 363. | Krzeszowice | 19 | 17 |
| 483. | Płoki | 87 | 61 |
| 553. | Bobrek | 76 | 54 |
| 685. | Brodła | 76 | 54 |
| 686. | Poręba Żegoty | 14 | 10 |
| 701. | Balin | 40 | 28 |
| 709. | Zalas | 54 | 40 |
| | Razem | 649 | 469 |

## Powiat Dąbrowski.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 666. | Kupienin | 125 | 90 |

*Uzupełniono 3 biblioteki w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 50. | Szczucin | 26 | 25 |
| 123. | Samocice | 40 | 32 |
| 249. | Siedliszowice | 44 | 30 |
| | Razem | 235 | 177 |

## Powiat Dobromilski.

*Uzupełniono 1 bibliotekę w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 251. | Dobra szlachecka | 19 | 14 |

## Powiat Gorlicki.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 766. | Kryg | 116 | 82 |

*Uzupełniono 4 biblioteki w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 244. | Zagórzany | 33 | 27 |
| 263. | Ropa | 68 | 50 |
| 272. | Siary | 20 | 14 |
| 347. | Binarowa | 38 | 29 |
| | Razem | 275 | 202 |

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|

## Powiat Grybowski.

*Uzupełniono 2 biblioteki w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 125. | Jastrzębia . . . . . . . . . . . | 65 | 50 |
| 359. | Korzenna . . . . . . . . . . . | 68 | 50 |
| | Razem . . . | 133 | 100 |

## Powiat Jarosławski.

*Uzupełniono 4 biblioteki w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 214. | Piskorowice . . . . . . . . . . . | 40 | 30 |
| 345. | Próchnik . . . . . . . . . . . | 25 | 20 |
| 371. | Rokietnica . . . . . . . . . . . | 56 | 40 |
| 747. | Morawsko . . . . . . . . . . . | 45 | 32 |
| | Razem . . . | 166 | 122 |

## Powiat Jasielski.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 753. | Zarzecze . . . . . . . . . . . | 106 | 84 |

*Uzupełniono 8 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 322. | Osiek . . . . . . . . . . . . | 15 | 12 |
| 426. | Trzcinica . . . . . . . . . . . | 60 | 42 |
| 540. | Żmigród nowy . . . . . . . . . | 134 | 94 |
| 521. | Święcany . . . . . . . . . . . | 117 | 80 |
| 610. | Konty . . . . . . . . . . . | 12 | 9 |
| 670. | Niegłowice . . . . . . . . . . . | 30 | 21 |
| 710. | Kołaczyce . . . . . . . . . . . | 85 | 60 |
| 740. | Żurowa . . . . . . . . . . . | 19 | 14 |
| | Razem . . . | 578 | 416 |

## Powiat Kałuski.

*Uzupełniono 1 bibliotekę w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 735. | Tomaszowsze . . . . . . . . . . | 36 | 26 |

## Powiat Kolbuszowski.

*Uzupełniono 4 bibloteki w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 393. | Ostrowy tuszowskie . . . . . . . . | 96 | 68 |
| 441. | Przyłęk . . . . . . . . . . . | 16 | 12 |
| 663. | Krzątka . . . . . . . . . . . | 40 | 30 |
| 727. | Trzęsówka . . . . . . . . . . . | 16 | 12 |
| | Razem . . . | 168 | 122 |

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|

## Kraków (miasto).

*Założono 1 nową wypożyczalnię książek:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 34. | Związek katol. Stowarzyszeń robotniczych . | 676 | 970 |

*Uzupełniono 1 bibliotekę:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 197. | Szkoła dla sług na Smoleńsku . . . . | 127 | 100 |
| | Razem . . . | 803 | 1070 |

## Powiat Krakowski.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 42. | Czarna wieś . . . . . . . . . . | 205 | 162 |

*Uzupełniono 13 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 2. | Bieńczyce . . . . . . . . . . . | 51 | 35 |
| 3. | Wola Justowska . . . . . . . . . | 35 | 31 |
| 9. | Rybna . . . . . . . . . . . . | 106 | 75 |
| 41. | Łobzów . . . . . . . . . . . . | 37 | 26 |
| 145. | Lubocza . . . . . . . . . . . . | 34 | 36 |
| 391. | Modlnica wielka . . . . . . . . . | 36 | 28 |
| 406. | Kaszów . . . . . . . . . . . . | 10 | 7 |
| 520. | Bibice . . . . . . . . . . . . | 33 | 24 |
| 582. | Czulice . . . . . . . . . . . . | 16 | 14 |
| 617. | Balice . . . . . . . . . . . . | 43 | 30 |
| 625. | Czułów . . . . . . . . . . . . | 23 | 16 |
| 652. | Witkowice . . . . . . . . . . . | 26 | 18 |
| 736. | Kamień . . . . . . . . . . . . | 18 | 12 |
| | Razem . . . | 673 | 514 |

## Powiat Krośnieński.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 762. | Cergowa . . . . . . . . . . . . | 125 | 90 |

*Uzupełniono 5 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 217. | Bóbrka . . . . . . . . . . . . | 35 | 28 |
| 291. | Równe . . . . . . . . . . . . | 73 | 50 |
| 321. | Wrocanka . . . . . . . . . . . | 49 | 35 |
| 576. | Potok . . . . . . . . . . . . | 58 | 48 |
| 643. | Wietrzno . . . . . . . . . . | 52 | 42 |
| | Razem . . . | 392 | 293 |

## Powiat Łańcucki.

*Uzupełniono 3 biblioteki w gminach:*

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|
| 185. | Stare miasto | 120 | 84 |
| 519. | Wola bliższa | 54 | 42 |
| 726. | Brzoza stadnicka | 46 | 36 |
| | Razem . . . | 220 | 162 |

## Powiat Limanowski.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 760. | Tymbark | 141 | 100 |

*Uzupełniono 7 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 47. | Słopnice królewskie | 106 | 72 |
| 105. | Swoliny | 75 | 52 |
| 229. | Zmiąca | 46 | 35 |
| 287. | Krasne Lasocice | 79 | 56 |
| 334. | Kasina wielka | 78 | 64 |
| 570. | Kamienica | 34 | 24 |
| 717. | Szczyrzyc | 65 | 46 |
| | Razem . . . | 624 | 449 |

## Powiat Liski.

*Uzupełniono 1 czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 748. | Baligród | 30 | 34 |

## Powiat Mielecki.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 164. | Jaślany (ponownie) | 71 | 50 |

*Uzupełniono 7 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 167. | Złotniki | 114 | 80 |
| 207. | Przecław | 42 | 30 |
| 332. | Padew narodowa | 70 | 56 |
| 417. | Radomyśl | 36 | 30 |
| 422. | Wola mielecka | 41 | 30 |
| 424. | Borowa | 40 | 28 |
| 484. | Chrząstów | 30 | 25 |
| | Razem . . . | 444 | 329 |

## Powiat Mościski.

*Uzupełniono 1 bibliotekę w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 377. | Pnikut | 22 | 30 |

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|

## Powiat Myślenicki.

*Założono 1 bibliotekę w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 765. | Krzyszkowice . . . . . . . . . . . . . | 100 | 70 |

*Uzupełniono 13 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 30. | Górna wieś . . . . . . . . . . . . . | 67 | 48 |
| 56. | Sidzina . . . . . . . . . . . . . . | 55 | 39 |
| 103. | Łętownia . . . . . . . . . . . . . | 67 | 49 |
| 107. | Lubień . . . . . . . . . . . . . . | 93 | 65 |
| 150. | Trzemeśnia . . . . . . . . . . . . . | 48 | 35 |
| 183. | Bieńkówka . . . . . . . . . . . . . | 110 | 80 |
| 265. | Budzów . . . . . . . . . . . . . . | 81 | 56 |
| 268. | Droginia . . . . . . . . . . . . . | 78 | 56 |
| 275. | Ślemień . . . . . . . . . . . . . . | 26 | 18 |
| 404. | Krzywaczka . . . . . . . . . . . . | 20 | 14 |
| 528. | Chełm . . . . . . . . . . . . . . | 19 | 16 |
| 572. | Dolna wieś . . . . . . . . . . . . . | 32 | 23 |
| 607. | Jawornik . . . . . . . . . . . . . | 62 | 44 |
| | Razem . . . | 858 | 613 |

## Powiat Niski.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 752. | Tarnogóra . . . . . . . . . . . . . | 128 | 104 |

*Uzupełniono 1 czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 90. | Kamień . . . . . . . . . . . . . . | 25 | 18 |
| | Razem . . . | 153 | 122 |

## Powiat Nowosądecki.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 758. | Gostwica . . . . . . . . . . . . . | 125 | 88 |

*Uzupełniono 3 czytelnie w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 245. | Maszkowice . . . . . . . . . . . . . | 89 | 63 |
| 458. | Zbyszyce . . . . . . . . . . . . . | 26 | 18 |
| 571. | Podole . . . . . . . . . . . . . . | 90 | 60 |
| | Razem . . . | 330 | 229 |

## Powiat Nowotarski.

*Uzupełniono 6 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 221. | Kościelisko . . . . . . . . . . . . . | 117 | 92 |
| 447. | Chabówka . . . . . . . . . . . . . | 35 | 21 |
| | Do przeniesienia . . . | 152 | 113 |

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|
| | Z przeniesienia . . . | 152 | 113 |
| 493. | Ochotnica na Jamnem . . . . . . . . | 36 | 26 |
| 599. | Ludźmierz . . . . . . . . . . . . . | 36 | 30 |
| 712. | Maniowy . . . . . . . . . . . . . | 67 | 48 |
| 746. | Odrowąż . . . . . . . . . . . . . | 30 | 22 |
| | Razem . . . | 321 | 239 |

## Powiat Pilzneński.

*Założono 2 nowe czytelnie w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 757. | Łęki górne . . . . . . . . . . . . | 125 | 88 |
| 764. | Dembowa . . . . . . . . . . . . . | 96 | 70 |

*Uzupełniono 2 czytelnie w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 368. | Jodłowa . . . . . . . . . . . . . | 69 | 49 |
| 711. | Zwiernik . . . . . . . . . . . . . | 20 | 14 |
| | Razem . . . | 310 | 221 |

## Powiat Podgórski.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 68. | Wrząsowice (ponownie) . . . . . . . | 130 | 104 |

*Uzupełniono 6 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 8. | Świątniki górne . . . . . . . . . | 29 | 26 |
| 17. | Skawina . . . . . . . . . . . . . | 36 | 30 |
| 141. | Radziszów . . . . . . . . . . . . | 42 | 30 |
| 206. | Tyniec . . . . . . . . . . . . . | 27 | 22 |
| 307. | Szwoszowice . . . . . . . . . . . | 39 | 28 |
| 543. | Rzozów . . . . . . . . . . . . . | 46 | 32 |
| | Razem . . . | 349 | 272 |

## Powiat Przemyski.

*Uzupełniono 2 biblioteki w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 314. | Drohobyczka . . . . . . . . . . . | 12 | 10 |
| 467. | Krzywcza nad Sanem . . . . . . . | 50 | 35 |
| | Razem . . . | 62 | 45 |

## Powiat Przemyślański.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 754. | Dunajów . . . . . . . . . . . . . | 119 | 84 |

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|

## Powiat Przeworski.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 759. | Ubieszyn | 125 | 88 |

*Uzupełniono 1 bibliotekę w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 201. | Gniewczyna | 50 | 35 |
| | Razem | 175 | 123 |

## Powiat Ropczycki.

*Założono 2 nowe czytelnie w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 193. | Nockowa (ponownie) | 90 | 65 |
| 755. | Kozodrza | 125 | 88 |

*Uzupełniono 7 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 44. | Czarna | 32 | 22 |
| 79. | Brzeziny | 28 | 25 |
| 237. | Mała | 23 | 16 |
| 243. | Skrzyszów | 48 | 35 |
| 292. | Sędziszów | 44 | 30 |
| 409. | Paszczyna | 30 | 22 |
| 442. | Pustynia | 100 | 70 |
| | Razem | 520 | 373 |

## Powiat Rzeszowski.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 756. | Biała | 121 | 84 |

*Uzupełniono 6 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 209. | Przewrotne | 84 | 67 |
| 449. | Trzciana | 87 | 68 |
| 489. | Futoma | 59 | 42 |
| 542. | Zabierzów | 51 | 40 |
| 546. | Mrowla | 48 | 40 |
| 690. | Głogów | 45 | 35 |
| | Razem | 495 | 376 |

## Powiat Sanocki.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 761. | Liszna | 135 | 95 |

*Uzupełniono 3 biblioteki w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 353. | Mrzygłód | 33 | 23 |
| | Do przeniesienia | 168 | 118 |

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|
| | Z przeniesienia . . . | 168 | 118 |
| 342. | Posada olchowska . . . . . . . . . | 26 | 22 |
| 388. | Pisarowce . . . . . . . . . . . | 115 | 92 |
| | Razem . . . | 309 | 232 |

## Powiat Strzyżowski.

*Uzupełniono 2 biblioteki w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 397. | Godowa . . . . . . . . . . . . | 50 | 34 |
| 723. | Wojaszówka . . . . . . . . . . | 46 | 33 |
| | Razem . . . | 96 | 67 |

## Powiat Tarnobrzeski.

*Założono 2 nowe czytelnie w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 113. | Tarnobrzeg (ponownie) . . . . . . . | 175 | 140 |
| 262. | Wola Gołego (ponownie) . . . . . . | 117 | 94 |

*Uzupełniono 5 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 154. | Zaleszany . . . . . . . . . . . | 41 | 35 |
| 180. | Miechocin . . . . . . . . . . . | 60 | 42 |
| 240. | Dąbrowica . . . . . . . . . . . | 39 | 30 |
| 477. | Jastkowice . . . . . . . . . . . | 25 | 18 |
| 526. | Sobów . . . . . . . . . . . . | 20 | 15 |
| | Razem . . . | 477 | 374 |

## Powiat Tarnowski.

*Uzupełniono 5 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 116. | Rzuchowa . . . . . . . . . . . | 31 | 26 |
| 147. | Janowice . . . . . . . . . . . . | 50 | 35 |
| 156. | Gromnik . . . . . . . . . . . . | 62 | 48 |
| 309. | Wróblowice . . . . . . . . . . . | 86 | 68 |
| 506. | Brzozowa . . . . . . . . . . . | 24 | 17 |
| | Razem . . . | 253 | 194 |

## Powiat Wadowicki.

*Założono 1 nową czytelnię w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 681. | Tarnawa . . . . . . . . . . . . | 101 | 70 |

*Uzupełniono 6 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 58. | Zygodowice . . . . . . . . . . . | 43 | 30 |
| 127. | Zembrzyce . . . . . . . . . . . | 90 | 65 |
| 186. | Ryczów . . . . . . . . . . . . | 24 | 17 |
| | Do przeniesienia . . . | 158 | 182 |

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|
| | Z przeniesienia . . . | 158 | 182 |
| 232. | Trzebieńczyce-Laskowa . . . . . . . | 73 | 58 |
| 369. | Woźniki . . . . . . . . . . . | 31 | 22 |
| 635. | Zator . . . . . . . . . . . . | 50 | 35 |
| | Razem . . . | 412 | 297 |

## Powiat Wielicki.

*Uzupełniono 5 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 51. | Biskupice . . . . . . . . . . . | 120 | 85 |
| 52. | Bodzanów . . . . . . . . . . . | 57 | 40 |
| 74. | Grabie . . . . . . . . . . . . | 21 | 15 |
| 143. | Raciechowice . . . . . . . . . . | 43 | 30 |
| 338. | Lipnik . . . . . . . . . . . . | 29 | 21 |
| | Razem . . . | 270 | 191 |

## Powiat Zbaraski.

*Uzupełniono 1 bibliotekę w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 252. | Koszlaki . . . . . . . . . . . . | 41 | 32 |

## Powiat Złoczowski.

*Uzupełniono 1 bibliotekę w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 415. | Olesko . . . . . . . . . . . . | 24 | 21 |

## Powiat Żółkiewski.

*Uzupełniono 1 bibliotekę w gminie:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 749. | Winniki . . . . . . . . . . . . | 32 | 25 |

## Powiat Żywiecki.

*Uzupełniono 10 bibliotek w gminach:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 38. | Rajcza . . . . . . . . . . . . | 111 | 80 |
| 57. | Lachowice . . . . . . . . . . . | 108 | 80 |
| 163. | Przyborów . . . . . . . . . . . | 37 | 28 |
| 213. | Krzeszów . . . . . . . . . . . | 29 | 20 |
| 294. | Sucha . . . . . . . . . . . . | 16 | 14 |
| 299. | Cięcina . . . . . . . . . . . . | 101 | 80 |
| 605. | Cisiec . . . . . . . . . . . . | 40 | 28 |
| 636. | Rycerka górna . . . . . . . . . | 63 | 45 |
| 653. | Sporysz . . . . . . . . . . . . | 31 | 22 |
| 684. | Sól . . . . . . . . . . . . . | 37 | 25 |
| | Razem . . . | 573 | 422 |

# ŚLĄSK.

## Powiat Bielski.

*Założono 3 nowe czytelnie w gminach:*

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|
| 66. | Ligota | 150 | 105 |
| 80. | Czechowice | 225 | 158 |
| 111. | Iłownica | 151 | 110 |
| | Razem . . . | 526 | 373 |

## Powiat Cieszyński.

*Założono 2 nowe czytelnie w gminach:*

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|
| 10. | Zamarski | 176 | 124 |
| 86. | Puńców | 154 | 108 |
| | Razem . . . | 330 | 232 |

## Powiat Frysztacki.

*Uzupełniono 1 bibliotekę w gminie:*

| Nr. czytelni | | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|
| 750. | Karwina | 52 | 40 |
| | **Do 236 czytelni rozesłano . . .** | **15.160** | **11.732** |
| | Rozdano w darze . . . | 1005 | 689 |

## Cztery biblioteki ruchome

| | Dzieł | Ilość książek | Wartość koron |
|---|---|---|---|
| Powiat Kraków | 120 | 160 | 509 |
| „ Chrzanów | 121 | 160 | 510 |
| „ Podgórze | 100 | 152 | 453 |
| „ Wieliczka | 100 | 152 | 453 |
| **Razem . . .** | | **16.789** | **14.346** |

# Wykaz szczegółowy bezpłatnych czytelni ludowych

## założonych przez Krakowskie Towarzystwo Oświaty Ludowej, począwszy od r. 1882.

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| | **Powiat Bialski.** | |
| | *Czytelni 31 (upadła 1.)* | |
| 1883 | Łęki | 25 |
| 1885 | Porąbka | 45 |
| „ | Wilamowice | 48 |
| 1886 | Wilkowice | 67 |
| 1887 | Bystra | 76 |
| „ | Mikuszowice | 77 |
| 1888 | Jawiszowice | 106 |
| „ | Biała (stow. czeladników) | 117 |
| 1889 | Kozy | 171 |
| „ | Stara wieś | 188 |
| 1890 | Lipnik | 208 |
| „ | Międzybrodzie | 210 |
| „ | Osiek | 227 |
| „ | Poręba wielka | 236 |
| „ | Pisarzowice | 239 |
| „ | Janowice | 256 |
| „ | Komorowice | 258 |
| „ | Dwory | 277 |
| „ | Leszczyny | 278 |
| „ | Włosienica | 283 |
| 1892 | Kobiernice | 465 |
| „ | Oświęcim | 494 |
| „ | Brzezinka | 503 |
| 1894 | Kęty | 604 |
| 1895 | Szczyrk | 639 |
| „ | Buczkowice | 648 |
| „ | Straconka | 654 |
| „ | Polanka wielka | 655 |
| 1896 | Czaniec | 679 |
| 1897 | Witkowice | 683 |
| 1898 | Dankowice | 720 |
| | **Powiat Bocheński.** | |
| | *Czytelni 34 (upadła 1).* | |
| 1882 | Niepołomice | 12 |
| 1887 | Grobla | 87 |
| „ | Ujście solne | 89 |
| „ | Kłaj | 94 |
| 1888 | Kolanów | 102 |
| „ | Bratucice — Okulice | 126 |
| „ | Gorzków | 135 |
| „ | Gierczyce | 136 |
| „ | Łapczyca | 137 |
| 1889 | Sobolów | 173 |
| „ | Nowy Wiśnicz | 176 |
| 1890 | Siedlec | 228 |
| „ | Królówka | 259 |
| „ | Lipnica górna | 261 |
| 1891 | Targowisko | 320 |
| „ | Mikluszowice | 366 |
| „ | Brzezie | 378 |
| 1892 | Wola Batorska | 432 |
| „ | Cikowice | 463 |
| „ | Pierzchów | 464 |
| „ | Wiśnicz stary | 496 |
| „ | Buczków | 497 |
| 1893 | Kobyle | 514 |
| 1896 | Chrość | 669 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1896 | Podłęże | 674 |
| „ | Niegowić | 680 |
| „ | Trzciana | 693 |
| „ | Wola Zabierzowska | 695 |
| „ | Rzegocina | 698 |
| „ | Tarnawa | 699 |
| 1898 | Kamionna | 703 |
| „ | Nieszkowice małe | 708 |
| „ | Zbydniów | 719 |
| 1899 | Baczków | 733 |

**Powiat Brzeski.**

*Czytelni 30 (upadło 2).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1886 | Złota | 63 |
| 1887 | Zakliczyn | 69 |
| „ | Paleśnica | 78 |
| 1900 | Ruda kameralna | 83 |
| 1889 | Iwkowa | 165 |
| 1900 | Wojakowa | 179 |
| 1890 | Uszew | 231 |
| „ | Olszyny | 233 |
| „ | Sufczyn | 267 |
| „ | Domosławice | 297 |
| 1897 | Strzelce wielkie | 343 |
| 1891 | Borzęcin | 364 |
| „ | Bielcza | 390 |
| 1892 | Czchów | 455 |
| „ | Szczepanów | 505 |
| „ | Wielka wieś | 507 |
| 1900 | Przyborów | 517 |
| 1893 | Dembno | 524 |
| „ | Wojnicz | 537 |
| „ | Gnojnik | 549 |
| „ | Porąbka Uszewska | 551 |
| „ | Gosprzydowa | 552 |
| 1894 | Bogumiłowice | 598 |
| 1895 | Łętowice | 632 |
| „ | Maszkienice | 644 |
| 1896 | Jadowniki Podgórne | 667 |
| 1897 | Wola Przemykowska | 687 |
| „ | Biadoliny Radłowskie | 696 |
| „ | Brzesko | 697 |
| 1898 | Okocim | 714 |

**Powiat Brzeżański.**

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1892 | Koniuchy | 494 |

**Powiat Brzozowski.**

*Czytelni 11 (upadło 2).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1888 | Golcowa | 114 |
| 1890 | Nozdrzec | 296 |
| 1891 | Wesoła | 336 |
| „ | Dylągowa | 356 |
| 1892 | Wydrna | 451 |
| „ | Dydnia | 452 |
| „ | Niebocko | 480 |
| 1893 | Górki | 531 |
| „ | Zmiennica | 532 |
| „ | Barycz | 533 |
| „ | Krzywe | 563 |

**Powiat Buczacki.**

*Czytelni 6.*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1893 | Słobódka górna | 564 |
| „ | Dobropole | 567 |
| 1894 | Folwarki | 600 |
| „ | Wierzbiatyn | 612 |
| „ | Weleśniów | 613 |
| „ | Zalesie | 614 |

**Powiat Chrzanowski.**

*Czytelni 27 (upadło 3).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1882 | Szczakowa | 6 |
| „ | Ciężkowice | 7 |
| „ | Regulice | 18 |
| 1885 | Rudno | 37 |
| „ | Byczyna | 39 |
| 1886 | Grojec | 62 |
| 1889 | Rudawa | 140 |
| „ | Myślachowice | 169 |
| „ | Trzebinia | 174 |
| „ | Jeleń | 184 |
| 1890 | Paczółtowice | 230 |
| 1900 | Nawojowa Góra | 250 |
| 1891 | Jaworzno | 304 |
| „ | Krzeszowice | 363 |
| „ | Chrzanów | 368 |
| 1899 | Zagórze | 430 |
| 1892 | Płoki | 483 |
| 1893 | Psary | 508 |
| „ | Bobrek | 553 |
| „ | Babice | 554 |
| 1894 | Libiąż wielki | 590 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1897 | Brodła | 685 |
| „ | Poręba Żegoty | 686 |
| 1898 | Balin | 701 |
| „ | Załas | 709 |
| 1901 | Chełmek | 763 |
| „ | Kościelec | 767 |
| | **Powiat Cieszanowski.** | |
| | *Czytelni 2.* | |
| 1891 | Lubaczów | 346 |
| 1895 | Niemstów | 646 |
| | **Powiat Czortkowski** | |
| 1894 | Chomiakówka | 585 |
| | **Powiat Dąbrowski.** | |
| | *Czytelni 15 (upadła 1).* | |
| 1885 | Szczucin | 50 |
| 1887 | Nieciecza | 82 |
| 1888 | Samocice | 123 |
| 1889 | Olesno | 189 |
| 1890 | Żabno | 235 |
| „ | Siedliszowice | 249 |
| „ | Mędrzechów | 264 |
| 1891 | Bolesław | 361 |
| „ | Wietrzychowice | 362 |
| 1892 | Podlipie | 512 |
| 1893 | Hubenice | 530 |
| „ | Gręboszów | 569 |
| 1895 | Pałuszyce | 615 |
| „ | Wola Żelechowska | 627 |
| 1901 | Kupienin | 666 |
| | **Powiat Dobromilski.** | |
| | *Czytelni 4.* | |
| 1890 | Dobra szlachecka | 257 |
| 1891 | Jawornik ruski | 316 |
| 1893 | Kalwarya Pacławska | 534 |
| „ | Nowe miasto | 535 |
| | **Powiat Gorlicki.** | |
| | *Czytelni 12 (upadło 2).* | |
| 1889 | Rzepiennik strzyżewski | 194 |
| „ | Rzepiennik suchy | 195 |
| „ | Rzepiennik marciszewski | 196 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1890 | Zagórzany | 244 |
| „ | Ropa | 263 |
| 1897 | Siary | 272 |
| 1890 | Bystra | 285 |
| 1891 | Binarowa | 347 |
| 1896 | Wojtowa | 673 |
| 1899 | Olszyny | 722 |
| 1900 | Szalowa | 751 |
| 1901 | Kryg | 766 |
| | **Powiat Gródecki.** | |
| | *Czytelni 2 (upadła 1).* | |
| 1893 | Bar | 525 |
| 1900 | Rodatycze | 745 |
| | **Powiat Grybowski.** | |
| | *Czytelni 16.* | |
| 1884 | Ptaszkowa | 31 |
| 1888 | Jastrzębia | 125 |
| 1890 | Kamionka wielka | 211 |
| „ | Ostrusza | 246 |
| „ | Gródek | 271 |
| 1891 | Korzenna | 359 |
| „ | Lipnica wielka | 367 |
| 1892 | Wojnarowa | 443 |
| „ | Zborowice | 453 |
| „ | Kąclowa | 487 |
| 1893 | Krużlowa | 538 |
| „ | Cieniawia | 539 |
| „ | Wilczyska | 555 |
| 1894 | Stróże wyżnie | 575 |
| 1895 | Siołkowa | 616 |
| 1897 | Bobowa | 691 |
| | **Powiat Jarosławski.** | |
| | *Czytelni 10 (upadło 2).* | |
| 1890 | Piskorowice | 214 |
| 1897 | Rudołowice | 220 |
| 1891 | Pruchnik | 345 |
| „ | Rokietnica | 371 |
| 1899 | Węgierka | 379 |
| 1891 | Żurawiczki | 410 |
| 1894 | Chorzów | 583 |
| „ | Majdan Sieniawski | 584 |
| 1896 | Kisielów | 659 |
| 1900 | Morawsko | 747 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| | **Powiat Jasielski.** | |
| | *Czytelni 19.* | |
| 1890 | Glinik polski . . . . . | 269 |
| 1891 | Osiek . . . . . . . . | 322 |
| „ | Tarnowiec . . . . . | 330 |
| 1900 | Sieklówka . . . . . . | 418 |
| 1892 | Trzcinica . . . . . . | 426 |
| „ | Cieklin . . . . . . . . | 427 |
| 1893 | Żmigród nowy . . . . | 540 |
| „ | Święcany . . . . . . | 541 |
| „ | Olpiny . . . . . . . | 562 |
| 1894 | Konty . . . . . . . | 610 |
| 1895 | Czelušnica . . . . . . | 622 |
| „ | Łubienko . . . . . . | 623 |
| „ | Nienaszów . . . . . . | 637 |
| 1900 | Niegłowice . . . . . . | 670 |
| 1898 | Kołaczyce . . . . . . | 710 |
| 1899 | Lublica . . . . . . . | 728 |
| 1900 | Żurowa . . . . . . . | 740 |
| „ | Harklowa . . . . . . | 741 |
| 1901 | Zarzecze . . . . . . | 753 |
| | **Powiat Kałuski.** | |
| | *Czytelni 3.* | |
| 1893 | Podmichale . . . . . | 565 |
| 1900 | Wojniłów . . . . . . | 734 |
| „ | Tomaszowce . . . . . | 735 |
| | **Powiat Kamionka Strumiłowa** | |
| 1891 | Stojanów . . . . . . | 308 |
| | **Powiat Kolbuszowski.** | |
| | *Czytelni 17.* | |
| 1887 | Nienadówka . . . . . | 93 |
| 1890 | Raniżów . . . . . . | 218 |
| 1891 | Kupno . . . . . . . | 386 |
| „ | Dzikowiec . . . . . . | 392 |
| „ | Ostrowy Tuszowskie . . | 393 |
| „ | Przedbórz . . . . . . | 394 |
| 1892 | Kolbuszowa dolna . . . | 434 |
| „ | Przyłęk . . . . . . . | 441 |
| „ | Zielonka . . . . . . | 457 |
| „ | Ostrowy Baranowskie . . | 472 |
| 1895 | Majdan . . . . . . . | 641 |
| 1896 | Krzątka . . . . . . . | 663 |
| „ | Siedlanka . . . . . . | 664 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1896 | Komorów . . . . . . | 668 |
| „ | Huta Komorowska . . . | 678 |
| 1898 | Niwiska . . . . . . . | 715 |
| 1899 | Trzęsówka . . . . . . | 727 |
| | **Miasto Kraków.** | |
| | *Czytelni 5 (upadło 5).* | |
| 1883 | Internat uczniów seminaryum nauczycielskiego | 26 |
| 1884 | Dom karny . . . . . | 36 |
| 1889 | Klinika chorób wewnętrz. | 178 |
| 1890 | Szkoła dla sług na Smoleńsku . . . . . . | 197 |
| 1901 | Związek „Przyjaźni“ . . | 34 |
| | **Powiat Krakowski.** | |
| | *Czytelni 46 (upadło 9).* | |
| 1882 | Bieńczyce . . . . . . | 2 |
| „ | Wola Justowska . . . | 3 |
| „ | Rybna . . . . . . . | 9 |
| „ | Kobylany . . . . . . | 11 |
| „ | Liszki . . . . . . . | 19 |
| 1883 | Rząska szlachecka . . . | 22 |
| „ | Raciborowice . . . . . | 27 |
| „ | Zabierzów . . . . . . | 29 |
| 1897 | Olsza . . . . . . . . | 32 |
| „ | Piekary . . . . . . . | 35 |
| 1885 | Łobzów . . . . . . . | 41 |
| 1901 | Czarna wieś . . . . . | 42 |
| 1885 | Mogiła . . . . . . . | 43 |
| 1886 | Bronowice wielkie . . . | 54 |
| 1887 | Czyżyny . . . . . . | 96 |
| „ | Wyciąże . . . . . . | 97 |
| 1898 | Wolica . . . . . . . | 98 |
| 1889 | Olszanica . . . . . . | 144 |
| „ | Lubocza . . . . . . | 145 |
| „ | Branice . . . . . . . | 148 |
| 1891 | Pleszów . . . . . . . | 354 |
| „ | Jeziorzany . . . . . . | 375 |
| „ | Nowa wieś szlachecka . | 383 |
| 1896 | Brzezie . . . . . . . | 384 |
| 1891 | Modlnica . . . . . . | 391 |
| „ | Ręczna . . . . . . . | 396 |
| „ | Kaszów . . . . . . . | 406 |
| 1892 | Dojazdów . . . . . . | 439 |
| „ | Prądnik czerwony . . . | 444 |
| „ | Grzegórzki . . . . . . | 445 |
| „ | Zelków . . . . . . . | 446 |
| „ | Mników . . . . . . . | 460 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1892 | Tonie | 461 |
| 1893 | Bibice | 520 |
| „ | Bolechowice | 521 |
| „ | Modlniczka | 544 |
| „ | Dąbie | 550 |
| 1894 | Cholerzyn | 579 |
| „ | Morawica | 580 |
| „ | Giebułtów | 581 |
| „ | Czulice | 582 |
| 1895 | Balice | 617 |
| „ | Czułów | 625 |
| „ | Kościelniki | 649 |
| „ | Witkowice | 652 |
| 1900 | Kamień | 736 |

**Powiat Krośnieński.**

*Czytelni 19.*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1888 | Krościenko | 118 |
| 1889 | Korczyna | 190 |
| 1890 | Żeglce | 215 |
| „ | Zręcin | 216 |
| „ | Bóbrka | 217 |
| „ | Lubatówka | 238 |
| „ | Równe | 291 |
| 1891 | Wrocanka | 321 |
| „ | Turaszówka | 360 |
| 1892 | Iskrzynia | 438 |
| „ | Odrzykoń | 459 |
| „ | Miejsce piastowe | 470 |
| 1894 | Potok | 576 |
| „ | Łęki | 603 |
| 1895 | Wietrzno | 643 |
| 1899 | Lubatowa | 724 |
| „ | Jasionka | 725 |
| 1900 | Targowisko | 738 |
| 1901 | Cergowa | 762 |

**Powiat Łańcucki.**

*Czytelni 16 (upadła 1).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1889 | Sonina | 157 |
| „ | Stare miasto | 185 |
| 1890 | Kuryłówka | 200 |
| „ | Wysoka | 222 |
| „ | Brzyska Wola | 255 |
| 1891 | Giedlarowa | 313 |
| „ | Dębina | 365 |
| „ | Głuchów | 403 |
| 1892 | Smolarzyny | 433 |
| „ | Albigowa | 468 |
| 1893 | Wola Bliższa | 519 |
| „ | Rakszawa | 557 |
| 1894 | Podklasztorze | 594 |
| „ | Brzoza Królewska | 595 |
| 1899 | Brzoza Stadnicka | 726 |
| „ | Wola wielka | 731 |

**Powiat Limanowski.**

*Czytelni 23 (upadło 5).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1888 | Sowliny | 105 |
| 1889 | Mszana dolna | 182 |
| 1890 | Olszówka | 212 |
| „ | Żmiąca | 229 |
| „ | Dobra | 282 |
| 1891 | Stronie | 312 |
| „ | Kasina wielka | 334 |
| „ | Laskowa | 341 |
| „ | Łukowica | 401 |
| 1892 | Roztoka | 440 |
| 1893 | Pisarzowa | 556 |
| „ | Męcina | 566 |
| „ | Skrzydlna | 568 |
| „ | Kamienica | 570 |
| 1895 | Jurków | 645 |
| 1896 | Ujanowice | 303 |
| „ | Kasinka mała | 335 |
| 1897 | Słopnice królewskie | 47 |
| 1898 | Krasne Lasocice | 287 |
| „ | Niedźwiedź | 705 |
| „ | Mszana górna | 706 |
| „ | Szczyrzyc | 717 |
| 1901 | Tymbark | 760 |

**Powiat Liski.**

*Czytelni 2.*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1896 | Czaszyn | 665 |
| 1900 | Baligród | 748 |

**Powiat Mielecki.**

*Czytelni 26 (upadły 4).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1886 | Wadowice górne | 55 |
| 1887 | Wola wadowska | 91 |
| „ | Wampierzów | 92 |
| 1888 | Tuszów narodowy | 132 |
| 1889 | Józefów | 146 |
| „ | Chorzelów | 155 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1889 | Jaślany . . . . . . . | 162 |
| „ | Złotniki . . . . . . . | 167 |
| „ | Rzochów . . . . . . | 175 |
| 1890 | Przecław . . . . . . | 207 |
| „ | Grochowe . . . . . . | 234 |
| 1891 | Padew narodowa . . . | 332 |
| „ | Gawłuszowice . . . . | 350 |
| 1892 | Radomyśl . . . . . . | 417 |
| „ | Wojsław . . . . . . | 419 |
| „ | Trzciana . . . . . . | 420 |
| „ | Rzędzianowice . . . . | 421 |
| „ | Wola Mielecka . . . . | 422 |
| „ | Książnice . . . . . . | 423 |
| „ | Borowa . . . . . . . | 424 |
| „ | Dulcza mała . . . . . | 425 |
| „ | Czermin . . . . . . | 479 |
| „ | Chrząstów . . . . . . | 484 |
| „ | Zarównie . . . . . . | 510 |
| 1893 | Dąbrówka wisłocka . . | 516 |
| 1897 | Zdziarzec . . . . . . | 692 |

**Powiat Mościski.**

*Czytelni 3 (upadła 1).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1891 | Pnikut . . . . . . . | 377 |
| „ | Trzcieniec . . . . . . | 402 |
| 1894 | Husaków . . . . . . | 587 |

**Powiat Myślenicki.**

*Czytelni 35 (upadły 3.)*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1884 | Górna Wieś . . . . . | 30 |
| 1885 | Polanka . . . . . . . | 46 |
| 1886 | Sidzina . . . . . . . | 56 |
| 1887 | Stróża . . . . . . . | 72 |
| „ | Skomielna biała . . . . | 88 |
| 1888 | Łętownia . . . . . . | 103 |
| „ | Lubień . . . . . . . | 107 |
| „ | Grzechynia . . . . . | 108 |
| „ | Jordanów . . . . . . | 130 |
| „ | Bystra . . . . . . . | 131 |
| 1889 | Trzemeśnia . . . . . | 150 |
| „ | Bysina . . . . . . . | 151 |
| „ | Jachówka . . . . . . | 159 |
| „ | Spytkowice . . . . . | 168 |
| „ | Bieńkówka . . . . . | 183 |
| 1890 | Budzów . . . . . . . | 265 |
| „ | Droginia . . . . . . | 268 |
| 1900 | Żarnówka . . . . . . | 274 |
| 1890 | Sułkowice . . . . . . | 300 |
| „ | Jasienica . . . . . . | 301 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1891 | Zawoja . . . . . . . | 306 |
| „ | Toporzysko . . . . . | 331 |
| „ | Krzywaczka . . . . . | 404 |
| „ | Maków . . . . . . . | 407 |
| 1892 | Wola Radziszowska . . | 456 |
| „ | Juszczyn . . . . . . | 475 |
| „ | Osielec . . . . . . . | 485 |
| „ | Skawica . . . . . . | 498 |
| 1893 | Chełm . . . . . . . | 528 |
| 1894 | Dolna wieś . . . . . | 572 |
| „ | Pcim . . . . . . . . | 589 |
| „ | Jawornik . . . . . . | 607 |
| 1895 | Rudnik . . . . . . . | 630 |
| 1897 | Raba wyżnia . . . . . | 682 |
| 1901 | Krzyszkowice . . . . | 765 |

**Powiat Nadwórniański.**

*Czytelni 3.*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1894 | Nadwórna . . . . . . | 577 |
| 1895 | Pasieczna . . . . . . | 633 |
| „ | Majdan graniczny . . . | 658 |

**Powiat Niski.**

*Czytelni 13.*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1887 | Kamień . . . . . . . | 90 |
| 1889 | Jerzowe . . . . . . . | 142 |
| „ | Rudnik . . . . . . . | 149 |
| „ | Ulanów . . . . . . . | 166 |
| 1890 | Kopki . . . . . . . | 225 |
| „ | Pysznica . . . . . . | 242 |
| 1891 | Zarzecze . . . . . . | 333 |
| 1893 | Nisko . . . . . . . | 513 |
| „ | Kłyżów . . . . . . . | 545 |
| 1894 | Pławo . . . . . . . | 586 |
| 1896 | Bojanów . . . . . . | 662 |
| 1898 | Jarocin . . . . . . . | 716 |
| 1901 | Tarnogóra . . . . . . | 752 |

**Powiat Nowo-Sądecki.**

*Czytelni 27 (upadło 3).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1889 | Nowy Sącz (dom karny) . | 139 |
| 1890 | Maszkowice . . . . . | 245 |
| „ | Rdziostów . . . . . . | 247 |
| „ | Falkowa . . . . . . | 248 |
| „ | Wielogłowy . . . . . | 270 |
| „ | Jazowsko . . . . . . | 281 |
| „ | Świniarsko . . . . . . | 290 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1891 | Paszyn . . . . . . . | 323 |
| „ | Zawada . . . . . . . | 324 |
| „ | Dąbrówka Polska . . . | 325 |
| „ | Zagórzyn . . . . . . | 344 |
| „ | Żeleźnikowa . . . . . | 373 |
| „ | Zbikowice . . . . . . | 374 |
| „ | Jelna . . . . . . . | 376 |
| „ | Łyczana . . . . . . | 408 |
| 1892 | Zbyszyce . . . . . . | 458 |
| „ | Siedlce . . . . . . . | 473 |
| „ | Chomranice . . . . . | 474 |
| 1894 | Podole . . . . . . . | 571 |
| 1895 | Jasienna . . . . . . | 640 |
| „ | Czarny Potok . . . . | 650 |
| 1896 | Przysietnica . . . . . | 286 |
| „ | Olszana . . . . . . . | 547 |
| „ | Łącko . . . . . . . | 660 |
| 1897 | Olszanka . . . . . . | 70 |
| „ | Moszczenica . . . . . | 518 |
| 1901 | Gostwica . . . . . . | 758 |

**Powiat Nowotarski.**

*Czytelni 29 (upadła 1).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1885 | Poronin . . . . . . . | 49 |
| 1886 | Szaflary . . . . . . . | 64 |
| 1896 | Witów . . . . . . . | 73 |
| 1887 | Chochołów . . . . . . | 85 |
| 1888 | Biały Dunajec . . . . | 128 |
| „ | Nowe Bystre . . . . . | 129 |
| 1889 | Krościenko . . . . . | 161 |
| 1890 | Waksmund . . . . . | 198 |
| „ | Szczawnica . . . . . | 205 |
| „ | Maruszyna . . . . . . | 219 |
| „ | Kościelisko . . . . . | 221 |
| 1891 | Czarny Dunajec . . . . | 355 |
| „ | Ochotnica . . . . . . | 385 |
| 1900 | Bukowina . . . . . . | 431 |
| 1892 | Chabówka . . . . . . | 447 |
| „ | Ochotnica na Jamnem . . | 493 |
| „ | Sromowce . . . . . . | 509 |
| 1894 | Ludźmierz . . . . . . | 599 |
| „ | Olcza . . . . . . . . | 606 |
| 1895 | Stare Bystre . . . . . | 628 |
| „ | Pieniażkowice . . , . | 647 |
| 1896 | Dzianisz . . . . . . | 677 |
| 1897 | Białka . . . . . . . | 688 |
| „ | Ciche . . . . . . . . | 689 |
| 1898 | Kluszkowce . . . . . | 707 |
| „ | Maniowy . . . . . . | 712 |
| 1899 | Grywałd . . . . . . | 732 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1899 | Zakopane . . . . . . | 601 |
| 1900 | Odrowąż . . . . . . | 746 |

**Powiat Pilznieński**

*Czytelni 10 (upadła 1).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1890 | Grudna dolna i górna . . | 226 |
| 1891 | Jodłowa . . . . . . | 358 |
| 1892 | Głowaczowa . . . . . | 495 |
| 1893 | Wiewiórka . . . . . . | 529 |
| 1894 | Błaszkowa . . . . . . | 609 |
| 1896 | Kamienica górna . . . | 676 |
| 1898 | Siedliska Bogusz . . . | 702 |
| „ | Zwiernik . . . . . . . | 711 |
| 1901 | Łęki górne . . . . . | 757 |
| „ | Dembowa . . . . . . | 764 |

**Powiat Podgórski.**

*Czytelni 15 (upadło 6).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1882 | Świątniki górne . . . . | 8 |
| „ | Mogilany . . . . . . | 14 |
| „ | Skawina . . . . . . | 17 |
| 1897 | Kosocice . . . . . . | 21 |
| 1883 | Gaj . . . . . . . . | 28 |
| 1897 | Borek Fałęcki . . . . | 33 |
| 1886 | Buków . . . . . . . | 61 |
| 1901 | Wrząsowice . . . . . | 68 |
| 1889 | Radziszów . . . . . . | 141 |
| 1890 | Tyniec . . . . . . . | 206 |
| 1891 | Swoszowice . . . . . | 307 |
| 1892 | Krzęcin . . . . . . . | 502 |
| 1893 | Rzozów . . . . . . . | 543 |
| 1897 | Prokocim . . . . . . | 694 |
| 1900 | Włosań . . . . . . . | 742 |

**Powiat Podhajecki.**

*Czytelni 5 (upadła 1).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1890 | Zawałów . . . . . . | 253 |
| „ | Rosochowaciec . . . . | 293 |
| 1891 | Toustobaby . . . . . | 380 |
| „ | Bekersdorf . . . . . . | 381 |
| „ | Złotniki . . . . . . . | 382 |

**Powiat Przemyski.**

*Czytelni 9 (upadła 1).*

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1890 | Nienadowa . . . . . . | 224 |
| „ | Dubiecko . . . . . . | 288 |
| 1891 | Drohobyczka . . . . . | 314 |
| 1892 | Wyszatyce . . . . . . | 416 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni wedł. ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1892 | Krzywcza nad Sanem | 467 |
| 1893 | Kosienice | 536 |
| 1895 | Grochowce | 631 |
| 1896 | Gdeszyce | 671 |
| 1900 | Babice | 742 |
| | **Powiat Przemyślański.** | |
| | *Czytelni 2.* | |
| 1900 | Świrz | 737 |
| 1901 | Dunajów | 754 |
| | **Powiat Przeworski.** | |
| | *Czytelni 8 (upadła 1).* | |
| 1888 | Gać | 104 |
| 1890 | Gniewczyna | 201 |
| „ | Siennów | 202 |
| „ | Nowosielce | 223 |
| 1894 | Jagiela | 593 |
| 1898 | Gorliczyna | 469 |
| 1900 | Ostrów-Mikulice | 743 |
| 1901 | Ubieszyn | 759 |
| | **Powiat Ropczycki.** | |
| | *(Czytelni 23 upadły 3.)* | |
| 1882 | Wielopole Skrzyńskie | 4 |
| 1883 | Ropczyce | 24 |
| 1885 | Czarna | 44 |
| 1887 | Brzeziny | 79 |
| „ | Bobrowa | 95 |
| 1888 | Chechły | 112 |
| 1889 | Ostrów | 177 |
| „ | Nockowa | 193 |
| 1890 | Mała | 237 |
| „ | Skrzyszów | 243 |
| „ | Sędziszów | 292 |
| 1891 | Gumniska Foks | 357 |
| „ | Glinik | 370 |
| „ | Stobierna | 395 |
| „ | Paszczyna | 409 |
| 1892 | Brzeźnica | 471 |
| „ | Niedźwiada | 478 |
| „ | Zawada | 481 |
| 1894 | Wola Żyrakowska | 611 |
| 1895 | Pustków | 624 |
| 1899 | Ocieka | 729 |
| „ | Gnojnica | 730 |
| 1901 | Kozodrza | 755 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| | **Powiat Rzeszowski.** | |
| | *Czytelni 27.* | |
| 1888 | Dylęgówka | 120 |
| 1890 | Budziwój | 203 |
| „ | Przewrotne | 209 |
| „ | Błażowa | 254 |
| 1899 | Stobierna | 295 |
| 1891 | Rudna wielka | 337 |
| „ | Krasne | 398 |
| „ | Słocina | 399 |
| „ | Staromieście | 400 |
| 1892 | Trzciana | 449 |
| „ | Jawornik Polski | 450 |
| „ | Lutoryż | 462 |
| „ | Futoma | 489 |
| „ | Wysoka | 490 |
| „ | Bratkowice | 492 |
| „ | Rzeszów (dom karny) | 504 |
| 1893 | Zabierzów | 542 |
| „ | Mrowla | 546 |
| „ | Łąka | 558 |
| „ | Kraczkowa | 559 |
| 1894 | Swilcza | 602 |
| 1895 | Hyżne | 619 |
| 1897 | Głogów | 690 |
| „ | Straszydle | 700 |
| 1898 | Borek stary | 713 |
| „ | Tyczyn | 721 |
| 1901 | Biała | 756 |
| | **Powiat Sanocki.** | |
| | *Czytelni 14 (upadło 5).* | |
| 1887 | Klimkówka | 71 |
| 1889 | Posada Sanocka | 191 |
| 1890 | Bukowsko | 260 |
| 1897 | Hłomcza | 315 |
| 1891 | Posada Olchowska | 342 |
| „ | Mrzygłód | 353 |
| „ | Długie | 387 |
| „ | Pisarowce | 388 |
| 1892 | Bażanówka | 435 |
| „ | Sanok | 436 |
| „ | Zarszyn | 437 |
| 1893 | Zagórz | 560 |
| 1898 | Jaćmierz | 718 |
| 1901 | Liszna | 761 |
| | **Powiat Skałacki.** | |
| 1893 | Haluszczyńce | 548 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| | **Powiat Sokalski.** | |
| 1898 | Tartaków . . . . . . | 704 |
| | **Powiat Strzyżowski.** | |
| | *Czytelni 18 (upadła 1).* | |
| 1889 | Pstrągowa . . . . . . | 170 |
| 1890 | Gwoźnica górna . . . . | 279 |
| „ | Zawadka Wielopolska . . | 298 |
| 1891 | Czudec . . . . . . . | 349 |
| „ | Baryczka . . . . . . | 351 |
| „ | Godowa . . . . . . . | 397 |
| 1892 | Dobrzechów . . . . . | 411 |
| „ | Grodzisko . . . . . . | 412 |
| „ | Kozłówek . . . . . . | 413 |
| „ | Wysoka . . . . . . | 414 |
| „ | Frysztak . . . . . . | 476 |
| „ | Markuszowa . . . . . | 486 |
| „ | Połomyja . . . . . . | 491 |
| „ | Lubla . . . . . . . | 511 |
| 1895 | Niewodna . . . . . . | 620 |
| „ | Wiśniowa . . . . . . | 621 |
| 1896 | Łączki . . . . . . . | 675 |
| 1899 | Wojaszówka . . . . . | 723 |
| | **Powiat Tarnobrzeski.** | |
| | *Czytelni 23 (upadło 3).* | |
| 1888 | Tarnobrzeg . . . . . | 113 |
| „ | Grębów . . . . . . . | 122 |
| „ | Mokrzyszów . . . . . | 124 |
| „ | Wrzawy . . . . . . | 134 |
| 1889 | Zaleszany . . . . . . | 154 |
| „ | Gorzyce . . . . . . | 164 |
| „ | Miechocin . . . . . . | 180 |
| „ | Chmielów . . . . . . | 181 |
| 1890 | Dąbrowica . . . . . . | 240 |
| „ | Antoniów . . . . . . | 241 |
| 1901 | Wola Gołego . . . . . | 262 |
| 1898 | Dęba . . . . . . . . | 326 |
| 1891 | Sokolniki . . . . . . | 327 |
| „ | Turbia . . . . . . . | 328 |
| „ | Baranów . . . . . . | 329 |
| „ | Stale . . . . . . . . | 352 |
| 1892 | Jastkowice . . . . . . | 477 |
| 1893 | Sobów . . . . . . . | 526 |
| 1894 | Machów . . . . . . . | 578 |
| „ | Kotowa Wola . . . . | 591 |
| „ | Wólka Turebska . . . | 592 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1895 | Wielowieś . . . . . . | 651 |
| „ | Alfredówka . . . . . | 657 |
| | **Powiat Tarnopolski.** | |
| | *Czytelni 3.* | |
| 1888 | Łozowa . . . . . . . . | 101 |
| 1899 | Mikulińce . . . . . . | 251 |
| 1895 | Baworów . . . . . . . | 629 |
| | **Powiat Tarnowski.** | |
| | *Czytelni 14 (upadło 2).* | |
| 1886 | Rudka . . . . . . . . | 65 |
| 1898 | Kowalowa . . . . . . | 115 |
| 1888 | Rzuchowa . . . . . . | 116 |
| 1889 | Janowice . . . . . . | 147 |
| „ | Krzyż . . . . . . . | 152 |
| „ | Gromnik . . . . . . | 156 |
| 1890 | Mikołajowice . . . . . | 276 |
| 1891 | Wróblowice . . . . . | 309 |
| „ | Klikowa . . . . . . . | 310 |
| „ | Jodłówka . . . . . . | 389 |
| 1892 | Ilkowice . . . . . . | 482 |
| „ | Siedliska . . . . . . | 501 |
| „ | Brzozowa . . . . . . | 506 |
| 1900 | Ryglice . . . . . . . | 744 |
| | **Powiat Wadowicki.** | |
| | *Czytelni 30 (upadło 4).* | |
| 1882 | Pobiedr . . . . . . . | 5 |
| 1898 | Stryszów . . . . . . | 23 |
| 1886 | Zygodowice . . . . . | 58 |
| „ | Tłuczań górna . . . . | 59 |
| 1898 | Głębowice . . . . . . | 60 |
| 1887 | Leńcze górne . . . . . | 75 |
| „ | Inwałd . . . . . . . | 81 |
| 1888 | Frydrychowice . . . . | 121 |
| „ | Zembrzyce . . . . . . | 127 |
| 1889 | Bachowice . . . . . . | 138 |
| „ | Zagórnik . . . . . . | 158 |
| „ | Ryczów . . . . . . . | 186 |
| „ | Chocznia . . . . . . | 192 |
| 1890 | Trzebieńczyce-Laskowa . | 232 |
| 1891 | Andrychów . . . . . | 305 |
| „ | Jaroszowice . . . . . | 317 |
| 1897 | Brzezinka . . . . . . | 318 |
| 1891 | Zawadka . . . . . . | 319 |
| „ | Woźniki . . . . . . | 369 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni wed ug ogóln. spisu |
|---|---|---|
| 1891 | Przytkowice . . . . . | 405 |
| 1892 | Wieprz . . . . . . . | 428 |
| „ | Zebrzydowice . . . . . | 429 |
| „ | Barwałd dolny . . . . | 500 |
| 1894 | Roczyny . . . . . . | 574 |
| „ | Radocza . . . . . . | 608 |
| 1895 | Przeciszów . . . . . . | 626 |
| „ | Zator . . . . . . . . | 635 |
| „ | Targanice . . . . . . | 642 |
| „ | Mucharz . . . . . . | 656 |
| 1901 | Tarnawa . . . . . . | 681 |
| | **Powiat Wielicki.** | |
| | *Czytelni 23 (upadło 7).* | |
| 1882 | Bierzanów . . . . . . | 1 |
| „ | Siepraw . . . . . . . | 13 |
| „ | Gdów . . . . . . . . | 15 |
| „ | Dobczyce . . . . . . | 16 |
| 1897 | Janowice . . . . . . . | 20 |
| 1885 | Dziekanowice . . . . . | 40 |
| 1886 | Biskupice . . . . . . | 51 |
| „ | Bodzanów . . . . . . | 52 |
| 1899 | Krzyszkowice . . . . . | 53 |
| 1887 | Grabie . . . . . . . | 74 |
| 1896 | Bugaj . . . . . . . . | 99 |
| „ | Siercza . . . . . . . | 100 |
| 1888 | Wiśniowa . . . . . . | 133 |
| 1889 | Raciechowice . . . . . | 143 |
| „ | Kokotów . . . . . . | 187 |
| 1890 | Brzegi . . . . . . . | 199 |
| „ | Raciborsko . . . . . | 204 |
| „ | Gruszów . . . . . . | 289 |
| 1891 | Lipnik . . . . . . . | 338 |
| „ | Przewóz . . . . . . | 339 |
| „ | Lednica górna . . . . | 340 |
| „ | Brzezowa . . . . . . | 372 |
| 1895 | Koźmice . . . . . . | 618 |
| | **Powiat Zbaraski.** | |
| 1890 | Koszlaki . . . . . . | 252 |
| | **Powiat Złoczowski.** | |
| | (*Upadła 1*). | |
| 1892 | Olesko . . . . . . . | 415 |
| | **Powiat Żółkiewski.** | |
| 1900 | Winniki . . . . . . . | 749 |

| Rok założenia | Nazwa miejscowości | Nr. porz. czytelni według ogóln. spisu |
|---|---|---|
| | **Powiat Żywiecki.** | |
| | *Czytelni 22 (upadła 1).* | |
| 1885 | Rajcza . . . . . . . . | 38 |
| 1886 | Lachowice . . . . . . | 57 |
| 1888 | Lipowa . . . . . . . | 109 |
| „ | Radziechowy . . . . . | 119 |
| 1889 | Krzyżowa . . . . . . | 160 |
| 1900 | Przyborów . . . . . . | 163 |
| 1890 | Krzeszów . . . . . . | 213 |
| „ | Ślemień . . . . . . . | 275 |
| „ | Sucha . . . . . . . . | 294 |
| „ | Cięcina . . . . . . . | 299 |
| 1891 | Milówka . . . . . . | 348 |
| 1892 | Rycerka dolna . . . . | 454 |
| „ | Słotwina . . . . . . | 466 |
| „ | Łodygowice . . . . . | 488 |
| 1994 | Jeleśna . . . . . . . | 588 |
| „ | Cisiec . . . . . . . . | 605 |
| 1895 | Kamesznica . . . . . | 634 |
| „ | Rycerka górna . . . . | 636 |
| „ | Rychwałd . . . . . . | 638 |
| „ | Sporysz . . . . . . . | 653 |
| 1896 | Ujsoły . . . . . . . | 672 |
| 1897 | Sól . . . . . . . . . | 684 |
| | **Ślązk.** | |
| | **Powiat Bieiski.** | |
| | *Czytelni 3.* | |
| 1901 | Ligota . . . . . . . . | 66 |
| „ | Czechowice . . . . . | 80 |
| „ | Iłownica . . . . . . . | 111 |
| | **Powiat Cieszyński.** | |
| | *Czytelni 2 (upadła 1).* | |
| 1901 | Zamarski . . . . . . | 10 |
| „ | Puńców . . . . . . . | 86 |
| | **Powiat Frysztacki.** | |
| 1900 | Karwina . . . . . . . | 750 |

# Wykaz ogólny ilości polskich czytelni w Galicyi

założonych przez

| L. p. | Powiat | Krakowskie Tow. Oświaty Ludowej | Tow. Oświaty Ludowej we Lwowie | Tow. Szkoły Ludowej |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Biała . . . . . . . . . | 31 | — | 2 |
| 2 | Bóbrka . . . . . . . . . | — | 14 | — |
| 3 | Bochnia . . . . . . . . | 34 | — | 1 |
| 4 | Bohorodczany . . . . . | — | 1 | — |
| 5 | Borszczów . . . . . . . . | — | 4 | — |
| 6 | Brody . . . . . . . . . | — | 6 | — |
| 7 | Brzesko . . . . . . . . | 30 | — | 4 |
| 8 | Brzeżany . . . . . . . . | 1 | 5 | 3 |
| 9 | Brzozów . . . . . . . . | 11 | 13 | 2 |
| 10 | Buczacz . . . . . . . . | 6 | 4 | 3 |
| 11 | Chrzanów . . . . . . . . | 27 | — | 1 |
| 12 | Cieszanów . . . . . . . . | 2 | 6 | 1 |
| 13 | Czortków . . . . . . . . | 1 | 21 | — |
| 14 | Dąbrowa . . . . . . . . | 15 | 1 | 1 |
| 15 | Dobromil . . . . . . . . | 4 | 2 | — |
| 16 | Dolina . . . . . . . . . | — | 3 | — |
| 17 | Drohobycz . . . . . . . . | — | 3 | 3 |
| 18 | Gorlice . . . . . . . . . | 12 | 2 | — |
| 19 | Gródek . . . . . . . . . | 2 | 8 | — |
| 20 | Grybów . . . . . . . . | 16 | 4 | 1 |
| 21 | Horodenka . . . . . . . | — | 4 | — |
| 22 | Husiatyn . . . . . . . . | — | 12 | — |
| 23 | Jarosław . . . . . . . . | 10 | 20 | 3 |
| 24 | Jasło . . . . . . . . . | 19 | 11 | 5 |
| 25 | Jaworów . . . . . . . . | — | 3 | — |
| 26 | Kałusz . . . . . . . . . | 3 | 3 | 1 |
| | Do przeniesienia . . | 224 | 150 | 31 |

| L. p. | Powiat | Krakowskie Tow. Oświaty Ludowej | Tow. Oświaty Ludowej we Lwowie | Tow. Szkoły Ludowej |
|---|---|---|---|---|
| | Z przeniesienia . . | 224 | 150 | 31 |
| 27 | Kamionka Strumiłowa . . | 1 | 14 | — |
| 28 | Kolbuszowa . . . . . . . | 17 | 3 | 1 |
| 29 | Kołomyja . . . . . . . . | — | 2 | 3 |
| 30 | Kosów . . . . . . . . . | — | 1 | — |
| 31 | Miasto Kraków . . . . . | 5 | — | 3 |
| 32 | Kraków (powiat) . . . . | 46 | — | 2 |
| 33 | Krosno . . . . . . . . . | 19 | 5 | — |
| 34 | Łańcut . . . . . . . . . | 17 | 6 | — |
| 35 | Limanowa . . . . . . . . | 23 | — | — |
| 36 | Lisko . . . . . . . . . | 2 | — | 1 |
| 37 | Miasto Lwów . . . . . | — | 9 | 6 |
| 38 | Lwów (powiat) . . . . . | — | 44 | 2 |
| 39 | Mielec . . . . . . . . . | 26 | — | — |
| 40 | Mościska . . . . . . . . | 3 | 13 | 2 |
| 41 | Myślenice . . . . . . . . | 35 | 1 | — |
| 42 | Nadwórna . . . . . . . . | 3 | 5 | — |
| 43 | Nisko . . . . . . . . . | 13 | 1 | — |
| 44 | Nowy Sącz . . . . . . | 27 | 2 | — |
| 45 | Nowy Targ . . . . . . | 29 | 1 | 3 |
| 46 | Peczeniżyn . . . . . . | — | — | — |
| 47 | Pilzno . . . . . . . . . | 10 | — | — |
| 48 | Podgórze . . . . . . . . | 15 | — | 2 |
| 49 | Podhajce . . . . . . . . | 5 | 5 | 2 |
| 50 | Przemyśl . . . . . . . . | 9 | 6 | 1 |
| 51 | Przemyślany . . . . . . | 2 | 2 | 4 |
| 52 | Przeworsk . . . . . . . . | 8 | — | — |
| 53 | Rawa . . . . . . . . . | — | 9 | 1 |
| 54 | Rohatyn . . . . . . . . | — | 6 | 2 |
| 55 | Ropczyce . . . . . . . . | 23 | — | — |
| 56 | Rudki . . . . . . . . . | — | 15 | 1 |
| 57 | Rzeszów . . . . . . . . | 27 | 1 | — |
| 58 | Sambor . . . . . . . . . | — | 12 | 1 |
| 59 | Sanok . . . . . . . . . | 14 | 7 | 2 |
| 60 | Skałat . . . . . . . . . | 1 | 4 | — |
| 61 | Śniatyn . . . . . . . . . | — | 1 | 1 |
| 62 | Sokal . . . . . . . . . | 1 | 3 | — |
| 63 | Stanisławów . . . . . . | — | 4 | — |
| 64 | Stary Sambor . . . . . | — | 3 | — |
| 65 | Stryj . . . . . . . . . | — | 13 | 1 |
| 66 | Strzyżów . . . . . . . . | 18 | 1 | — |
| | Do przeniesienia . . | 623 | 349 | 72 |

| L. p. | Powiat | Krakowskie Tow. Oświaty Ludowej | Tow. Oświaty Ludowej we Lwowie | Tow Szkoły Ludowej |
|---|---|---|---|---|
| | Z przeniesienia . . | 623 | 349 | 72 |
| 67 | Tarnobrzeg . . . . . . | 23 | 2 | 1 |
| 68 | Tarnopol . . . . . . . | 3 | -- | 15 |
| 69 | Tarnów . . . . . . . . | 14 | — | — |
| 70 | Tłumacz . . . . . . . | — | 3 | — |
| 71 | Trembowla . . . . . . | — | 10 | 3 |
| 72 | Turka . . . . . . . . | — | 1 | 1 |
| 73 | Wadowice . . . . . . . | 30 | — | 1 |
| 74 | Wieliczka . . . . . . . | 23 | 1 | — |
| 75 | Zaleszczyki . . . . . . | — | 3 | — |
| 76 | Zbaraż . . . . . . . . | 1 | — | 1 |
| 77 | Złoczów . . . . . . . | 1 | 2 | 3 |
| 78 | Żółkiew . . . . . . . | 1 | 5 | — |
| 79 | Żydaczów . . . . . . . | — | 4 | — |
| 80 | Żywiec . . . . . . . . | 22 | — | 1 |
| | Razem . . . | 741 | 380 | 98 |
| | Śląsk . . . . . . . . | 6 | 3 | 14 |
| | Razem . . . | 747 | 382 | 112 |
| | t. j. stosunkowo . . . | 60% | 31% | 9% |

**Uwaga:** Liczby ilości czytelni Towarzystwa Oświaty Ludowej we Lwowie i Towarzystwa „Szkoły ludowej“ wzięte są ze sprawozdań za rok 1900.

# SPIS CZŁONKÓW
# KRAKOWSKIEGO TOWARZYSTWA OŚWIATY LUDOWEJ.

## Protektor.

Eminencya Kardynał **Jan Kniaź z Kozielska Puzyna**,
Książę-Biskup krakowski.

## Członkowie Zarządu głównego.

Przewodniczący:
X. Dr. Stan. Spis, prof. Uniw. Jag., kan. katedr. krak.

Bryl Jan.
Dr. Dadlez Wilhelm.
X. Dr. Gołba Franciszek.
Dr. Komorowski Stanisław.
Dr. Krotoski Kazimierz.
Dr. Malkiewicz Antoni.
Mazanowski Antoni.
Mościcki Konrad.
Polaczek Stanisław.
Siedlecki Stanisław.
Dr. Stafiej Sebastyan.
X. Dr. Świderski Franciszek.
Dr. Tomkowicz Stanisław.
Udziela Seweryn.
X. Dr. Wądolny Czesław.
Wojnarowicz Edward.
Zawiliński Roman.

## Komisya kontrolująca.

Przewodniczący:
Henryk Müldner.

Aleksandrowicz Włodzimierz.
Anczyc Wacław.
Ehrenberg Zygmunt.
X. Łabaj Jan.

## Członkowie honorowi.

Chociszewski Józef.
X. Dr. Pelczar Józef, Biskup przemyski.
Sienkiewicz Henryk.

## Członkowie dożywotni.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Dr. Czerwiński Jan, lekarz, Kraków | (wkładka | jednorazowa | 200 | kor.) |
| Jerzmanowski Erazm, wł. dóbr, Prokocim | " | " | 500 | " |
| X. Dr Jurgowski Ludwik, Wiedeń | " | " | 100 | " |
| Powiatowa Kasa Oszczęd. w Wadowicach | " | " | 100 | " |
| Towarz. Oszczęd. i pożycz. w Oświęcimiu | " | " | 50 | " |
| Jawornicki Józef, kupiec, Kraków | " | " | 50 | " |
| Małuja Adela | " | " | 50 | " |

## Członkowie płacący roczne wkładki.

Adam Gustaw, Kraków. 2·—
X. Adamczyk Stanisław, Tłuste 4·—
X. Adamus, Stara Wieś. 2·—
Aleksandrowicz Włodz., Kraków. 2·—
X. Amelikowski, Jodłówka tuch 3·—
Anczyc Wacław, Kraków. 10 —
Arlet Jan, Muszyna. 2·—*
Babijczuk J., Dziewin. 2·—
X. Bach Jan, Ryglice. 5·—
X. Dr. Bandurski Wład., Kraków. 4·—
Br. Banhidy Kazim., Grodzisko. 4·—
X. Bar Wiktor, Olszyny. 4·—
Baranowski J., Trzebinia. 4·—**
Dr. Barański L., Kraków. 2·—
Bartosiński Jan. 2·—
X. Bartoszewski A., Radomyśl. 2·—*
Bartynowski Wład., Kraków. 3·—
Bartynowski Stanisław, Rzeszów. 2·—
Bartynowska Zofia, Rzeszów. 4·—
Baumanowa Paulina, Krzeszowice 2·—
Hr. Baworowski Jerzy, Ostrów 2·—
Hr. Baworowski M., Germakówka. 2·—*
Bejgert A., Skowielna. 2·—
Benoni Karol, Tarnów. 4·—
X. Białas Jakób, Binarowa. 4·—
X. Biedroń W., Dziekanowice. 2·—
X. Biega Jan, Stojańce. 6·—
X. Dr. Bielek, Cieszyn. 2·—*
X. Bielenin Józef, Kraków. 3·—
X. Bielski Andrzej, Czulice. 2·**
X. Bienkiewicz Szymon. 4·—
Bieroński J., Chrzanów. 2·—
Dr. Biesiadecki Stanisł., Kraków. 2·—
X. Bigo Józef, Mrzygłód. 4·—
Birnbaum Juda, Kraków. 2·—
Błociszewska Marya, Kraków. 2·—
X. Błonarowicz Józef, Kozy. 4·—
Błotnicki Maryan, Głogów. 2·—*
X. Boba Bart., Pisarzowice. 4·—
X. Bobczyński Jan, Dembno 2·—*
Bobińska Zofia, 2·56.
Dr. Bochenek Witold, Kraków. 10·—
Bochenek Leontyna, Kraków. 3·—
Bocheński Antoni, Kraków. 3·
Dr. Bogdanik Józef, Biała. 2·—*
Bohucki Jan. 2·—
Bojarska Ludwika, Kraków. 2·—
Bolimowa Mat. 2·—
Bondi Karol, Krzeczów. 2·—
Boratyński L. 2·—
Borgel J., Krościenko n. D. 2·—
X. Borowiecki A., Bobrek. 2·—
Hr. Branicka, Sucha. 20·—
X. Brańka A., Dobczyce. 2·—
Braun Włodz., Tenczynek. 2·—*
X. Broda Jan, Przewrotne. 2·—
Brodowiczowa T. 2·—
Brończyk. Krzeszowice. 2·—
X. Brosig L., Czarny Dunajec. 4·—
Bryl Jan. 2·—
X. Bryniarski Tom., Ponikiew 4·—*
Brzezińska Ewel., Łazany. 6·—
Dr. Brzeziński Józef. 2·—*
Brzeziński K., Kraków. 2·—
X. Bubula J. 2·—
Buckiewiczowa Józefa. 4·—
X. Budny Jan, Międzyrzecze. 2·—*
Buglewicz Marta 2·—
Dr Bujak Franc., Kraków. 3·—
Dr Bujak Franc., (młodszy) 2·—
Bujnowski Tytus, Pilzno. 2·—
X. Dr. Bukowski Julian, Kraków. 4·—*
X Bukowski Tomasz, Kraków. 2·—
X. Burgilewicz J., Nienaszów. 2·—
Dr. Buś W. 2·—
Dr. Buzdygan, Kraków. 4·—
Buzdygan Marya, Krzeszowice. 2·—
Bzowski K., Żerosławice 2·—*
X. Caneau Wład., Mucharz. 4·—
X. Dr. Caputa Józef, Kraków. 4·—
X. Caputa Józef. Poronin. 2.—
Dr. Caro Leopold, Kraków. 4·—
Cebula Jan, Łączki. 2·—
Celewicz Michał. 2·—
X. Centt Wawrzyniec, Kraków. 4·—
Dr. Chilewski Aleks., Stary Sącz. 2·—
Chlebowski A. 2·—
Chłędowska Mich., Kraków. 2·—

**Uwaga:** Liczby obok nazwisk oznaczają wysokość rocznej wkładki w koron.

**P. T. członków, oznaczonych gwiazdką obok nazwisk, uprasza się o nadesłanie wkładki zaległej za rok 1901, zaś oznaczonych 2 ma gwiazdkami o nadesłanie wkładki zaległej za lata 1900 i 1901.**

Dr. Chmiel Adam, Kraków. 2·—
X. Chmielowski L., Szaflary. 6·—
X. Chmura M., Bełz. 2·—*
Hr. Chomentowska M., Raba niżnia. 4·—
X. Chorążak Antoni, Żabno. 2·—
X. Choróbski Ludwik, Budzów. 4·—
Chowaniec Fr. 2·—
X. Christ, Ujanowice 4·—
X. Christian Fr., Karwina. 7·—*
Chrzanowska Helena, Bochnia. 2·—*
X Chudyba Stanisław, Kossocice. 2·—
Chyliński M., Kraków. 2 —
X. Ciasnocha Józef, Gniewczyna. 4·—
X. Ciechanowicz Wł., Wielowieś. 4·—
Ciechanowska Wiktorya, Kraków. 2·—
Dr. Ciechanowski Stan., Kraków. 2·—
Ciechanowska Janina, Kraków. 2·—
Ciechanowski Wacław, Kraków. 2·—
Ciejka Jan, Gorlice. 2·—
Cieński Tadeusz, Dobierówka. 10 —
Cieńska Marya, Uwisła. 2·—
Cieśkowicz Marya, Wadów. 2·—*
X. Ciszek Tomasz, Milówka. 5·—
X. Ciszek Jan, Zassów. 2·—*
X. Cież Ignacy, Siepraw. 4·—
Dr. Cyfrowicz Gust., Kraków. 2 —*
Dr. Cyfrowicz L., Kraków. 2·—
Cynarski Antoni. 2·—
Czaderski W., Krzeszowice. 2·—
Czajka A. 2·—
Czapik Jan, 2·—
Ks. Czartoryski Jerzy, Wiązownica. 4·—
Czech Paweł, Porąbka usz. 2·—
Czechowicz M., Rajcza. 2·—*
Czecz Herman, Kozy. 8·—*
Czeluśniak Paweł, Wójtowa. 2·—*
Czeromski Stanisław. 2·—
Czubek Jan, Kraków. 2·—
Czubek Fr., Baczków. 2 —
Czytelnia lud., Alfredówka. 4·—
Czytelnia lud., Baligród. 4·—
Czytelnia lud., Baworów. 2·—
Czytelnia lud., Frydrychowice. 8·—
Czytelnia lud., Frysztak. 4·—
Czytelnia lud., Kamień. 8 —
Czytelnia lud., Mikulińce. 5·—
Czytelnia lud., Nawojowagóra. 2·—
Czytelnia lud., Ryglice. 5·—*
Czytelnia lud., Słopnice. 4·—
Czytelnia lud., Szczyrzyc. 2·—
Czytelnia lud., Trzęsówka. 4·—
Czytelnia lud., Ubieszyn. 4 —
Czytelnia lud., Wojniłów. 4·
Czytelnia lud., Żdziarzec. 2·—*
X. Czyż Józef, Puńców. 2·—*
Dąbrowski Bog. 2·—
Daczyński Maryan. 2·—
Dr. Dadlez, Kraków. 4·—*
Dadlezowa Marya, Kraków. 4·—*
X. Dagman Jan, Piwniczna. 4·—
Dr. Dąmbski S., Rudna 12·—
X. Data Józef, Strachocina. 4·—*
X. Dębowski Michał, Kraków. 4·—*
Deisenberg, Jodłowa. 3·—
Dr. Dembiński B., Lwów. 2·—*
Derecki, Zator. 2·—*
Dietrich Anna. 2 —
X. Dobrowolski W., Nowe Rybie. 4·—
X. Dobrzański W., Cięcina. 4·—
X. Dobrzański A., Myślenice. 2·—
Dolański H, Radłów. 10 —
Dolańska, Baranów. 10·—*
Dr. Domański Stanisław, Kraków. 4 —
Domańska Antonina, Kraków. 4·—
X. Dornwald Jan, Sambor. 10·—
Drukarnia Związkowa, Kraków. 10 —
X. Dudek Tomasz, Bogumin. 2·—*
Dudek Marcin, Tenczynek. 2 —*
X. Dulian Józef, Chełm 2·—*
Dr. Dunajewski Julian. Kraków. 2·—
Dunin Stanisław, Głębowice. 2·—
X. Dr Dutkiewicz S., Tarnów. 4·—
X. Dutkiewicz Kazim., Krosno. 4·—
X. Dr. Dutkiewicz Stan., Rzegocina. 4·—
Dygulski Władysław. 2·—
Dyakowska Lucya 2·50
X. Dylski Stan., Brzesko. 4·—
X. Działo Antoni, Mikluszowice. 2·—*
X. Dzierzyński M., Cieklin. 4 —*
Dziobek Franc. 2·—
Ehrenberg K., Kraków. 2·—
Ehrenberg Paulina, Kraków. 2·—
Ehrenberg Zygmunt, Kraków. 2·—
X. Eisenberg Wiktor, Cieszyn. 2 —*
Ekielski Józef, Lwów. 2·—
Eljasz Walery, Kraków. 2·—
Epsteinowa Marya, Kraków. 20·—
Dr. Estreicher Stan., Kraków. 2·—
Estreicher T., Kraków. 2·—
Dr. Estreicher Karol, Kraków. 2·—
Estreicher Marya, Kraków. 2·—
Estreicher Stefania, Kraków. 2·—
X. Fąferko Karol, Pilzno. 2·—*
Federowicz Jan K., Kraków. 4·—
Dr. Fierich F., Kraków. 4·—
X. Figiel, Tęgoborze. 10·—*
X. Figwer Jan, Gdów. 2 —*
X. Fijałkowski J., Budyłów. 2·—
Filasiewicz H., Cieszyn. 4·—*
Filipczak J., Liszna. 2·—
Filichowski H, Kraków. 2·—
Finkowa Ad, Komorniki. 4·—
Fischer Władysław, Kraków. 10·—
Fischinger Marya, Okocim. 2 —**
Fischinger Franciszek, Okocim. 2·—**
X. Fitak. 2·—
X. Fleischer L., Bestwina. 10·—
Frodyn Stanisław. 2·—
Frommer L., Kraków. 2·—
Fryś Franciszek. 10·—

X. Dr. Gac Wojciech, Kraków. 2·—
X. Gackowiec, Józefów. 2·—
Gadon Lubomir, Kraków. 10·—
X. Gadowski Roman, Jurków. 2·—*
Gajewski K. 2·—
Ganczarczyk Józef, Kraków. 2·—*
Garapichowa Karolina, Kraków. 2·—*
Garnysz A. 2.50
Garnysz M. 2·50
Gąsiorowski A., Kraków. 2·—
Gautier. Kraków. 2·—
Dr Gawałkiewicz L. 2·—
Gawor Józef. 2·—
X A. Gawroński. 2·—
X. Gawlicki J., Bobowa. 2·—*
Gerhard Edward. 2·—
Gettlich A, Kraków. 2·—
Gizowski Władysław, Krynica. 2·—*
X. Głąbiński Jan, Włosienica. 2·—
X. Głębocki, Czerwonogród. 2·—*
X. Głowacz Jan, Brzozowa. 4·—*
Gmina Bieśnik. 4·—*
Gmina Czarnawieś. 20·—
Gmina Gliniany. 2·—*
Gmina Jaworzno. 10·—*
Gmina Kołaczyce. 5·—
Gmina Kończyska. 4·—*
Gmina Liszki. 5·—
Gmina Lusławice. 4·—*
Gmina Łęki. 4 —
Gmina Płoki. 10·—
Gmina Przyborów. 2·—*
Gmina Słona. 4·—*
Gmina Sokołów. 8·—
Gmina Wesołów. 4·—*
Gmina Wiśnicz. 4·—*
Gmina Zygodowice. 4·—
Gołaszewska M., Targowiska. 4·—
X. Dr. Gołba Franc., Kraków. 4 —
Gołębiowski Jan, Żółkiew. 2 —*
X. Golonka Stanisław, Brzeziny. 2·—
X Gonet A., Nowosielce. 4 —
X. Góra M., Krystynów. 2 —
Gorayski A., Moderówka. 20·—*
X. Dr. Góralik, Nowy Sącz. 10·—
X. Górnicki Michał, Dubiecko. 2·—*
Dr. Górski A., Kraków. 2·—
Górska Seweryna, Kraków. 2·—*
X. Górski J., Kamienica. 2·—*
Goetze August, Kraków. 2·—
Götzowa Albina, Okocim. 10·—
Götzowa Zofia, Okocim. 10·—
Götz Jan, Okocim. 10·—
Götz Elżbieta, Okocim. 2·—
Götz Marya, Okocim. 2·—
Götz Jan, jun. Okocim. 2·—
Götz Antoni, Okocim. 2·—
Götz Zofia, Okocim. 2·—
Grabowski Jan, Krynica. 2·—
Dr. Grabowski Rom., Milówka. 2·—*
Grabowska Michalina, Milówka. 2·—*
Graczyńska Zofia, Grybów. 2·—
Gralewski Eug., Kraków. 4·—
X. Grodecki T., Pysznica 4·—
X. Grodecki, Ulanów. 2·—
Gronek J., Dzikowiec 2·—
Gross Antoni. 2·—
Grünspan J. 2·—
X. Gruszczyński B., Jadowniki. 10·—
Gruszczyńska Wanda, Rzeszów. 2·—*
Gruszka Andrzej. Paleśnica. 2·—
X Gruszka A., Muszyna. 2·—*
X. Gryglowski Karol, Jeleśnia. 2 —
Dr. Grzybowski Stefan, Zator. 2·—*
Gubarzewski W., Kraków. 2·—
Günterowa M. 2·—
Gustawicz Bron. 4·—
Gutowska M., Liszki. 2·—
Gutowski Wład 2·—
X. Hajduk Maks, Stobierna. 2·—
X. Hajost Jan, Osiek. 3
Halbanowa Leonowa, Kraków. 2·—
X. Hałatek St, Lubień. 4·—
Hallerowa L., Kraków. 4·—
Haller Cezary, Kraków. 4·—
X. Hamerlak J., Biała. 5 —
X. Hański St., Harklowa. 5·—*
X. Harmata Wojciech, Bieliny. 4·—
X. Harsche K., Maków. 4·—
Hendel Zygm., Kraków. 2·—
Heradin Ant. 2·—
X. Heymann St., Zembrzyce. 4·—
Heumann Stanisława, Kraków. 2·—*
X. Heynar Józef, Rzeszów 2·—
Hibl Adam, Muszyna 2·—*
Dr. Hladisch H Łańcut 2·—
X Hochecker A, Brzeżany, 2·—
Holcer Tadeusz, Czyżyny. 2·—
Hołubowicz Kazimierz, Kraków. 2·—
Hołubowiczowa Fl., Kraków. 2·—
Hołubowicz Wienczysław, Kraków. 2·—
Hołubowicz Konst., Kraków. 2·—
Hołubowicz Karol, Kraków. 2·—
Dr Homme M. 2·—
Horak Fr. 2 —
Horodyński Z 5·—
Hruby Józef 5·—
Hopcas Józef, Kraków. 2·—**
Hubert Stanisław, Cieszyn. 2·—*
Hupkowa Marya, Kraków. 6·—
Dr. Hupka Jan, Niwiska. 4·—
Ippolt Jul. 2·—
Israeli Jul 2·—
Iskrzycki Tad, Kraków. 2.—
X. Iwańczyszak Jędrzej, Magierów. 2·—*
X. Jabłoński Aleksander, Czaniec. 2·—
X. Jachimowski W., Koropiec. 2·—*
X. Jakiel Józef, Klimkówka 2·—.
Dr. Jakubowski M., Kraków. 4·—
Dr. Jakubowski Karol, St. Sącz. 2·—

Jałbrzykowski Z., Ujazd. 4·—
Janas Wojc., Tenczynek. 2·—*
Dr. Janczewski E. Kraków. 10·—
Janczewska Jadwiga, Kraków. 4·—
Janes Józef, Zwardoń. 2·—
Janik Michał, Cieszyn. 2·—*
Jankowski Józef, Kraków. 6.
Januszowa Jan. 2·—
Jarosz Jan. Zator. 2 —
Dr. Jarosiewicz K. Muszyna. 2·—
X. Jarmulski A., Wilczyska. 6 —
X. Jarynkiewicz Teofil, Kraków. 2·—
X Jarzębiński J., Mystków. 2·—
Jarzyna M. 2·—
X. Jaworski Wład., Jaworzno. 2·—
Jaworski Nikodem, Głogów. 2·—
X. Jędrys Józef, Jeleśnia. 2·—*
X. Jędrzejowski Jan, Kosina. 2·—
X. Jelonek Wł., Czernichów. 4·—
Jelonek Eug., Czarny Dunajec. 2·—*
Jelska Helena, Kraków. 2·—
X. Jende P. Żeleźnikowa 2·—*
Jerschina Józef, Milówka. 2·—
X. Jeż Mateusz, Kraków. 5·—
Dr. Jordan H., Kraków. 4·—
Jounga W., Trzcieniec. 2·—
Dr. Jugendfein, Krosno. 2·—
Jurjewicz Mieczysław, Kraków. 10·—
X. Jurkowski A., Mikluszowice. 2·—
Jürs Amanda, Okocim. 2·—
X. Dr Kaczmarczyk J., Kraków. 2·—
X. Kaczmarski, Pogwizdów, 5·—
Kaczmarski Wł., Kraków. 4·—
Kaden Ludwik, Kraków. 2·—*
X. Kądziła M. Kraków. 2·—*
X. Kahl Fr., Gręboszów. 6·—
X. Kapel Jan, Zawoja. 2·—
X. Dr. Karaś Z., Wadowice. 2·—
X. Karowski J., Goleszów 2·—*
Dr. Kasparek F., Kraków. 2·—
X. Kaszelewski K., Zakopane. 5·—
Kawecki A. M., Kraków. 4·—
Kempner M., Łętownia 4·—
X. Kiełbiński, Świrz 4 —
Dr. Kicki, Krościenko. 2·—
Kijas Bronisław, Głogów. 2·—
Kisiel Daniel Brzesko 4·—
Klaptacz Józef, Czechowice. 2·—
Kleczyńska Władysława, Kraków. 4·—
Dr. Klein A., Rajcza. 2·—*
Klein Wiktor, junior, Kraków. 2·—
Klemensiewicz E., Kraków. 4·—
Klemensiewicz Amalia, Kraków. 2·—
X Klimczak A., Frydrychowice. 2·—
Klimczak J., Kopciowa. 2·—
X. Klimkiewicz, Tarnawa 4·—*
X. Klimkiewicz F., Męcina. 3·—
Klinger Witold 2·50
Klisiewicz St., Kraków. 2·—
Kluczycki Jan, Kraków. 2·—
Kluczycki Ign., Krościenko. 2·—*
X. Kluka Franc., Zwierzyniec. 6·—*
Knapik Fr., Poręba. 2·—
X. Dr. Knapiński W., Kraków. 4·—
Knotke Wacław. 2·50
X. Knycz A., Oświęcim. 8·—
X. Kocańda Hilary, Dobra. 2·—
Kolb E., Niepołomice. 2·—
X. Kolbusz Józef, Radziechowy. 6·—
Kółko rolnicze, Bobrek. 8·—*
Kółko rolnicze, Cergowa. 2·—
Kółko rolnicze, Czaniec. 4 —
Kółko rolnicze, Kołaczycze. 5·—
Kółko rolnicze, Lubatowa 2·—
Kółko rolnicze, Mrowla. 2·—
Kółko rolnicze, Porąbka. 4.—
Kółko rolnicze, Rudawa. 8·—
Kółko rolnicze, Rybna. 6·—
Kółko rolnicze, Sieklówka górna. 6·—*
Kółko rolnicze, Zarzecze 3·—
Komędera A., Brzezinka. 2·—*
Komornicki Stan., Zawadka. 2·—
Dr. Komorowski Stan., Kraków. 2·—*
Komorowski W., Bojanów. 20·—
Hr. Konarska Cecylia, Dubiecko. 20·—
X. Kondolewicz A., Wilamowice. 4·—
X. Kondolewicz J., Chełm. 2·—*
X. Konieczny A., Trzęsówka. 2·—
X. Konopiński A., Modlnica. 6·—*
Konopka Justyna, Modlnica. 2·—
Kopaczyński Franiszek, Olszana. 2·—
Kopecka Ida, Morawsko. 4·—
Kopernicki Stan., Kraków. 2·—*
Kopernicka Sabina, Kraków. 2·—*
Dr. Kopff Leon, Kraków. 4·—
X. Kopiński Jacek, Stryszów. 4·—
Dr. Korczyński E., Kraków. 8·—
Korczyńska Emilia, Kraków. 8·—
Kordecka Józefa, Grybów. 2·—
Korewicki Jan. 2·50
Korewicki Stanisław. 2·50
Korytkowa M., Kraków. 2·—
X. Kościółek A., Cz. Dunajec. 3·—
Kościński M., Przedborcze. 2·—*
Dr. Kosch Teodor, Kraków. 4·—
Dr. Kosiński W., Kraków. 4·—
X. Kossecki Szcz., Szczepanów. 4·—
Kostanecka J., Kraków. 20 —
Koświcka M., Andrychów 2·—
Koszowa Aniela, Czarnawieś. 3·—
X. Kowalczyk W., Pcim. 2·—*
Kownacki M., Brzegi. 2·—
Dr. Koy Michał, Kraków. 4·—
X. Kozak Józef, Lachowice. 4·—
X. Kozak Ludwik, Łososina. 2·—
Koziański Adam, Kraków. 2·—
Koziański Eug., Kraków. 2·—
Dr Kozłowski St., Kraków. 4·—
Kraińska Marya, Lwów. 4·—
X. Dr. Krajewski A., Zator. 2·—

Krasowska Helena, Kraków. 2·—
Krasowska Katarzyna, Kraków. 4·—
Krasowska Teresa, Kraków. 2·—
X. Krogulski Jakób, Żdżarzec. 4·—
X. Królikowski Ed., Czernichów. 4·—
X. Królikowski M., Rychwałd. 4·—
Kropińska M., Krosno. 2·—
Dr. Krotowski K., Podgórze. 2·—
X. Krupa Franc., Ślemień. 4·—
X. Krupiński W., Futoma. 2·—
X. Krupiński Jan, Kraków. 4·—
X Krupnik Fr. Zabierzów. 4·—
Kruszyńska Józ., Kraków. 2·—
Krzemień Jerzy, Pisarzowice. 6 —
X. Krzemieński J., Kraków. 4·—
Dr. Krzymuski E., Kraków. 2·—
X. Krzysica Marcin, Wieprz. 4 —
Krzystek Józef, Krzeszowice. 2·—*
Krzyżanowska Helena, Kraków. 2·—
Krzyżanowski Stan., Kraków. 2·—
Dr. Krzyżanowski Adam, Kraków. 5·—
Dr. Krzyżanowski Stan., Kraków. 2·—
X. Krzyżanowski J., Tarnawiec. 2·—
Krzyżanowski L., Nowy Sącz. 2·—
X. Krygowski Julian, Zręcin. 2·—
Krynicka Karolina, Kraków. 4 —
Kubisz Jan, Żółkiew. 2·—
Kuczapski Szczep., Tenczynek. 2·—*
X. Kudrna Jan, Kasina Wielka. 2·—
X. Kufta Andrzej, Szczyrk. 2·—
Dr. Kulczyński L., Kraków. 2·—
X. Kulig Zygmunt, Kraków. 3·—
X. Dr. Kulinowski J., Kraków. 2·—
Dr. Kulinowski Maryan, Zator. 2·—
Kunce W., Głogów. 2·—
Kunicka. 10·—
X. Kurek A., Wójtowa. 2·—
Dr. Kurpiel A., Kraków. 2·—
Kuźniarowicz S., Milówka. 2 — *
Kwaśnicki Adam, Kraków. 2·—
Dr. Kwaśnicki Aug., Kraków. 3·—
Kwaśnicki Józef, Kraków. 2·—
Kwaśnicka Jadwiga, Kraków. 2·—
Kwaśnicka Marya, Kraków. 2·—
X. Kwiatkowski J., Witkowice. 2·—
X. Kwieciński Zygmunt, Załęże. 2·—
Kwieciński M., Niepołomice. 2·—
Dr. Landau S., Andrychów. 2·—
Laskowski K., Lwów. 5·—
Laskowska Anna, Lwów. 5·—
X. Lenartowicz Józ., Lubcza. 5·—
X. Dr. Lenkiewicz Z., Lwów. 4·—
Dr. Leo Juliusz, Kraków. 8·—
X. Linzer Edward, Puńców. 2·—
X. Lipiński Franciszek, Bochnia. 4·—*
Lipowska Wanda, Kraków. 4·—
Lipski Jan, Świrz. 2·—*
X. Liptak Fr., Stryszawa. 4·—*
Dr. Lisowski Wład., Kraków. 10·—
X. Londzin J., Cieszyn. 2·—
Lubaczewski Jan., Cieszyn 2 —*
Lubański Franciszek, Kraków. 2·—
Hr. Lubieniecka Jadwiga, Kraków. 2·—
Ks. Lubomirska Marya, Miżyniec. 10·—
Lutostańska Paulina, Kraków. 2·—
X. Łabaj Jan, Kraków, 8·—
Łabędź Józef, Mucharz. 2·—
X. Łabuda Ludwik, Równe. 2·
X. Łachecki L., Sieklówka. 2·—
X. Łapiński W., Bolechowice. 4·—
X. Łazowski A., Trzemeśnica. 2·—
X. Łękawa Leon, Łukowica. 2·—*
X. Łętkowski Antoni, Krościenko. 4·—
X. Łobczowski Józef, Rudawa. 4·—
Łopatyńska J., Tarnobrzeg. 4·—
Dr. Łukasiewicz W., Piwniczna. 2·—*
X. Łukasik Czesław, Tyniec. 2·—
X. Macak Józef., Krzyszkowice. 2·—
Machwitz Rafał 2·—
Macieliński K., Stary Sącz. 2·—
X. Mach Wojciech, Chyrów. 2·—
X. Macheta Władystaw. Kraków. 4·—
X. Mączka Franc., Poręba spytk. 2·—
X. Mączka W., Wesoła. 4·—
Dr. Mączka Tomasz. Kraków. 2·—
Madeyski A., Niepołomice. 4 —
Magistrat miasta Krosna. 10 —*
Dr. Majewicz Edmund, Zakopane. 2·—*
Dr. Majewski T., Niepołomice. 4·—
Majka Stan., Zator. 2·—*
Makowiecka Ludwika. 2 50
Makuch M., Chrzanów. 2· —
Dr. Malec Jan, Andrychów. 2·—
X. Małek Fr., Kołaczyce. 2·—
Dr. Malkiewicz Antoni, Kraków. 2·—
Malkiewiczowa Wanda, Kraków. 2·—
Malski Ignacy, Świrz. 2 — *
Małuja Adela, 50·—
X. Mamak Józef., Izdebnik. 2·—*
X. Maniecki M., Żywiec. 4·—
Marciak K., Muszyna. 2 —*
Mareczek Emma, Okocim. 2·—
X. Marek Tadeusz, Kościelec. 2·—*
X. Markiewicz Bron., Miejsce piast. 4·—
X. Markiewicz J., Kolbuszowa. 4·—
Markl Józef, Tenczynek. 2·—*
X. Markuzel Jan, Lipnik. 6·—
Dr. Mars Antoni, Lwów. 2·—
Martynowski, Krzeszowice. 2·—
Maryewski Franc., Podgórze. 6·—
X. Maryniarczyk M., Jazowsko. 8·—
X. Masny Jan, Kraków. 2·—
Dr. Massatsch M., Czarny Dunajec. 2·—*
X Matoga Jan, Oświęcim. 4·—
Matula Maryan, Kraków. 4·—
Matusiak Sz., Krosno 2·—
Matusiński H., Kraków. 2·—
Mazanowski A., Podgórze. 2·—*
Mendelsburgowa Leonowa, Kraków. 3·—
X. Mendyk Władysław, Milówka. 2·—*

Merkl Kazim., Muszyna 2 —
Merunowicz, Okocim. 2·—*
X. Mermon Tytus, Hyżne 2·—
Hr. Miączyński Józ, Jaśniszcze. 10·—
X. Michalik Jan, Zielonki. 2·—
Michalska Julia, Muszyna. 2·—
Michałowska Marya, Kraków. 2·—
Miedzianowski Elig. 12 50
Miętka W., Prądnik. 2·—
X. Miętus Zygm., Czarny Potok. 2·—*
X. Migdałek Julian, Rabka. 2·—
X. Mika Józef, Nidek. 2·—
X. Miklasiński Franc., Mielec. 4·—
Miklaszewski Julian, Kraków. 3·—*
Miklaszewska Aniela, Kraków. 3·—*
X. Mikuszewski F., Wiśniowa. 2·—
Dr. Milewski Józef, Kraków. 10·—
X. Minkiński Jan, Kraków. 8·—
X. Miodoński J., Łodygowice. 4·—
Miodoński Michał, Bobrek. 2·—
Mirska Antonina, Lwów. 2·—
X. Moczarowski L., Chomiakówka. 2·—
X. Mokrzycki Wacław, Tadań. 2·—*
Mokrzycki M., Niepołomice. 4·—
Morawiecki Michał, Kraków. 2·—*
Dr. Morawski K., Kraków. 2·—
Morawska Konstancya, Kraków. 2·—
Morawska Julia, Kraków. 2·—
Dr. Morelowski Jul., Kraków. 2·—
Morelowska Marya. Kraków. 2·—
X. Moroń Piotr, Rychwałd. 2·—*
Mościcki Konrad, Kraków. 10·—
Mroczkowski Stanisław. Bieździatka. 2·—
X. Mucha Jędrzej, Okulice 8·—
Dr. Muczkowski Józef, Kraków. 2·—
Mudzicki W., Dębica. 2 —
Müldner H., Kraków. 2·—
Mussil Leopold, Kraków. 3·—
Mussilowa Leopoldowa. Kraków. 3·—
Muszyńska Amalia, Grybów. 2·—
Hr. Mycielski Jerzy. Kraków. 4·—
X. Mytkowicz A., Jaworzno. 2·—
Nagel Jan, Kraków. 4 —
Narzymska Janina, Okocim. 2·—
Narzymska Sewera, Okocim. 2·—
Narzymski Jan, Okocim. 2·—
Narzymski Tadeusz, Okocim. 4·—
X. Nieć Jan. Głębowice. 2·—
Dr. Niedzielski Lar., Śledziejowice. 5·—
Niedzielska Larysz., Śledziejowice. 5·—
Niemojewski Nep., Rząska szlach. 10·—
Niewiadomska L, Kraków. 6·—
Niewiarowska Wanda, Kraków. 4·—
X. Niklewicz Br., Zawoja. 2·—
Nitribitt H., Krynica 2·—
Niwicki Zygmunt, Kraków. 2·—*
Nowak Józef, Kraków. 2·—
Dr. Nowak Wład., Węg. Górka. 2·—
Nowak Józef, Zator. 2·—
Nowakowski Józef, Bochnia. 2·—
Noworyta Wincenty, Zagórze. 2·—
Nowotny Edward, Nowy Targ. 4·—
Obmiński Floryan, Stary Sącz 2·—
Oborska Teresa, Kraków. 2·—
X. Ochmański Antoni, Zakliczyn. 4·—
Odrzywolski Sławomir, Kraków. 4·—
Odrzywolska Aniela. Kraków. 4·—
X. Oleksy J., Stary Sącz. 2·—
Dr. Olszewski K., Kraków. 4·—
Olszewski Z., Chrzanów. 2·—
Onderek J., Ligota, 2·—
Dr. Opuszyński K., Kraków. 2·—
Drowa Opydowa, Wadowice. 3·—
Orlicz Franciszek, Okocim. 3·—
Orlicz Marya, Okocim. 3·—
X. Orzechowski B., Szczawnica. 2·—
Orzechowski Stanisł., Wrząsowice. 2·—
X. Orzeł J.. Zakopane 4·—
Osika W., Kraków. 2 —*
X. Oświecimski J., Borzęcin. 4·—
Owczarkiewicz Leontyna, Kraków. 2·—
Dr. Ożóg Kazim., Kraków. 2 —
Pachoński Aleksander. Milówka. 2·—*
X. Pagacz Józef., Poręba Wielka. 4·—
Pakies Józef, Kraków. 2 —
X. Paleczny Michał., Rajcza. 4·—
X. Palica Jan, Zator. 3·—*
X. Paluch Karol, Odrowąż. 6·—
Panek A. Cieszyn. 2·—
X. Panek A., Hałuszczyńce. 2·—
Dr. Pareński Stan., Kraków. 6·—
Pareńska Eliza, Kraków. 10·—
Parylak Piotr, Cieszyn. 2·—
Pasiud W., Maszkowice. 2·—
Dr. Paszkowski Franc, Kraków. 5·—
X. Paszyński Stanisław, Przeciszów. 2·—
Pawlica Jan, Kraków. 2·—
Pawlikowski A., Stary Sącz. 2·—
Pawlikowski J., Kraków. 2·—
X. Pawlikowski, Królówka. 5 —*
Pawlikowski Mieczysław, Kraków. 10·—
X. Pawłowski Michał, Żyniatyn. 2·—
X. Pawłowski F., Gniewczyna. 2·—
Pazdrowski Antoni, Kraków. 2·—
X. Dr. Pechnik Aleks., Lwów. 4·—
X. Pelz Józef, Peczeniżyn, 4·—
X. Dr. Pelczar Biskup. Przemyśl. 40·—
Pelczarski Tadeusz, Cieszyn. 2·—
Petelenz Marya, Kraków. 2·—
X. Piaskowy J., Łącko 8·—
X. Piątkowski Marc., Olesko. 4·—
Piekarczyk W., Zwardoń. 2·—
X. Pilchowski Stan., Niegowić. 4·—
Pilny Jan, Świrz. 2·—*
Piotrowski Ginwiłł., Kraków. 6·—
X. Pixa Wincenty. Kraków. 2·—
Platerowa Zofia, Kraków. 2.—
Platerowa Anna, Kraków. 2·—
X. Płonka L, Łodygowiec. 3·—
Pniok P., Zamarski. 2 —

Podlewska Józefa, Kraków. 2·—
X. Podolski P., Ostrowy. 4·—
Pogonowska J, Kraków. 5·—
Pogorzelski Wiktor, Kraków. 2·—
Polańska F., Liszna 2·—
Pollerowa Wanda, Kraków. 4.—
Polok, Ligota. 2·—
Popielówna Zofia, Ruszcza. 10.—
Popiołek Franciszek, Cieszyn. 2·—
Popławska Stanisława. 2·—
Hr. Potocka Andrzej, Krzeszowice. 20·—
Hr. Potocki Antoni, Olsza. 20·—
Potocki Sanisław, Słopnice. 2·—
X. Potoczek, Bolesław. 4·—
Preisendanz Fr., Kraków. 2·—
X. Prezentkiewicz, Kraków. 2·—
X. Prorok W., Jeleśnia. 2·—
Prysak Piotr, Kraków. 2·—
Przybylski Józef. 2·—*
X. Puzon Jan, Tarnowiec. 2·—
X. Puzyna Jan, Kardynał. 100·—
X. Pyzik Ign., Przeworsk. 2·—
X. Rączka Józef, Hałcnów. 4·—
Rada pow., w Krakowie. 20·—
X. Rampelt H., Mikluszowice. 4·—*
Rauch A., Rajcza. 2·—*
X. Dr. Rawski Paweł, Łańcut. 2·—
X. Rażny J, Gdów. 2·—
Reichenberg M., Niepołomice. 6·—
Reinfluss Fr., Głogów. 2·—*
Reinin Stan., Kopce. 2·—*
Hr. Ressegnier-Kinsky, Nisko. 5—
Rodakowska C., Kraków. 6·—
X. Rogoziewicz W., Uszew. 2·—
Romer Gust., Kraków. 10·—
X. Rosebeyger W., Nadwórna. 2·—
Rosenkranz Marya, Kraków. 2·—
X. Rosicki Mich., Rokietnica. 4.
X. Rosner Józef, Wojnicz. 4·—
Dr. Rosner Ign., Wiedeń. 2·—*
Dr. Rosner F., Andrychów. 2·—
Rosner Zofia, Wiedeń. 3·—*
Dr. Rostafiński J., Kraków. 10·—
Rostworowska Jadwiga, Ruszcza. 4·—
Dr. Rostworowski Michał, Kraków. 2·—
Rossknecht Michał, Okocim. 2·—
Rossknecht Paulina, Okocim 2·—
Rossknecht Teresa, Okocim 2·—
Rossknecht Tesia, Okocim. 2·—
X. Rozwadowski J, Stary Sącz. 4·—
Rożański, Niepołomice. 2·—
X. Rożen A., Bóbrka. 20·—*
Różycki Wł., Mikluszowice. 2·—*
Różyńska Melania, Kraków. 2·—
Rübenbauer A, Bochnia. 2·—
Dr. Ruczka Julian, Kraków. 2·—
X. Rudnicki Szczęsny, Golcowa. 4.
X. Rudnik Bern., Szczyrzyc. 2·—*
Rudy Edw., Muszyna. 2·—
X. Ruszel Józef, Kobylany. 2·—
Dr. Rutowski Kl, Łąkta. 4·—
Rybacki Edw, Krzeszowice. 2·—
X. Rychel Antoni, Miechocin. 4·—
X Dr. Rychlak Józef, Pleszów. 2·—
X. Rychlik Wł., Kozy. 2·—
X. Dr. Ryłko Paweł, Kraków. 4·—
X. Rymar A., Majdan Sieniawski. 4·—
X. Rzepecki Stan., Trzciana. 4·—
Rzewuska Augusta, Kraków. 2·—
Rzewuski Stanisław, Kraków 2·—
Rzewuski Lesław, Kraków 2.
Samocki A, Targowiska. 2·—
X. Sarna Wł., Szebnie. 4·—
Sawiński W., Kraków 2·—
X. Schenker St., Nozdrzec. 2·—
Scherbaum W, Niepołomice. 2·—
Schmidt W., Krzywaczka. 2·—
Schmidt W., Kraków. 4·—
Schmidt Zdzisł., Milówka. 2·—
Sędzimir Zdzisł., Kraków. 2·—
Dr. Serafiński L, Bochnia. 4·—
Serafińska Helena, Wiśnicz. 2·—
Serafinska Kamila. 2·—
Serafiński Sew, Rajcza. 2·—*
X. Siarkowski Henryk, Mrowla. 2·—
X. Siedlecki Wojc., Mogiła 4·—
Siedlecki Stan., Kraków. 2·—
Siemieńska hr. Zofia, Pawłosiów. 10·—
X. Siemieński A., Szynwałd. 4·—
X Sigmund Adolf, Barysz. 2·—*
X. Sikora Jan, Cieszyn. 2·—*
X. Siuda A., Kraków. 3·—
Skalski Jan, Kraków. 2·—
Skarszewski Żuk T., Kraków. 4·—
Składzień Jan, Zawada. 8·—
X. Skorny Tad., Żubrza. 2·—
X. Skowron J., Lubatowa. 2·—
X. Skurzak Jan, Łozowa. 3·—
X. Skwarczyński, Gaj. 2·—**
Ślebodziński J., Ciężkowice. 3·—*
X Ślepicki Marceli, Kraków. 4·—
X. Ślisz Andrzej, Jaćmierz. 2·—
X. Slosarczyk J., Krzeszowice. 2·—
X. Dr. Smoczyński W., Kraków. 2·—*
Smidowicz A., Leszczyny. 2·—
Smolarska M, Kraków. 6·—
X. Smołka W., Stryszów. 4·—
Sobolewska M.. Dolna wieś. 4·—
X. Sobota Tomasz, Jeżowe. 4·—
Sokalska Józefa, Trzcieniec 2·—
Sokołowska Marya, Kraków. 6·—
X. Solak Wawrz., Andrychów. 4·—
X. Solecki And., Krzywcza. 2·—
X. Sos Mat., Targowiska. 4·—
Sośniński A., Niepołomice. 2·—
X. Sowicki Jan, Bolesław 2·—
X. Spaczil Ligota. 2·—
X. Dr. Spis St., Kraków. 20·—
Spis Józef, Kraków. 2·—*
Stachowski S., Czarnawieś. 2·—

Stachoń Roch, Czarny potok. 2·—
Stach Jan, Kraków. 2 —
Stankiewiczowa Janina, Kraków. 2·—
X. Stasiński J., Wielogłony. 2 —
Hr. Stadnicki Wł, Kraków. 2·—*
Dr. Stafiej S., Kraków. 2·—
X. Stankiewicz, Sokołów. 2 —
X. Stasi ki Bronisław, Sanok 4·—*
X. Steczko Iz., P łanka wielka. 2·—
X. Stelcel Fel., Rudołowice. 6·—
X. Stępień Jan, Wrzawy. 2·—
X. Stoch Jan, Bukowsko. 2·—
Stocki Sosnowski, Czarnawieś. 3·—
Stokłosiński W., Andrychów. 2·—
X. Stolarczyk Tomasz, Kamionka. 2·—
Straszewska Emilia, Kraków. 2·—
Strażyńska H., Kraków. 3·—
Stremer Aniela. 2·50
X. Strzelbicki Józef, Drohobycz. 2 —
Strzyżowski J., Kraków. 2·—
Stylo Zygm., Kraków. 2 —
Stypkowska Aug., Kraków. 2·—
Dr. Surowiecki A., Tarnobrzeg. 4·—**
Dr. Surzycki Józef, Kraków. 2·—
Surzycka Marya, Kraków. 2 —
Suszykiewicz, Chrzanów. 2·—
X. Dr. Świderski Fr., Kraków. 2·—
Swaryczewski Rafał. 2·50
Świderska Alina, Kraków. 2 —
X. Świerzy Ign., Cieszyn. 2·—*
X. Sylwester, Rodatycze. 2 —
Sypowski Fr., Andrychów. 2·—
Sypowska Sewer., Andrychów. 2 —
Szafran Józef, Lwów 2·—
Dr. Szajnocha W., Kraków. 2·—
X. Szałaśny, Marcyporęba 4·—
Dr. Szarski Henr., Kraków. 4·—
Szarska Helena, Kraków. 4·—
Dr. Szayer Edw., Stary Sącz 2 —
X. Szczurkowski W., Bodzanów. 4·—
X. Szczyrek J. Krakowiec 6 —
X. Szewczyk Jan, Tłuczań. 4·—
X Szewczyk Fr., Płaza. 2.—*
X. Sztafa Ign., Komorowice. 2·—
Sztandyger Izydor, Kraków. 2 —
X. Szuber Jan, Bworów. 2·—
X. Szura Jan, Łubienko. 4·—
X. Szurek J., Jodłowa. 2.
Szurek Karol, Wiedeń 6·—
X. Szuścik Jan, Cieszyn. 2·—
X. Szwarc Roman., Zwierzyniec. 4·—
Szybalski Mieczysł., Kraków. 10 —
Szybalska Leokadya, Kraków. 2·—
Szybalska Marya, Kraków. 2 —
Szybalski Michał, Kraków. 2·—
Szyjewski Andrz., Kraków. 5·—
Szypuła Fr., Czechowice 2·
Dr. Szyszyłowicz Ign., Lwów 2·—
X. Tabaczkowski E., Skałat. 2·
X. Talaga Paweł, Kraków. 2·—
Dr. Tarchalski, Zator. 2·—
X. Tarczyński Mik., Zagórzany. 3·—
Zdzisław hr. Tarnowski, Dzików. 24·—
St. hr. Tarnowski, Kraków. 100·—
Jan Al. hr. Tarnowski, Kraków. 24·—
Jan hr. Tarnowski, Chorzelów. 10·—*
Tatarczuch T., Niepołomice 6·—
Tobiczyk K., Kraków. 2·—
X. Tokorzec, Ulanów. 2·—
Dr. Tołłoczko S., Kraków. 2·—
X. Tomasik, Podgórze. 2·—
Dr. Tomaszewski J., Krościenko. 2·—*
Dr. Tomkowicz Stanisław, Kraków. 2·—
Treter Piotr, Niwki. 4·—
Dr. Tretiak Józef, Kraków. 3·—
X. Trybalski Ambr.. Kalwarya. pacł. 6·—*
Trzaskowski Br., Kraków. 4·—
X. Trzebicki Gabryel, Świrz. 2·—*
Trzecieski Jan, Miejsce. 4·—
Turnau Jerzy, Mikulice. 4 —
Turnau Helena, Mikulice. 2·—
Turyczyn A., Stary Sącz. 2·—*
X. Tyburski Z., Jasionka. 2·—
Tyczka Fr. Bochnia. 2·—*
Udziela Sew., Podgórze. 2·—
Ullman Marya, Rozwadów. 2·—
X Urban Dominik, Polna. 2·—
Urban Jakób, Mucharz. 4·—
Urban J., Bratkowce. 2·—
Urbańczyk Franciszek, Chrzanów. 2·—
Vimpeller Roman, Kraków. 4·—
X. Dr. Wądolny Czesław, Kraków. 4·—
X. Walczyński Stan., Tarnów. 10·—
Walentowiczowa Andrzej., Kraków. 2·—
X. Waligóra Józef, Jeleśnia 2·—
Dr. Walkowski Jan, Krzeszowice 2·—*
Walkowska Stanisł, Krzeszowice. 2 —*
Wańkowicz Stanisława, Kraków. 2·—
X. Wańkowicz W., Podmichale. 2·—
Warchałowska Helena. 7·50
Warchałowska Marya. 2·56
Warchałowski Jerzy. 7·50
X. Warmuz Maciej, Kęty. 4·—
X. Wąsowicz Fr., Gromnik. 4·—
X. Wędzicha Henryk, Gruszów. 6·—*
X. Węgrzynek Stanisław, Staniątki. 2·—*
Weigel Hermina, Kraków. 2 —
X. Weiss Józef, Dublany. 4·—
X. Weiss Ludwik, Złotniki. 2·—
X. Wesoliński Adam, Żołynia 2·—
Wężykowa Michalina, Kraków. 2·—
Dr. Wicherkiewiez B., Kraków. 5·—
X. Widlarz F., Rybna. 5 —
X. Wilczkiewicz, Olesno. 2·—
Wimmer Marya, Kraków. 2 —
Winkowski J., Kraków. 2·—
X. Wirmański Józef, Barcice 2·—
Dr. Wisłocki S., Głogów. 4·—
Wiszniewski Konstanty, Kraków. 2·—
Wiszniewski R. W., Wrząsowice. 4·—

Witaszewska Emilia, Kraków. 2·—
X. Władyka Stan., Żurawa. 2·—
Włodkowa Zdzisławowa, Kraków. 10·—
Włodyka Sz., Rożanka. 2 —
Wnękowska J., Boguchwała. 2.—
Hr. Wodzicki Jerzy, Kraków. 2·—*
X. Wojcieszek Andrzej, Łęki. 4·—*
Wojnar Kasper, Kraków. 2·—
Wojnarowicz Edward, Kraków. 4·—
Wojnarowski, Liszna. 2 —
X. Wolny J., Niepołomice. 4·—
Woysiattówna Karolina, Kraków. 2·—
Woźniak Jan, Krzeszowice. 2·—
Wranka J., Zamarski. 2·—
X. Wróbel Ant., Kraków. 4·—
Dr Wróblewski. Andrychów. 2·—
Wrześniewska Fr., Grzegórzki. 2·—
Wyrwiński M., Cieszyn. 2·—*
Wysocki Teofil, Polanka wielka. 3·—
Dr. Wytrzens Jan, Cieszyn. 2·—
Zabłotny W. Liszna. 2·—
Zajączkowski Kazim., Kraków. 2·—
Dr. Zakrzewski W., Kraków. 2·—
Zakrzewska Anna, Kraków. 6 —
Dr. Zaleski Karol. Sanok. 2 —
Dr. Zanietowski J. (sen.), Kraków. 2·—
Dr. Zanietowski J. (jun.), Kraków. 2·—
Zarembina Jadw., Kraków. 2·—
Zarembski Teofil, Kraków. 2·—
Zassowski A., Kraków. 2· *
Zawiliński Roman, Kraków. 2·—
Zawiłowski Ludwik, Kraków. 2·—
Zborowska Wiktorya, Kraków 2·—
Zbyszewski Kazim., Gumniska. 2 —
X. Żeliwski Józef, Trzebinia 4 —*
X. Zieliński Józef, Rajcza. 2·—
X. Ziemba, Jodłowa. 4 —
Zitelle R.. Dukla. 2·—
Dr. Zoll Fryd sen., Kraków. 2·—
X. Żarek Karol, Cieszyn. 2·—*

Z końcem roku 1900 było członków płacących wkładki 967. W ciągu roku 1901 ubyło z nich 177, a natomiast przybyło 185. Obecnie wynosi liczba członków płacących wkładki 975, uwolnionych od wkładek około 700 — razem należy do Towarzystwa 1.675 członków.

**Biuro Zarządu Towarzystwa Oświaty Ludowej: ulica św. Marka Nr. 8, II. p.**